

Over de Aardbollen in ons Zonnestelsel Planeten Genoemd

Over de Aardbollen
in ons Zonnestelsel
Planeten Genoemd

en over andere Hemellichamen

OVER HUNNE BEWONERS
EN OVER DE GEESTEN EN DE ENGELN ALDAAR

NAAR HETGEEN GEHOORD EN GEZIEN IS
door

EMANUEL SWEDENBORG

Over
de Aardbollen
in
het Heelal.

Over de Aardbollen

in ons Zonnestelsel,

Planeten

genoemd

en over andere

Hemellichamen.

OVER HUNNE BEWONERS
EN OVER DE GEESTEN EN DE ENGELN ALDAAR,
NAAR
HETGEEN GEHOORD EN GEZIEN IS

door

EMANUEL SWEDENBORG.

Vertaling in opdracht van het Swedenborg Genootschap.

(Titel van het oorspronkelijke werk)

DE TELLURIBUS
IN MUNDO NOSTRO SOLARI

Quae vocantur

PLANETAE

ET DE TELLURIBUS IN COELO ASTRIFERO:

DEQUE ILLARUM INCOLIS;

tum de Spiritibus et Angelis ibi;

EX AUDITIS ET VISIS

LONDINI:
MDCCLVIII.

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Inhoud

1.	Over de Aardbollen in het Heelal	13
2.	Over den Aardbol of de Planeet MERCURIUS, en over hare Geesten en Bewoners	17
3.	Over den Aardbol of de Planeet Jupiter, en over zijne Geesten en Bewoners	35
4.	Over den Aardbol of de Planeet Mars, en over zijne Geesten en Bewoners	59
5.	Over den Aardbol of de Planeet Saturnus, en over zijne Geesten en Bewoners	71
6.	Over den Aardbol of de Planeet Venus, en over zijne Geesten en Bewoners	75
7.	Over de Geesten en Bewoners der Maan	77
8.	Redenen waarom de Heer op onze aarde, en niet op eene andere wilde geboren worden	79
9.	Over de Aardbollen in den Sterrenhemel	83
10.	Over een Eersten Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners; naar hetgeen gehoord en gezien is	87
11.	Over een Tweeden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners	93
12.	Over een Derden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners	97
13.	Over een Vierden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners	101
14.	Over een vijfden Aardbol in den Sterrenhemel en over zijne Geesten en Bewoners	111
	Alphabetisch Register	121
	Aangehaalde Teksten	133

I. Over de Aardbollen in het Heelal

I. Aangezien door de Goddelijke Barmhartigheid des Heeren de innerlijke organen, die tot mijn Geest behooren, in mij werden geopend, en mij daardoor gegeven werd met geesten en engelen te spreken, niet alleen met hen, die nabij onze aarde zijn, maar ook met die, welke in de nabijheid van andere aardbollen zijn; en omdat ik voorts eene ernstige begeerte had te weten, of er andere aardbollen waren, en hoe die waren, en wat hunne bewoners; werd het mij van den Heer gegeven, met de geesten en engelen van die andere aardbollen te spreken en mij met hen te onderhouden; met sommigen gedurende een dag, met sommigen een week lang, en met anderen maanden lang, en door hen te worden onderricht aangaande den aardbol, dien zij bewoond hadden, en in wiens nabijheid zij waren; over het leven, de zeden en den eeredienst der bewoners, en over verscheidene andere dingen aldaar, die der vermelding waardig zijn. En omdat mij op die wijze gegeven werd die dingen te weten, is het mij vergund die te beschrijven, naar hetgeen ik gehoord en gezien heb. Het is noodig te weten, dat alle geesten en engelen uit het menschelijk geslacht zijn, ¹); en dat zij in de nabijheid hunner aarde zijn ²); en weten wat zich daarop bevindt, en dat daarom een mensch door hen kan worden onderricht, wanneer zijne innerlijke organen zoover geopend zijn, dat hij met hen spreken en zich met hen onderhouden kan, want de mensch is in zijn wezen een geest ³), en één met de geesten, wat zijn innerlijk betreft ⁴); om deze reden kan hij, wiens innerlijke organen door den Heer

1 *Uit de HEMELSCH E VERBORGENHEDEN waar dit onderwerp, en de volgende die aan de voet der bladzijde zijn aangegeven, worden verklaard en aangetoond.*

Dat er geen geesten en engelen zijn, die niet uit het menschelijk geslacht zijn, n. 1880.

2 Dat de geesten van iederen aardbol in de nabijheid hunner aarde zijn. omdat zij tot hare bewoners behooren, en van een zelfde geestelijke hoedanigheid zijn, en den bewoners moeten van dienst wezen, n. 9968.

3 Dat de ziel, die na den dood leeft. de geest des menschen is, die in den mensch de mensch zelf is. en ook in het volgend leven in een volkomen menschelijken vorm is, n. 322, 1880, 1881, 3633, 4622, 4735, 6054, 6605, 6626. 7021, 10594.

4 Dat de mensch, ook wanneer hij in de wereld is, wat zijn innerlijk dus wat zijn geest of ziel betreft, temidden van geesten en engelen is, van dezelfde hoedanigheid als hij zelf is, n. 2379, 3645, 4067, 4073, 4077.

geopend zijn, met hen spreken, als de eene mensch met den anderen ⁵⁾; en dit is mij nu gedurende de laatste twaalf jaren dagelijks vergund geweest.

2. Dat er vele aardbollen zijn, en menschen daarop wonende, en geesten en engelen daarvan afkomstig is in het andere leven wel bekend; want iedereen, die aldaar, uit liefde voor het ware en voor het nut, dat daar uit volgt, met geesten van andere aardbollen wenscht te spreken, wordt zulks toegestaan om daardoor te worden overtuigd van de veelheid der werelden, en te worden onderricht, dat het Menschelijk Geslacht niet alleen op éénen aardbol bestaat, maar op ontelbare aardbollen; en om daarenboven te worden onderricht aangaande de geestelijke hoedanigheid en het leven dier menschen en den aard van hunnen Goddelijken eeredienst.

3. Ik heb met geesten van onze aarde eenige malen over dit onderwerp gesproken, en er werd gezegd, dat een mensch met verstand begaafd, door vele dingen die hij kent, weten kan, dat er vele aardbollen zijn, en dat daarop menschen wonen; want door de rede kan hij besluiten dat zulke groote lichamen, als de planeten, waarvan sommige veel grooter zijn dan onze aarde, geen onbewoonde lichamen zijn, en alleen geschapen om te worden gedragen en door de ruimte om de zon te wentelen, en een weinig licht aan eene enkele aarde te geven, maar tot grooter nut geschapen moeten zijn dan dat. Wie geloof, zoals iedereen behoort te gelooven, dat het heelal door God met geen ander doel geschapen werd, dan terwille van het menschelijk geslacht en om daaruit een hemel te vormen, want het menschelijk geslacht is de kweekplaats voor den hemel, kan niet anders gelooven, dan dat er menschen op iedere andere aarde zijn.

Dat de planeten, die voor onze oogen zichtbaar zijn, omdat zij deel uitmaken van ons zonnestelsel, aardbollen zijn, kan men duidelijk daaruit besluiten, dat het lichamen zijn van eenzelfde substantie als onze aarde, omdat ze het zonlicht weerkaatsen, en wanneer ze door den telescoop worden gezien er niet uitzien als sterren, die eigen licht uitstralen maar als aardbollen met lichte en donkere plekken. Verder hieruit, dat zij eveneens als onze aardbol om de zon worden gevoerd en voortloopen langs de baan der Zodiak, waardoor jaren en jaargetijden ontstaan, namelijk lente, zomer, herfst en winter, en dat ze ook even als onze aardbol om hun as wentelen en daardoor dagen en dagtijden

5 Dat een mensch met geesten en engelen kan spreken, en dat de Ouden op onze aarde dikwijls met hen spraken, n. 67—69, 784, 1634, 1636, 7802.

Maar dat het tegenwoordig gevaarlijk is zulks te doen, tenzij een mensch in het ware geloof is, en van den Heer wordt geleid, n. 784, 9438, 10751.

maken, namelijk morgen, middag, avond en nacht; en daarenboven, dat sommige hunner manen hebben, satellieten genoemd, die in gezette tijden hunne baan om de planeten doorloopen zoo als de maan om onze aarde; en dat de planeet Saturnus, omdat hij zoover van de zon verwijderd is, ook een grooten lichtgevend ring heeft, welke aan dien aardbol veel licht geeft, al is het ook een teruggekaatst licht. Welk mensch die dit alles weet, en uit de rede denkt, zou kunnen beweren, dat die lichamen niet bewoond zijn?

4. Ik heb dan ook met vele geesten gesproken over dit onderwerp, opdat de mensch ertoe geleid mocht worden te gelooven, dat er meer bewoonde aardbollen in het heelal zijn dan één, door de beschouwing van de onmetelijkheid van den sterrenhemel met zijne ontelbare sterren, die elk voor zich het middelpunt vormen van een zonnestelsel als het onze, maar verschillend in grootte. Iedereen die deze feiten juist overweegt moet daaruit besluiten, dat dit zoo onmetelijke geheel niet anders kan wezen dan een middel tot een doel, dat het einddoel der schepping is, welk doel een hemelsch koninkrijk is, waarin de Godheid kan wonen met engelen en menschen. Want het zichtbare heelal, of de hemel door zoo ontelbaar vele sterren verlicht, die alle zoo vele zonnen zijn, is alleen een middel opdat er aardbollen kunnen bestaan, en daarop menschen, waaruit een hemelsch koninkrijk kan worden gevormd. Uit deze overwegingen kan ieder met rede begaafd mensch afleiden, dat zulk een onmetelijk middel, voor zulk een grootsch doel, niet gemaakt is voor één menschelijk geslacht en daardoor voor één hemel van eenen enkelen aardbol; want wat zou dat wezen voor de Godheid, die Oneindig is, en voor Wie duizenden ja zelfs myriaden van aardbollen en alle bevolkt met bewoners, als een stofje, ja nauwelijks iets zouden wezen.

5. Daarenboven is de engelen-hemel zoo onmetelijk, dat die met ieder bijzonder deel bij den mensch overeenstemt, en dat er daarin myriaden van dingen zijn, die met ieder lid, orgaan, en inwendig deel en met elk zijner aandoeningen overstemmen; en het is mij gegeven te weten, dat deze hemel met betrekking tot alle zijne overeenstemmingen, niet kan bestaan⁶⁾ dan door eene zeer groote menigte van aardbollen⁶⁾.

6 Dat de hemel met den Heer overeenstemt, en dat de mensch ten opzichte van alles en iedere bijzonderheid met den hemel overeenstemt, en dat daarom de hemel voor het oog des Heeren in de groote gedaante van een mensch bestaat en een zeer Grooten Mensch moet genoemd worden, n. 2996, 2998, 3624-49, 3636-43 3741-46, 4625, Over de overeenstemming van den mensch en alle zijne deelen met den Grooten Mensch, die de hemel is, in het algemeen, uit ervaring, n. 3021, 3624-49, 3741-51, 3883-96, 4039-55,

6. Er zijn geesten wier eenig streven is, zich kennis te vergaderen, omdat dit hun alleen genot geeft, het wordt daarom aan die geesten vergund overal heen te gaan, en ook naar andere werelden te gaan, buiten de wereld van hunne zon en zich kennis te verzamelen. Dezen hebben mij gezegd, dat er niet alleen aardbollen zijn met menschen die daarop wonen, in de wereld van onze zon, maar ook daarbuiten in den sterrenhemel een onmetelijk aantal. Deze geesten zijn van de planeet Mercurius.

7. Wat in het algemeen de Goddelijke eeredienst van de bewoners van andere aardbollen betreft, wanneer zij daar geene afgodendienaars zijn, erkennen zij allen den Heer als den Eenigen God; want zij aanbidden de Godheid niet als eene onzichtbare Godheid, maar als zichtbaar, en dit onder anderen ook hierom, dat wanneer de Godheid aan hen verschijnt, Zij zich in Menschelijke gedaante aan hen vertoont, zooals ook vroeger aan Abraham en aan anderen op dezen aardbol ⁷). En wie de Godheid onder eene Menschelijke gedaante aanbidden, worden allen door den Heer aangenomen ⁸). Zij zeggen ook, dat niemand op rechte wijze God vereeren kan, en nog minder met Hem kan worden verbonden, tenzij hij zich Hem door eenig denkbeeld kan voorstellen en dat hij Hem zich niet kan voorstellen tenzij in eenen Menschelijken vorm; en wanneer zulks niet het geval is, dat dan zijn innerlijk gezicht van God, dat is zijne gedachte aangaande God, zich opgelost zooals het gezicht van het oog wanneer het zich verliest in de ruimte waar het zich aan niets hechten kan; en dat dan de gedachte zich noodzakelijk moet richten op de natuur en deze vereeren inplaats van God.

8. Toen hun gezegd werd, dat de Heer op onze aardbol het Menschelijke heeft aangenomen dachten zij daar eene wijle over na en zeiden daarop dat dit geschiedde voor de verlossing van het menschelijk geslacht.

4218-28, 4318-31, 4403-21, 4523-33, 4622-33, 4652-60, 4791-4805, 4931-53, 5050-61, 5171-89, 5377-96, 5552-73, 5711-27, 10030,

7 Dat de bewoners van alle aardbollen het Goddelijke aanbidden onder eene Menschelijke Gedaante, dus den Heer n. 8541-47, 10159, 10736-38. En dat zij zich verblijden wanneer zij hooren, dat de Heer werkelijk mensch geworden is, n. 9361. Dat het onmogelijk is over God te denken, dan in eene Menschelijke gedaante, n. 8705, 9359, 9972. Dat de mensch aanbidden en liefhebben kan, over wien hij eenig denkbeeld heeft, maar niet over wien hij geen denkbeeld heeft, n. 4733, 5110, 5663, 7211, 9167, 10067.

8 Dat de Heer allen aanneemt, die in het goede zijn, en het Godde lijke onder eenen Menschelijken vorm aanbidden, n. 9359, 7173.

2. Over den Aardbol of de Planeet MERCURIUS, en over hare Geesten en Bewoners

9. Dat de hemel in zijn geheel op een Mensch gelijk, en daarom de Grootte Mensch (Maximus Homo) genoemd wordt, en dat alles en iedere bijzonderheid bij den mensch zoowel in de uiterlijke als in de innerlijke dingen met dezen Mensch of Hemel overeenstemt, is eene verborgenheid, in de wereld nog onbekend, dat dit evenwel zoo is, werd in vele plaatsen aangetoond (6). Om dezen Grooten Mensch samen te stellen, zijn alleen zij, die van onzen aardbol in den hemel komen niet voldoende, zij zijn betrekkelijk weinig in getal, er moeten er nog uit vele andere aardbollen bijkomen, en er is door den Heer in voorzien dat, zoodra ergens iets zou ontbreken aan de hoedanigheid of het aantal der overeenstemmingen, onmiddellijk van andere aardbollen degenen, die het ontbrekende kunnen aanvullen, toegevoegd worden, opdat de evenredigheid der deelen niet verloren ga en de hemel hierdoor in stand blijve.

10. Waarop de geesten van de planeet Mercurius in den Grooten Mensch betrekking hebben, is mij ook uit den hemel onthuld, en wel dat zij op het geheugen betrekking hebben, maar op het geheugen van dingen afgetrokken van het aardsche en het louter stoffelijke. Inderdaad kan ik hierover mijn eigene ondervinding aanvoeren, omdat mij gegeven werd met de bewoners van deze planeet te spreken, en wel gedurende vele weken, en ik gehoord heb wat hunne hoedanigheid is en onderzocht onder welke omstandigheden zij leven.

11. Er kwamen eens geesten tot mij, en van den hemel werd mij gezegd, dat zij kwamen van den aardbol die het dichtst bij de zon is, welke planeet op onze aarde Mercurius genaamd wordt; en zoodra zij kwamen onderzochten zij in mijn geheugen de dingen die ik wist. (Dit kunnen geesten op zeer gemakkelijke wijze doen, want wanneer zij bij een mensch komen, zien zij in zijn geheugen wat daarin is) ⁹). Toen zij verscheidene dingen onderzochten en onder anderen de steden en plaatsen waar ik geweest was, bemerkte ik, dat ze niets wilden weten aangaande de kerken, paleizen, huizen en straten,

9 Dat geesten ingaan in alles wat tot het geheugen van den mensch behoort, en niets uit hun eigen geheugen bij den mensch doen invloeden n. 2488, 5863, 6192-93, 6198-99, 6214. Dat engelen ingaan in de genegenheden en doeleinden waaruit en terwille waarvan een mensch denkt, wil en handelt en dus in geene andere, n. 1317, 1645, 5844.

maar alleen aangaande de dingen, die ik wist dat in die plaatsen gebeurd waren, en ook de dingen die betrekking hadden op de regeering aldaar, op het karakter en de zeden van de menschen die er woonden en dergelijke; want deze dingen hangen ten nauwste samen met die plaatsen in het geheugen van den mensch, en wanneer daarom de herinnering aan die plaatsen wordt opgewekt, dan komen die andere dingen ook op. Dat die geesten zoodanig waren verwonderde mij, en daarom vraagde ik hun, waarom zij geen acht sloegen op de pracht van die plaatsen, en alleen onderzochten naar hetgeen daar gebeurd en verhandeld was. Zij antwoordden dat het voor hen geen genot was de materieele, lichamelijke en aardsche dingen te beschouwen, maar alleen de werkelijke dingen. Hierdoor werd bevestigd, dat de geesten van dien aardbol in den Grooten Mensch in betrekking staan tot het geheugen van dingen afgetrokken van materieele en aardsche zaken.

12. Mij werd gezegd, dat zoodanig ook het leven was van de bewoners van dien aardbol, dat zij namelijk niet achtten op aardsche en lichamelijke dingen aldaar, maar op de inrichtingen, wetten en regeeringen van de volkeren die daar zijn; en ook op de dingen des hemels, die ontelbaar zijn. Ook zeide men mij dat zeer vele van de menschen op dien aardbol met geesten spraken, en dat zij daardoor kennis hadden van geestelijke dingen, en van den staat des levens na den dood; en daardoor lichamelijke en aardsche zaken gering achtten; want wie een leven na den dood voor zeker houdt en daarin gelooft, bekommert zich om hemelsche dingen, omdat die eeuwig zijn en zegen brengen, niet echter om wereldsche dingen, dan alleen voor zoover die voor het leven noodig zijn. Omdat de bewoners zoodanig zijn, daarom zijn ook de geesten, die vandaar komen van dien aard (2).

13. Hoe begeerig zij de kennis navorschen en in zich opnemen over onderwerpen zooals er zijn in een geheugen, dat verheven is boven de zinnelijke dingen van het lichaam, bleek mij duidelijk daaruit, dat toen zij bij mij onderzochten, hetgeen ik aangaande hemelsche dingen wist, zij alles nauwkeurig nagingen en telkens zeiden: “zoo is het, zoo is het”. Want wanneer geesten tot een mensch komen, treden zij in den geheelen inhoud van zijn geheugen en nemen daaruit op wat hun past; ja zelfs lezen zij daarin, wat ik dikwijls heb opgemerkt, alles wat daarin is, als in een boek ¹⁰). Deze geesten deden dat geschikter en vlugger omdat zij zich niet ophielden met dingen, die zwaar en traag zijn, en bijgevolg het innerlijk gezicht belemmeren, zooals alle aardsche en lichamelijke dingen

¹⁰ Dat geesten, die bij een mensch verkeerden, in het bezit zijn van zijn geheele geheugen n. 5853, 5857, 3859-60.

doen, als die het einddoel zijn, dat wil zeggen, wanneer die alleen bemind worden; maar die geesten letten alleen op de dingen zelf; want dingen waaraan het aardse niet hangt, voeren het animus ¹¹⁾ omhoog, dus in een uitgestrekt veld, terwijl louter materiele dingen het animus omlaag voeren, het begrenzen en toesluiten. Hunne sterke begeerte om kennis te verzamelen en hun geheugen te verrijken, bleek ook uit het volgende. Eens terwijl ik bezig was met iets over de toekomst te schrijven, en zij op een afstand van mij waren, zoodat zij dit niet uit mijn geheugen konden onderzoeken, en omdat ik het in hunne tegenwoordigheid niet wilde voorlezen, werden zij zeer verontwaardigd en wilden mij tegen hunne gewoonte in, met woorden aanvallend, zeggende, dat ik zeer slecht was en meer zulke dingen en om hunnen toorn, duidelijk te maken veroorzaakten zij aan de rechterzijde van mijn hoofd tot aan het oor eene soort van samentrekking die pijn deed, doch zulke dingen deden mij geen kwaad en omdat zij boos waren gingen zij nog verder van mij weg, maar bleven spoedig daarna staan, omdat zij wilden weten wat ik geschreven had; zoo groot is hunne begeerte naar kennis.

14. De geesten van Mercurius bezitten meer kennis van allerlei zaken dan andere geesten, zoowel van datgene wat er in de wereld van onze zon is, als van wat daarbuiten in den sterrenhemel is, en die, welke zij zich eenmaal hebben verworven, behouden zij, en ook herinneren zij zich dezelve zoo dikwijls als zich dergelijke dingen voordoen. Daaruit blijkt ook duidelijk, dat de geesten een geheugen hebben en dat het vele malen volmaakter is dan het geheugen van menschen; en dat geesten vasthouden, wat zij hooren, zien en opmerken, en vooral zulke dingen waarin zij genot vinden, zooals de geesten van Mercurius in de kennis der dingen; want de dingen die genot geven en tot de liefde behooren, vloeien als het ware van zich zelf in en blijven, andere daarentegen dringen niet door, maar raken alleen de oppervlakte en gaan voorbij.

15. Wanneer geesten van Mercurius bij andere gezelschappen komen, onderzoeken zij bij hen wat zij weten, en na dat onderzoek gaan zij weg. Er bestaat ook zulk eene mededeeling onder de geesten, vooral onder de

¹¹ Mentaal en Animus (Mens, en Animus) zijn bij Swedenborg afzonderlijke gebieden van den menschelijken geest. Mentaal is het hogere gebied van wil en verstand, van 's menschen rationaliteit, van zijn innerlijk geestelijk geheugen; terwijl het Animus het lagere natuurlijke gebied vormt. de zetel van zijne begeerten en lusten en van zijn uiterlijk, natuurlijk geheugen. (Vert).

engelen, dat wanneer zij in een gezelschap zijn, en daar worden aangenomen en bemind, hun alles wordt medegedeeld wat zij daar weten ¹²).

16. Door hunne kennis zijn de geesten van Mercurius meer in eigenwaan dan anderen, waarom hun gezegd werd, dat ofschoon zij vele dingen weten, er toch oneindig vele zijn, die zij niet weten, en wanneer ook hunne kennis in eeuwigheid vermeerderde, zij zelfs niet eens een begrip konden krijgen van alle dingen in het algemeen. Hun werd gezegd dat zij verwaand waren, en hoogmoedig en dat zulks niet behoorlijk is; maar zij antwoordden daarop, dat dit geen hoogmoed was maar alleen een roemen op het vermogen van hun geheugen; op die wijze weten zij hunne fouten te verontschuldigen.

17. Van woordentaal hebben zij een afkeer, omdat die materieel is; daarom heb ik met hen, wanneer er geen bemiddelende geesten waren, niet anders kunnen spreken dan door eene soort van onmiddellijke mededeeling van gedachten. Omdat hun geheugen een geheugen is van begrippen en niet van zuiver materiele beelden, nadert het met zijne onderwerpen dichter tot de sfeer der gedachten, want de gedachte, die boven de verbeelding verheven is, vereischt voor hare onderwerpen dingen, die van het materiele afgetrokken zijn. Maar ofschoon dit zoo is, munten de geesten van Mercurius weinig uit in oordeelskracht, zij scheppen geen behagen in het maken van logische gevolgtrekkingen uit verworven kennis, want zij vinden hun genot in bloote kennis.

18. Men vraagde hen, of zij niet verlangden hunne kennis nuttig aan te wenden, want het is niet voldoende zich in kennis te verheugen, want de kennis vindt haar einddoel toch in het nut waarop zij gericht moet zijn; uit de kennis alleen trekken zij voor zich geen nut, maar anderen aan wie zij hunne kennis willen mededeelen, en dat het aan niemand past, die wijsheid zoekt, om alleen bij de kennis te blijven stilstaan, omdat die alleen belang heeft als middel om tot een doel te geraken, namelijk het onderzoek van de dingen, die tot het leven moeten behooren: zij antwoordden echter, dat zij in kennis hun genot vonden, en dat voor hen kennis nut is.

19. Sommigen van hen willen zich zelfs niet als menschen vertoonen, zooals de geesten van andere aardbollen, maar als bollen van kristal; dat zij zich zoo willen vertoonen, ofschoon zij niet zoo verschijnen, is, omdat de kennis van onstoffelijke dingen in het andere leven door kristallen wordt voorgesteld.

12 Dat er in de hemelen mededeeling plaats heeft van alle goede dingen, omdat de hemelsche liefde al het hare aan anderen mededeelt, en dat daardoor alle wijsheid en geluk der engelen ontstaat. n. 549-50, 1390-91, 1399, 10130, 10723.

20. De geesten van Mercurius zijn geheel en al verschillend van de geesten van onze aarde, want de geesten van onze aarde stellen niet op die wijze belang in (onstoffelijke) dingen maar in wereldsche, lichamelijke en aardsche dingen, die stoffelijk zijn; daarom kunnen de geesten van Mercurius met de geesten van onze aarde niet te zamen zijn, en wanneer zij dezen ergens ontmoeten, ontvluchten zij hen daarom, want de geestelijke sfeeren, die van hen beiden uitstralen, zijn bijna tegenovergesteld. De geesten van Mercurius zijn gewoon te zeggen, dat zij niet het omhulsel willen bezien, maar de dingen van hun omhulsel ontdaan, dus de inwendige dingen.

21. Eens verscheen er eene zeer schitterende vlam, lustig brandende, en wel gedurende een uur ongeveer; die vlam beteekende de aankomst van geesten van Mercurius, die in beter doorzicht en in het denken en spreken geoefender waren dan de vorigen. Toen zij gekomen waren, onderzochten zij snel de dingen die in mijn geheugen waren, maar wat zij opmerkten kon ik niet bemerken vanwege hunne vlugheid; ik hoorde hen daarna herhaaldelijk zeggen, dat wat zij daar vonden, ook zoo was. Over de dingen, die ik in den hemel en in de wereld der geesten gezien had, zeiden zij die van te voren geweten te hebben. Ik bemerkte dat er eene menigte van geesten met hen in gemeenschap waren, achter hen, een weinig links in het: gebied van het achterhoofd.

22. Op een anderen tijd zag ik een menigte van zulke geesten, maar op eenigen afstand van mij, van voren een weinig rechts, en vandaar spraken zij tot mij, maar door tusschenkomst van andere geesten; want hunne taal was zoo vlug als de gedachte en die valt niet in de menschelijke spraak dan door tusschenkomst van andere geesten; en wat mij verwonderde, zij spraken allen gezamenlijk (volumatim) en toch met groote vlugheid en snelheid. Hunne taal werd als eene golving waargenomen, omdat velen te samen spraken, en wat gedenkwaardig is, hunne spraak deed mijn linker oog aan, ofschoon zij rechts van mij waren; de oorzaak hiervan was, omdat het linkeroog in overeenstemming is met de kennis van dingen, die van het stoffelijke zijn afgetrokken, dus met dezulken, die tot het intellect behooren, terwijl het rechteroog overeenstemt met zulke dingen als tot de wijsheid behooren. ¹³⁾ Met dezelfde vlugheid, waarmede zij spreken, begrijpen zij ook de dingen, die

13 Dat het oog overeenstemt met het verstand, omdat inzicht een innerlijk gezicht is van onstoffelijke dingen, n. 2701, 4410, 4526, 9051, 10569. Dat het gezicht van het linkeroog met waarheden overeenstemt, dus met het inzicht, en het gezicht van het rechteroog met de goedheden van het ware, dus met de wijsheid, n. 4410.

zij hooren, en oordeelen zij daarover, zeggende: “dat is zoo, dat is niet zoo”; hun oordeel is als het ware oogenblikkelijk.

23. Er was een geest van een anderen aardbol, die met hen gemakkelijk spreken kon, omdat hij vlug en snel was, maar die zich daarbij bijzonder op welsprekendheid toelagde. In een oogwenk beoordeelden zij hetgeen hij sprak, zeggende van het eene: dat is te sierlijk, en van het andere: dat is te geleerd, zoodat zij alleen acht gaven wanneer zij van hem iets hoorden, dat hun nog niet bekend was, dus datgene verwerpente wat de zaak verduistert, wat voornamelijk geschiedt door het streven naar welsprekendheid en geleerdheid; want daardoor worden de dingen zelve verborgen en in hunne plaats uitdrukkingen gesteld, die vormen zijn van materiele dingen; want daarop houdt de spreker zijn animus gevestigd en begeert dat er meer naar de woorden, dan naar den zin der woorden zal geluisterd worden, daardoor wordt, bij die hem hooren, het gehoor meer aangedaan dan het mentaal. (*Zie voor Animus en Mentaal n. 45.*)

24. De geesten van den aardbol Mercurius blijven niet in eene plaats, of in vereeniging met geesten van ééne wereld, maar trekken door het heelal; de oorzaak hiervan is, omdat zij betrekking hebben op het Geheugen der dingen. dat aanhoudend moet worden verrijkt; vandaar is het hun toegestaan rond te trekken en zich overal kennis te verzamelen. Wanneer zij dus rondtrekkende geesten ontmoeten, die stoffelijke, dat is lichamelijke en aardsche dingen liefhebben, ontvlieden zij die, en gaan zij naar plaatsen, waar zij zulke dingen niet hooren. Hieruit kan men zien, dat hun animus boven de zinnelijke dingen verheven is, en dat zij dus in een innerlijk licht zijn. Dit werd mij ook gegeven in werkelijkheid waar te nemen, wanneer zij nabij mij waren en met mij spraken; ik bemerkte dan, dat ik van het zinnelijke werd afgetrokken in zulk eene mate, dat het licht mijner oogen begon te verzwakken en verduisterde.

25. De geesten van dien aardbol trekken rond in scharen en in geregelde orde; en wanneer zij verzameld zijn, vormen zij als het ware een bol, dus worden zij van den Heer samengevoegd opdat zij als één handelen, en opdat de kennis van een elk hunner aan allen worde medegedeeld, en de kennis van allen aan een ieder, zooals dat in den hemel is (1). Dat zij door het heelal heen en weer trekken om kennis der dingen te verzamelen, werd mij ook daardoor duidelijk, doordat zij eens, toen zij op verre afstand van mij verschenen, van daaruit tot mij spraken en zeiden, dat zij toen verzameld waren en buiten de sfeer van deze wereld in den sterrenhemel gingen, waar zij wisten, dat er geesten waren, die zich niet bezig houden met wereldsche en lichamelijke dingen, maar met wat daarboven verheven is, met wie zij

wezen wilden. Er werd gezegd, dat zij zelven niet wisten waar zij heen gingen, maar dat zij onder Goddelijke Leiding daarheen zouden gevoerd worden, waar zij konden worden onderricht in dingen, die zij nog niet wisten, doch die in overeenstemming waren met de kennis, die zij hadden. Er werd ook gezegd, dat zij niet wisten, hoe zij in gezelschap kwamen met de geesten, waarmede zij werden samengevoegd, maar dat zulks ook geschiedde door de Goddelijke Leiding.

26. Aangezien zij op die wijze door het heelal trekken, en daarom meer dan anderen kunnen weten van de werelden en aardbollen buiten de sfeer van de wereld onzer zon, daarom heb ik ook met hen over, dat onderwerp gesproken. Zij zeiden, dat er in het heelal zeer vele aardbollen waren en dat daarop menschen wonen, en dat zij verwonderd waren, dat sommige menschen, die zij lieden noemden met een bekrompen oordeel, zich verbeelden dat de hemel van den Almachtigen God alleen is samengesteld uit geesten en engelen, die van éénen aardbol komen, terwijl hun aantal toch zoo gering is, dat zij met het oog op de Goddelijke Almacht nauwelijks iets zijn, en dit zoude nog zoo zijn indien er myriaden van werelden en myriaden van aardbollen waren. Zij zeiden ook nog te weten, dat er in het heelal meer dan eenige honderdduizenden aardbollen waren; en toch, wat is dat voor de Godheid, die Oneindig is?

27. Er waren geesten van Mercurius bij mij toen ik het Woord naar zijnen innerlijken zin beschreef en verklaarde, en zij begrepen wat ik schreef en zeiden, dat wat ik schreef, uitermate grof was, en dat bijna alle uitdrukkingen hun als materieel toeschenen; maar mij werd gegeven daarop te antwoorden, dat de menschen van onzen aardbol de dingen, die geschreven waren, toch als te afgetrokken en te verheven beschouwden en dat zij veel daarvan niet eens verstaan. Ik voegde daaraan toe, dat velen op dezen aardbol niet weten, dat er een innerlijke mensch is, die in den uiterlijken werkt en dien doet leven; en die zich zelven overtuigd houden van de dwaling der zinnen dat het lichaam leven bezit, en dat daarom zij, die boos en ongeloovig zijn, het leven na den dood in twijfel trekken. Dat men dan ook geen geest noemt maar ziel, datgene wat van den mensch na den dood van het lichaam voortleeft; en dat men er over disputeert wat de ziel is en waar haar zetel is; en dat men gelooft, dat het materiele lichaam, wanneer het ook in alle winden is verstrooid met die ziel opnieuw moet worden verbonden opdat een mensch als mensch leve; en meer dergelijke dingen. Toen de geesten van Mercurius dit hoorden, vraagden zij of zulke menschen nog engelen kunnen worden, waarop mij te antwoorden gegeven werd, dat degenen, die in het goede des geloofs en der

liefdadigheid hadden geleefd, engelen worden, en dat zij dan niet langer in uiterlijke en materieele dingen zijn, maar in innerlijke en geestelijke dingen, en wanneer zij in dien staat komen, dat zij dan zijn in een licht hooger dan dat waarin de geesten van Mercurius zijn. En opdat zij zouden weten dat het zoo is, werd het gegeven, dat een engel, die in den hemel van onze aarde was, en zoodanig was geweest, toen hij in de wereld leefde, met hen sprak; hierover in hetgeen volgt. (no. 37)

28. Later werd mij door de geesten van Mercurius een lang papier gezonden, onregelmatig in vorm en bestaande uit verscheidene papieren aan elkander geplakt, en dat bedrukt scheen met letters, zooals op onze aarde in gebruik zijn. Ik vraagde hen of zij bij hen dergelijke dingen hadden, maar zij antwoordden dat zij die niet hadden, ofschoon zij wel wisten dat er op onze aarde zulke papieren bestonden; meer wilden zij niet zeggen. Ik bemerkte echter dat zij dachten dat op onzen aardbol de kundigheden op papieren bestonden en dus niet in den mensch, en dat zij het belachelijk vonden dat zoo de papieren als het ware wisten wat een mensch niet wist; maar zij werden onderricht hoe het hiermede gesteld is. Eenigen tijd later kwamen zij terug en zonden mij een ander papier, eveneens als met letters bedrukt zooals het vorige, maar niet op die wijze samen geplakt en slordig, doch behoorlijk en netjes, zij zeiden dat zij naderhand hadden vernomen, dat er op deze aarde zulke papieren waren en boeken daaruit gemaakt werden.

29. Uit hetgeen dat tot dusverre gezegd werd blijkt duidelijk dat de geesten, wat zij in het andere leven zien en hooren, in hun geheugen bewaren, en dat zij evenals toen zij menschen waren in de wereld, kunnen worden onderwezen, en dus bijgevolg ook in de dingen des geloofs en zoo worden volmaakt. Hoe meer de geesten en engelen innerlijk zijn hoe gemakkelijker en meer volledig zij opnemen en volkomen vasthouden, en omdat dit in eeuwigheid voort gaat, is het duidelijk dat bij hen de wijsheid voortdurend toeneemt. Bij de geesten van Mercurius neemt de kennis van de bijzonderheden der dingen aanhoudend toe, maar daardoor nog niet de wijsheid, omdat zij kundigheden lief hebben, welke middelen zijn, maar niet het nut dat het doel vormt.

30. Daarenboven kan ook nog duidelijk blijken wat het karakter is van de geesten der planeet Mercurius, uit hetgeen volgt. Men moet weten dat iedere geest of engel zonder onderscheid mensch geweest is, want het menschelijk geslacht is de kweekplaats voor den hemel; en dat geesten, wat hunne genegenheden en neigingen betreft, geheel en al zoodanig zijn als toen zij als

mensen in de wereld leefden; want het leven van een ieder blijft hem bij ¹⁴); omdat dit zoo is, kan men het karakter der menschen van iederen aardbol kennen uit het karakter der geesten, die van dien aardbol komen.

31. Aangezien de geesten van Mercurius in den Grooten Mensch betrekking hebben op het geheugen van dingen aan het stoffelijke onttrokken, daarom willen zij in het geheel niet hooren wanneer iemand met hen spreekt over aardsche, lichamelijke en louter wereldsche dingen; en wanneer zij gedwongen worden daarover te hooren, zetten zij het om in andere dingen en meestal in tegengestelde dingen om ze te vermijden.

32. Opdat ik met zekerheid zoude weten dat zoodanig hun karakter (genius) is, werd het vergund om weilanden, onbebouwde velden, tuinen, bosschen, en stroomende wateren voor hen voor te stellen. (Zulke dingen voorstellen, wil zeggen voor iemands verbeelding doen opkomen, dingen, die in het andere leven zich werkelijk vertoonen) (ad vivum). Maar zij veranderden die dadelijk; de weilanden en onbebouwde velden verduisterden zij, en door voorstellingen vulden ze die met slangen; de stroomende wateren maakten zij zwart, opdat het water er niet meer vloeibaar zou uitzien. Toen ik hen vroeg, waarom zij dat deden, zeiden zij, dat zij over zulke dingen niet wilden denken, maar over werkelijke dingen, welke kundigheden zijn van dingen aan het aardsche onttrokken, voornamelijk over zulke dingen als in de hemelen bestaan.

33. Daarna vertoonde ik voor hen groote en kleine vogels zooals er op onze aarde zijn, want in het andere leven kunnen zulke dingen levendig (ad vivum) worden voorgesteld. Toen zij die vogels voorgesteld zagen, wilden zij ze eerst veranderen, maar later namen zij er genoeg mede en werden rustig. Dit kwam omdat vogels de kundigheden der dingen beteekenen, en de gewaarwording van die beteekenis vloeyde toen ook in ¹⁵); zoo lieten zij na die dingen te veranderen, en aldus de denkbeelden van hun geheugen er van af te wenden. Daarna werd mij vergund voor hen een zeer schoonen tuin voor te stellen vol met fakkelen en lampen; daarop zwegden zij stil en keken aandachtig naar den tuin en wel omdat fakkelen en lampen waarheden

¹⁴ Dat het leven van eenieder bij hem blijft en hem na den dood volgt, n. 4227, 7440. Dat de uiterlijke dingen des levens na den dood worden gesloten gehouden. maar de innerlijke dingen des levens geopend worden, n. 4314, 5128, 6495. Dat dan alles en ieder ding der gedachten duidelijk zichtbaar is, n. 4633, 5128.

¹⁵ Dat vogels de beteekenis hebben van rationeele dingen, verstandelijke dingen, gedachten, denkbeelden, kundigheden, n. 40, 745, 776, 778, 866, 988, 993, 5149, 7441. En zulks met verscheidenheid naar het geslacht en soort der vogels, n. 3219.

beteekenen, die licht geven vanuit het goede ¹⁶). Hieruit bleek duidelijk dat zij in de beschouwing van materiele dingen konden gehouden worden, mits de beteekenis daarvan in den geestelijken zin tegelijkertijd werd ingegeven; want de dingen, die tot den geestelijken zin behooren, zijn niet zoodanig van de materiele afgetrokken, omdat zij er de voorstellingen van zijn.

34. Daarenboven sprak ik met hen over schapen en lammeren, maar zij wilden van zulke dingen niet hooren, omdat die door hen als wereldsche dingen werden waargenomen. De oorzaak was, dat zij niet verstonden wat onschuld is, die door lammeren wordt aangeduid; hetgeen ik daardoor gewaar werd, dat toen ik hen zeide, dat lammeren in den hemel voorgesteld, onschuld beteekenen ¹⁷), zij toen zeiden, niet te weten wat onschuld is, maar alleen den naam er van kenden. De oorzaak hiervan is, omdat zij alleen door kundigheden worden aangedaan, maar niet door het nut, dat het doel van kundigheden is, en daarom kunnen zij ook niet door eene innerlijke gewaarwording (perceptie) weten wat onschuld is.

35. Sommige uit de geesten van den aardbol Mercurius werden door anderen tot mij gezonden, om te vernemen wat er om mij heen gebeurde, waarop een der geesten van onze aarde zeide, dat zij hun gezellen moesten aanbevelen om niets anders dan het ware te spreken, en niet zooals zij gewoon waren aan hunne ondervragers het tegenovergestelde voor te stellen; want indien een der geesten van onze aarde zoiets deed zoude hij gestraft worden. Maar de troep welke dien geest had uitgezonden, en op een afstand van daar was, antwoordde daarop dat indien zij daarvoor zouden worden gestraft, zij dan alle zouden gestraft worden, omdat zij door aanhoudende gewoonte niet anders kunnen doen. Zij zeiden dat, wanneer zij met menschen van hunnen aardbol spraken, zij ook zoo deden, en zulks niet met de begeerte hen te misleiden, maar om hunne weetgierigheid te prikkelen; want wanneer men het tegenovergestelde voorstelt, en de dingen op eene zekere wijze verbergt, wordt de begeerte om te weten opgewekt, en zoo door versterking van den lust tot onderzoek, het geheugen verrijkt. Een ander maal sprak ik ook met hen over datzelfde onderwerp, en omdat ik wist dat zij met menschen van hunne aarde in gesprek waren, vroeg ik, hoe zij de bewoners van hunnen aardbol onderwijzen. Zij antwoordden, dat zij hen niet volledig onderrichtten

16 Dat lampen met lichten waarheden (veritates) beteekenen, die vanuit het goede licht geven, n. 4638, 9548, 9783.

17 Dat lammeren in den hemel en in het Woord onschuld beteekenen, n.3994, 7840, 10132.

aangaande het wezen der dingen, maar dat zij toch een begrip daarvan ingaven, opdat daardoor de begeerte om te onderzoeken en te weten zou worden onderhouden en versterkt; want indien op alles werd geantwoord, zou de begeerte daartoe vergaan. Zij voegden daaraan toe dat zij ook tegenstellingen voorhielden, en wel opdat daardoor de waarheid beter zou te voorschijn komen; want iedere waarheid blinkt helder uit door vergelijking met hare tegenstelling.

36. Zij hebben de gewoonte om aan niemand te zeggen wat zij weten, maar toch zoeken zij van alle anderen te ervaren wat dezen zelf weten; maar in hun gezelschap deelen zij alles mede, zoo zelfs, dat wat één aldaar weet allen weten, en wat allen weten door iedereen aldaar gekend wordt (12).

37. Omdat de geesten van Mercurius een overvloed van kennis hebben, zijn zij daar in zekeren zin hoogmoedig op, en verbeelden zich daardoor dat zij zooveel weten, dat er nauwelijks meer te kennen is; maar door geesten van onze aarde werd hun gezegd, dat zij niet veel wisten maar weinig, en dat de dingen, die zij niet wisten, in vergelijking met hunne kennis oneindig vele zijn; en dat de dingen, die zij niet wisten, in vergelijking met hetgeen zij wel wisten, waren als het water van eenen grooten Oceaan vergeleken met eene kleine fontein; en dan dat de eerste schrede naar de wijsheid is te weten, te erkennen en gewaar te worden dat wat men weet nauwelijks iets is vergeleken met hetgeen men niet weet. Opdat zij zouden weten, dat het werkelijk zoo is, werd het een zekeren hemelschen geest gegeven met hen te spreken, en hen in het algemeen te zeggen wat zij wisten en wat zij niet wisten, en dat er oneindig vele dingen waren, die zij niet wisten, en verder dat zij in eeuwigheid niet eens de algemeenheden der dingen zouden kunnen leeren kennen. Hij sprak met hen volgens de denkbeelden der engelen veel vlugger dan zij; en omdat hij blootlegde wat zij wisten en wat zij niet wisten, werden zij met verbazing bevangen. Daarna zag ik een anderen engel mét hen spreken, hij verscheen op een zekere hoogte ter rechterzijde, en was van onze aarde. Deze engel noemde hen zeer vele dingen die zij niet wisten; en sprak daarna met hen door middel van veranderingen van staat, die zij zeiden niet te verstaan; en zeide toen tot hen, dat iedere verandering van staat oneindig vele dingen inhoudt en zelfs ieder kleinste deel van zulk eene verandering. Toen zij dat gehoord hadden, werden zij, daar zij verwaand op hunne kennis geweest waren, door ootmoed aangedaan. Die verootmoediging werd zichtbaar door een daling van de geheele massa die zij vormden, (want die geheele verzameling verscheen toen als een lichaam op een afstand van voren naar de linkerzijde in de streek beneden den navel) maar die massa scheen als verdiept in het

midden en aan de zijden verhoogd; eene heen en weergaande beweging werd daarin ook opgemerkt. Men zeide hun ook wat zulks beteekende, namelijk, wat zij in hunne vernedering dachten, en dat zij, die aan de zijden verhoogd schenen, nog niet in nedrigheid verkeerden. Ik zag ook dat de massa zich verdeelde en dat zij, die niet ootmoedig waren, naar hunnen aardbol werden teruggezonden, de overigen bleven.

38. Er kwamen op een keer geesten van Mercurius tot een zekeren geest van onzen aardbol, die gedurende zijn leven in de wereld door zijne geleerdheid zeer beroemd geweest was – het was Christiaan Wolff – begeerig om door hem over verschillende onderwerpen te worden ingelicht; maar toen zij gewaar werden dat, wat hij zeide niet boven de zinnelijke dingen van den natuurlijken mensch verheven was, omdat hij in zijn gesprek eigen eer beoogde, en dat hij, zoo als in de wereld, (want iedereen is in het andere leven aan zich zelf gelijk) verschillende dingen in eene reeks wilde samenvoegen, en uit die weer andere wilde afleiden en zoo daaruit vele ketenen vormen, wat zij niet konden inzien of ook voor waar erkennen, zeiden zij dat die ketenen noch onderling noch met de conclusies samenhangen, en noemden dat het duistere der autoriteit, en zagen zij er van af hem te ondervragen, maar vroegen alleen, *“hoe wordt dit geheeten en hoe dat”*. En omdat hij die vragen ook door materiele denkbeelden beantwoordde, zonder eenig geestelijk denkbeeld, gingen zij van hem weg; want in het andere leven spreekt iedereen in zooverre geestelijk of door geestelijke denkbeelden, als hij in de wereld in God geloofd heeft en materialistisch in zooverre als hij niet heeft geloofd. Omdat hier eene aanleiding gegeven wordt, is het vergund op te merken hoe het in het andere leven staat met geleerden, die intelligentie putten uit eigen overdenking, aangedreven door de liefde tot het kennen der waarheid om der waarheid wille, dus ter wille van het nut afgetrokken van wereldsche belangen, en hoe het staat met hen, die bij anderen putten zonder eigen overdenking, zooals het gebruik is bij hen, die naar waarheid streven alleen terwille van den roem der geleerdheid en om daardoor eer of gewin in de wereld te behalen, dus niet terwille van het nut afgescheiden van wereldsche dingen, daarover is het mij vergund de volgende ondervinding mede te deelen. Er werd een zeker geluid waargenomen dat van onderen doordrong, langs de linkerzijde tot aan het linkeroor; ik bemerkte dat het geesten waren, die daar poogden naar boven te dringen maar wat zij voor geesten waren kon ik niet te weten komen. Toen zij echter naar boven gedrongen waren spraken zij mij aan en zeiden dat zij beoefenaars waren van de logica en metaphysica, en dat zij hunne gedachten daarin hadden verdiept alleen met het doel om voor geleerd door te gaan en

zoo tot eer en rijkdom te komen; zij beklaagden zich dat ze nu een ellendig leven hadden, omdat zij zonder eenig ander doel zich daarin hadden verdiept, en zoo hunne rationeele vermogens niet hadden ontwikkeld, hunne spraak was langzaam en de klank er van gedempt. Ondertusschen waren er twee in gesprek met elkander boven mijn hoofd, en toen ik vroeg wie zij waren werd mij gezegd, dat een van hen iemand was die in de geleerde wereld buitengewone beroemdheid bezat, en mij werd gegeven te gelooven dat het Aristoteles was, wie de andere was werd niet gezegd. De eerste werd toen gebracht in den staat waarin hij gedurende zijn leven in de wereld verkeerde; want iedereen kan gemakkelijk in dien staat terug gebracht worden omdat elke staat van zijn leven hem bij blijft; en wat mij zeer verwonderde, hij wendde zich tot mijn rechteroor en daarin sprak hij, wel is waar met schor geluid maar toch verstandig. Uit den zin van zijn gesprek bemerkte ik dat hij van geheel anderen aard (genius) was dan de scholastieken, die even te voren waren opgekomen, dat namelijk de inhoud zijner geschriften uit eigen gedachte was voortgekomen en dat uit de eigen bron zijn phylosofisch stelsel zich had ontwikkeld; zoodat de terminologie die hij uitdacht, en toepaste op de onderwerpen van overdenking, woordvormen waren waardoor hij innerlijke dingen beschreef; en ook dat hij door het genot der genegenheid en door de begeerte om de dingen der gedachten en des verstands te kennen daartoe was aangespoord geweest, en dat hij met gehoorzaamheid had gevolgd wat zijn geest hem had voorgezegd. Daarom was het ook dat hij zich richtte tot het rechter oor, anders dan zijne aanhangers, die Scholastieken genoemd worden, en die niet door de gedachten tot de termen komen, maar door de termen tot de gedachten, dus door een tegenovergestelden weg, waarop velen hunner nog niet eens tot aan de gedachten komen, maar alleen bij de termen blijven staan, welke, indien zij ze toepassen, gebruikt worden om te bevestigen wat zij maar willen, en aan valsche dingen den schijn van waarheid te geven volgens hunnen lust om te overtuigen. Vandaar is hunne phylosophie eer een middel om onzinnig te worden dan om wijs te worden, en vandaar is bij hen duisternis inplaats van licht. Daarna sprak ik met hem over analytische wetenschap zeggende dat een klein kind in een half uur meer phylosophisch analytisch en logisch spreekt dan hij in een heel boek zou kunnen beschrijven, omdat alle dingen van de gedachten en dus van de menschelijke taal analytisch zijn, waarvan de wetten uit de geestelijke wereld komen; en dat hij die kunstmatig uit de termen denken wil, niet ongelijk is aan een danser, die wil leeren dansen uit de kennis der bewegingszenuwen en spieren, en die wanneer hij zijn Animus (geest) daarbij bepaalt wanneer hij danst, nauwelijks een voet

zou kunnen verzetten En toch brengt een danser zonder die kennis alle bewegingszenuwen in actie, die in zijn geheelen lichaam zijn verspreid, en gebruikt hij op geschikte wijze zijne longen, zijn middelrif, zijden, armen, hals, en zooveel andere lichaamsdeelen, die in een heel boek niet kunnen beschreven worden; en dat het even zoo gaat met hen die uit de termen willen denken. Dit stemde hij toe zeggende, dat wie op die wijze wilde leeren denken, een verkeerde orde volgde, er bijvoegende, dat indien iemand dwaas wil worden hij zoo moet voortgaan, maar men behoort voortdurend te denken over het nut en uit het innerlijke, Vervolgens verklaarde hij mij welke denkbeelden hij gehad had over het Opperwezen en wel dat hij Het zich had voorgesteld met een menschelijk aangezicht, het hoofd omgeven met een stralenden krans, en dat hij nu wist, dat de Heer die Mensch Zelf is, en dat de stralenkrans het Goddelijke is van Hem uitgaande, dat niet alleen in den hemel invloeit maar ook in het heelal, en alles schikt en regeert. Hij voegde er bij, dat wie den hemel schikt en regeert, ook het heelal schikt en regeert, omdat het eene van den anderen niet kan worden gescheiden, en hij zeide ook dat hij geloofd had in eenen Eenigen God, wiens Hoedanigheden en Eigenschappen hij onder zoovele namen had beschreven, als anderen goden hadden vereerd. Ik zag toen eene vrouw, die hare hand uitstreckte en zijne wang wilde streelen; daar ik mij hierover verwonderde, zeide hij, dat gedurende zijn verblijf in de wereld, zulk eene vrouw hem dikwijls verscheen, die hem als het ware de wang streefde en dat zij een schoon gevormde hand had. Hemelsche geesten zeiden ons dat zulke vrouwen somtijds door menschen in de oudheid gezien werden, en door hen Pallas genoemd werden en dat deze verschijning was teweeg gebracht door geesten die, toen zij als menschen in de oudheid leefden, zich in die denkbeelden verheugden, en bij zulke gedachten met hun geest verwijlden, hoewel zonder phylosophie; en omdat er zulke geesten bij hem waren, en er genot in vonden omdat hij uit het innerlijke dacht, verschenen zij hem onder de voorstelling van zulk eene vrouw. Ten slotte verklaarde hij mij welk denkbeeld hij had gekoesterd van de ziel of van den geest des menschen, die hij Pneuma noemde (adem, lucht) omdat die namelijk een onzichtbaar levensbeginsel is, zoo iets als ether, ook zeide hij geweten te hebben, dat zijn geest na den dood zoude leven omdat die zijn innerlijk wezen is, dat niet kan sterven, omdat het denken kan; en dat hij daarover verder niet helder kon denken, maar alleen op duistere wijze omdat hij daarover niet anders wist dan wat hij uit zich zelf had en ook een weinig van de menschen der oudheid. Verder kunnen wij nog opmerken, dat

Aristoteles in het andere leven onder de verstandige geesten is en velen zijner volgelingen onder de dwazen.

39. Eens zag ik dat geesten van onze aarde samen waren met geesten van den aardbol Mercurius, en hoorde hen met elkander spreken, en toen de geesten van onze aarde hen onder anderen vroegen in Wien zij geloofden antwoorden zij dat zij in God geloofden, maar toen zij verder werden ondervraagd aangaande God in Wien zij geloofden wilden zij niets zeggen, omdat het bij hen gebruik is niet direct op vragen te antwoorden. Toen echter de geesten van den aardbol Mercurius wederkeerig aan de geesten van onze aarde vroegen in Wien zij geloofden, zeiden deze dat zij in den Heere God geloofden. De geesten van Mercurius zeiden toen, dat zij gewaar werden, dat die geesten van onze aarde in geen God geloofden, maar uit gewoonte met den mond zeiden in een God te gelooven, en toch niet geloofden. De geesten van Mercurius hebben namelijk een buitengewone perceptie, doordat zij door middel van die perceptie aanhoudend ondezoeken wat andere geesten weten. Die geesten van onze aarde waren uit diegenen, die in de wereld een geloof hadden beleden volgens de leer der Kerk, maar toch geen leven des geloofs geleefd hadden; en wie geen leven des geloofs leven, hebben in het andere leven geen geloof, omdat zulk een geloof niet in den mensch is ¹⁸). Toen die geesten die woorden hoorden, zwegen zij stil, want door eene perceptie, welke hun toen gegeven werd, moesten zij erkennen dat het zoo was.

40. Sommige geesten wisten uit den hemel, dat er op een tijd aan de geesten van Mercurius eene belofte werd gegeven dat zij den Heer zouden zien, daarom vroegen zij aan de geesten, die om mij heen waren, of zij zich die belofte herinnerden. Zij zeiden toen die belofte wel te herinneren, maar niet te weten of het eene belofte was waaromtrent geen twijfel bestond. Terwijl zij zoo onder elkander spraken verscheen hun de Zon des Hemels — de Zon des Hemels, die de Heer is, wordt alleen gezien door hen, die in den binnensten of derden hemel zijn, de overigen zien het licht daaruit — die Zon ziende, zeiden zij, dat die niet de Heer God was, omdat zij geen aangezicht zagen. Onderwijl spraken de geesten onder elkander, maar wat zij bespraken hoorde ik niet. Toen echter verscheen plotseling de Zon opnieuw, en in het midden daarvan de Heer omgeven door een zonnekrans; dit ziende, verootmoedigden

¹⁸ Dat zij, die een geloof volgens de leer der Kerk belijden, en toch het leven des geloofs niet leven, geen geloof hebben, n. 3865, 7766, 7778, 7790, 7950, 8094. En dat hun innerlijke tegen de waarheden des geloofs gekant is, hoewel zij dat in de wereld niet weten, no. 7790, 7950.

de geesten van Mercurius zich diep en bogen zich neder. Toen werd ook de Heer gezien buiten die zon door geesten van deze aarde, die Hem Zelf in de wereld hadden gezien, toen zij menschen waren, en uit hen beleed toen de een na den ander, dus vele in volgorde, dat het de Heer Zelf was; en dit beleden zij voor de geheele menigte. Bij die gelegenheid werd de Heer uit de Zon ook gezien door geesten van den planeet Jupiter, die met luider stem zeiden, dat Hij Zelf het was, Dien zij op hunne aarde hadden gezien, toen de God van het heelal hun was verschenen. ¹⁹).

41. Eenige werden, nadat de Heer gezien was, naar de voorliggende streken ter rechterzijde geleid, en toen zij daarin voort gingen, zeiden zij dat zij een licht zagen vele malen helderder en zuiverder dan zij ooit gezien hadden, en dat nooit een grooter Licht zou kunnen gezien worden, en het was toen ten tijde van den avond; zij, die dit zeiden waren velen in getal ²⁰).

42. Men moet weten dat de zon der wereld in het geheel niet verschijnt voor eenigen geest, noch eenig licht daarvan; het licht dier zon is voor geesten en engelen als dikke duisternis, die zon blijft alleen in de perceptie bij de geesten, door hun gezicht daarvan toen zij in de wereld waren; en vertoont zich bij hen in beeld als iets duisters en wel naar achteren toe op een aanmerkelijken afstand, op eene hoogte een weinig boven de streek van het hoofd. De planeten, die in de wereld van onze zon zich bevinden verschijnen daar altijd in denzelfden stand ten opzichte van de zon; Mercurius van achteren, een weinig naar rechts; de planeet Venus naar links, een weinig naar achteren; de planeet Mars naar voren links; de planeet Jupiter eveneens links van voren

19 Dat de Heer de Zon des Hemels is: waaruit alle licht aldaar is, n. 1053, 3636, 4060. En dat de Heer op die wijze verschijnt voor hen, die in Zijn hemelsche rijk zijn, waar liefde tot Hem heerscht, n. 1521, 1529-31, 1837, 4696. Dat hij op gemiddelde hoogte verschijnt, boven de streek van het rechteroog, n.4321, 7078. Dat daarom in het Woord door Zon. de Heer met betrekking tot de Goddelijke liefde wordt aangeduid, n. 2495. 4060, 7083. Dat de zon van deze wereld voor geesten en engelen niet schijnt, maar in plaats daarvan is er iets als iets donkers, van achteren tegenover de zon des hemels, of tegenover den Heer, n. 9755.

20 Dat het licht in den hemel veel is. en vele malen het licht op den middag op onze aarde overtreft, n. 1117, 1521, 1533, 1619-32, 4527, 5400, 8644. Dat alle licht in de hemelen van den Heer is als zon daar, n. 1053, 1521, 3195, 3341, 3636, 3643, 4415, 9548, 9684, 10809. Dat het Goddelijk Ware uitgaande van het Goddelijke Goede der Goddelijke Liefde des Heeren in de hemelen als licht schijnt, en daar alle licht uitmaakt. n. 3195, 3222, 5400, 8644, 9399, 9548, 9684. Dat het licht in den hemel beide het gezicht en het verstand der engelen verlicht n. 2776, 3138. Dat de hemel gezegd wordt in licht en in warmte te zijn, beteekent dat die in wijsheid en in liefde verkeert, n.3643, 9399, 9301.

maar op grooter afstand; de planeet Saturnus geheel en al naar voren op een belangrijken afstand; de maan links op een aanmerkelijke hoogte; de satellieten ook links van hunne planeten. Zoodanig is de stand dier planeten in het denkbeeld van geesten en engelen; en ook verschijnen de geesten in de nabijheid hunner planeten, buiten dezelve. Wat evenwel de geesten van Mercurius in het bijzonder betreft, zij verschijnen niet in eene zekere streek en ook niet op een zekeren afstand, maar verschijnen nu eens van voren, dan links, en ook wel een weinig naar achteren; de reden hiervan is dat zij het heelal mogen doortrekken voor het verzamelen van kundigheden.

43. Eens vertoonden zich geesten van Mercurius in den vorm van een bol ter linker zijde, en daarna als eene massa, die zich in de lengte uitstreckte; en ik was verwonderd waar zij heen wilden, eg naar deze aarde of naar eene andere, en weldra bemerkte ik dat zij naar rechts keerden, en dat zij voortrollende, tot den aardbol of planeet Venus naderden naar een streek aan de voorzijde daarvan, maar toen zij daar kwamen, zeiden zij dat zij daar niet wilden wezen, omdat de bewoners daar boos waren, waarom zij omkeerden naar de achterzijde van die aarde, en toen zeiden zij daar te willen blijven, omdat degenen, die daar zijn, goed waren. Terwijl dit alles voorviel gevoelde ik in mijne hersenen eene aanmerkelijke verandering en eene sterke werking, die daaruit voortkwam. Er werd mij gegeven daaruit te besluiten, dat de geesten van Venus, die van dat deel dier planeet zijn, overeenkomen met de geesten van Mercurius, en dat zij betrekking hebben op het geheugen van materiele dingen overeenkomende met het geheugen van immateriele dingen, waarop de geesten van Mercurius betrekking hebben; vandaar, de sterkere werking, die ik vanwege hen gevoelde, toen zij daar waren.

44. Ik was begeerig te weten, welk aangezicht en lichaam de menschen hebben op den aardbol Mercurius, of het gelijk was aan dat van de menschen van onzen aardbol; toen vertoonde zich voor mijne oogen eene vrouw geheel en al gelijk aan de vrouwen van onze aarde. Haar aangezicht was schoon, maar iets kleiner dan dat van de vrouwen onzer aarde, haar lichaam was ook meer bevallig maar van gelijke grootte, haar hoofd was omkleed met een doek zonder kunst opgemaakt, maar toch bevallig. Er vertoonde zich ook een man, die een slanker lichaam had dan de mannen van onze aarde. Hij was gekleed in een donkerblauw kleed, dat zijn lichaam nauw omsloot zonder plooiën en uitstekende deelen en mij werd gezegd dat de menschen van dien aardbol zoo gevormd waren, en hun lichaam zoo gekleed was. Daarna vertoonden zich soorten van hunne stieren en koeien, die weliswaar niet veel verschilden van

die op onzen aardbol, maar kleiner waren en in sommige opzichten geleken op een soort van reeën en herten.

45. Zij werden ook ondervraagd over de zon hunner wereld, hoedanig die er van hunnen aardbol uitziet; waarop zij antwoordden dat die groot is, en er daar grooter uitziet dan op andere aardbollen; zij zeiden dit te weten uit het denkbeeld dat andere geesten van de zon hebben. Zij zeiden voorts, dat voor hen de temperatuur gematigd was, noch te warm noch ook koud. Mij werd toen gegeven hun te zeggen, dat zulks zoo door den Heer voor hen beschikt werd, dat zij niet te veel warmte hebben, doordat hunne aarde dichter bij de zon is dan andere aardbollen, omdat de warmte niet komt door de nabijheid van de zon, maar door de hoogte en de dichtheid van de atmosferische lucht. Zooals blijkt uit de koude op hoge bergen zelfs in warme klimaten, en ook omdat de warmte wisselt naarmate de stralen der zon recht of schuin invallen, zooals blijkt in den winter en in de lente in ieder klimaat. Dit zijn de dingen, die mij gegeven werden, over de geesten en de bewoners van den aardbol Mercurius te weten.

In dit hoofdstuk moesten twee nieuwe termen worden ingevoerd (n. 23) “Animus” en “Mentaal”. Bij Swedenborg is het Mentaal (Mens) het hoogere gebied van den menschelijken geest, van wil en verstand, van ’s menschen rationaliteit, van zijn innerlijk geestelijk geheugen; terwijl het Animus (Animus) het lagere, natuurlijk gebied vormt, en de zetel is van zijne begeerten en lusten en van zijn uiterlijk natuurlijk geheugen. (vert.)

3. Over den Aardbol of de Planeet Jupiter, en over zijne Geesten en Bewoners

46. Met de geesten en engelen van de planeet Jupiter werd mij gegeven langer gemeenschap te oefenen, dan met de geesten en engelen van andere planeten, daarom kan ik over den staat van hun leven en over de bewoners dier planeet uitvoeriger mededeeling doen. Dat die geesten van die planeet waren, bleek uit vele dingen, en werd mij ook uit den hemel gezegd.

47. De aardbol of planeet Jupiter zelve wordt wel is waar niet door geesten en engelen gezien, want nooit wordt er in de geestelijke wereld eenige aardbol zichtbaar, maar alleen geesten en engelen, die van dien aardbol zijn. Zij, die van de planeet Jupiter zijn, vertoonen zich van voren naar links op eenigen afstand, en zulks aanhoudend, (Zie boven n. 42) waar ook hunne planeet is. De geesten van elken aardbol zijn dicht bij denzelfden, en wel omdat zij van de bewoners daarvan afkomstig zijn (want ieder mensch is na den dood een geest) en omdat zij van hetzelfde karakter (genius) zijn, en bij hen kunnen zijn en hen van dienst zijn.

48. Zij vertelden, dat in de streek van hun aardbol, waar zij hadden gewoond, toen zij in de wereld waren, eene groote menigte van menschen waren zooveel als de aarde er kon voeden; dat die aarde vruchtbaar was, en er van alles in overvloed was; en dat de bewoners daar niet meer begeerden dan voor het leven noodig was, en wat zij niet als noodig beschouwden, achten zij ook niet nuttig, en dat daardoor de menigte van menschen zoo groot was. Zij zeiden ook, dat hunne grootste zorg was voor de opvoeding der kinderen, en dat zij die met groote teederheid lief hadden.

49. Verder vertelden zij, dat de menschen daar onderscheiden zijn in natiën, families en huisgezinnen en dat allen met de hunnen afzonderlijk wonen, en dat ook daardoor hun omgang gewoonlijk beperkt blijft tot de leden hunner familie. Verder dat niemand het goed zijns naasten begeert, en dat het niet eens in den geest (animus) opkomt iets van de goede dingen van een ander te begeeren, en nog minder zich die op eene listige wijze toe te eigenen, en nog veel minder met geweld te nemen of weg te rooven; zij beschouwen zulks als een misdad tegen de menschelijke natuur, en als iets afschuwelijks. Toen ik hun wilde zeggen, dat er op dezen aardbol oorlogen, rooftochten en doodslagen plaats grepen, keerden zij zich af en weigerden te luisteren. Dat de alleroudste bewoners van deze aarde op de zelfde wijze leefden, is

mij door de engelen medegedeeld, namelijk dat zij in natieën, familieën en huisgezinnen waren onderscheiden, en dat toen allen tevreden waren met het hunne en dat het zich verrijken met eens anders goed, evenals het heerschen uit eigen liefde geheel en al onbekend was; en dat daarom de oude tijden, en bovenal de alleroudste tijden den Heere meer welgevallig waren dan de daarop volgende tijden; en dat er toen, omdat die tijden zoodanig waren, Onschuld heerschte en tevens Wijsheid; dat toen iedereen het goede deed om het goede, en recht deed terwille van het recht, en dat men niet wist wat het was, goed en recht te doen om eigen eer of ook voor gewin; dat er toen niets gesproken werd dan de waarheid en zulks niet zoo zeer uit het ware dan wel uit het goede; dat wil zeggen, niet uit het bloot verstandelijke, afgescheiden van de begeerte tot het goede; maar uit den wil tot het goede in verbinding met het verstandelijke. Zoodanig waren de oude tijden; en om die reden konden toen de engelen met de menschen spreken, en hun mentaal in den hemel verheffen, bijna geheel afgescheiden van het lichamelijke, en zelfs hen daar rondleiden, en de heerlijkheden en zaligheden aldaar toonen, zoodat zij hunne zaligheid en vreugde aan hen konden mededeelen. Die tijden waren ook bekend bij de schrijvers der oudheid, en werden genoemd de Gouden Eeuw of ook de tijd van Saturnus. De oorzaak dat die tijden zoodanig waren, lag daarin, dat zooals gezegd werd, de menschen afgezonderd leefden in natieën, en de natieën in familieën en de familieën in huisgezinnen, en dat ieder huisgezin op zich zelf woonde; dat het toen ook niemand in de gedachte kwam de erfenis van een ander te rooven en daardoor zichzelf rijkdom en macht te verschaffen, de eigenliefde en de liefde voor de wereld was toen nog ver verwijderd, omdat toen iedereen zich verheugde in zijn eigen goed en niet minder in dat van anderen. Maar die toestand veranderde in den loop der tijden en wel in tegengestelden zin, toen de lust om te heerschen en veel te bezitten zich in het animus der menschen vestigde: toen verzamelde zich het menschelijk geslacht, om zich te beschermen, in koninkrijken en keizerrijken, en omdat de wetten der liefdadigheid en van het geweten, die in hunne harten geschreven waren, niet meer werden nagevolgd, werd het noodig, ter beteugeling van geweld, wetten uit te vaardigen waarin eer en gewin als belooningen golden, en het verlies daarvan als straffen. Toen die staat veranderde, verwijderde zich de hemel zelf van de menschen, en wel hoe langer hoe verder, zoodat men in de tegenwoordige eeuwen zelfs niet meer weet of er nog wel een hemel of eene hel is, en sommigen zelfs het bestaan daarvan ontkennen. Deze dingen worden hier aangevoerd om door vergelijking den staat waarin de menschen op den aardbol Jupiter leven toe

te lichten, en daaruit hunne goede gezindheid en ook hunne wijsheid te verklaren, waarover in hetgeen volgt, meer zal worden gezegd.

50. Door veelvuldige gesprekken met de geesten van den aardbol Jupiter, bleek mij dat zij beter waren dan de geesten van vele andere aardbollen; de invloed, die van hen uitging bij hunne nadering tot mij, en in hun verkeer met mij, was zoo lieflijk en zoet, dat het niet kan worden uitgedrukt. De hoedanigheid van iederen geest wordt in het andere leven openbaar door eene invloeiïng, welke eene mededeeling van zijne genegenheden is; goedheid toont zich door zachtheid en lieflijkheid; door zachtheid, omdat hij vreest leed te doen, en door lieflijkheid, omdat hij bemint het goede te doen; de zachtheid en lieflijkheid van de invloeiïng der goede geesten van onzen aardbol heb ik van de hunne zeer duidelijk kunnen onderscheiden. Zij zeiden, dat wanneer er onder hen eenig gering verschil bestond, zich dan iets als eene zwakke witte lichtstraal vertoonde, zooals gewoonlijk de bliksem is, of als een ring, die schitterende en dwalende sterren omringt; maar verschillen onder hen werden spoedig vereffend. De schitterende en tegelijker tijd dwalende sterren hebben de beteekenis van het valsche, maar schitterende vaste sterren beteekenen het ware, dus beteekenen de eerste oneenigheid.²¹).

51. De tegenwoordigheid van de geesten van Jupiter heb ik niet alleen kunnen kennen door de zachtheid en lieflijkheid hunner toenadering en invloeiïng, maar ook daardoor, dat zij voornamelijk in het aangezicht invloeiden en dat vroolijk en lachend stemden, welke stemming aanhield zoolang zij tegenwoordig waren. Zij zeiden, dat zij de aangezichten van de bewoners hunner aarde aldus aandeden, wanneer zij tot hen kwamen, willende hen daardoor gerustheid en vreugde des harten inboezemen. Die gerustheid en vreugde, welke mij door hen werd ingeboezemd, vervulden mij merkbaar de borst en het hart; de zorgen voor de toekomst, die onrust en verdriet veroorzaken en het mentaal op velerlei wijze in beroering brengen, werden dan verdreven. Hierdoor kon ik duidelijk zien, van welke hoedanigheid het leven van de bewoners van Jupiter is, want door de geesten wordt de ingeboren aard van de bewoners van een aardbol gekend, omdat iedere geest het leven met zich heeft, dat hij in de wereld had, en dat leven leeft wanneer hij een geest wordt. Ik heb opgemerkt, dat zij een nog meer innerlijken staat van zaligheid of geluk hadden; ik heb dit opgemerkt doordat ik gewaar werd,

21 Dat sterren in het Woord de kennis van het goede en het Ware beteekenen, dus Waarheden, n. 2495, 2849, 4697. En dat in het andere leven Waarheden worden voorgesteld door vaste sterren, doch valscheden door dwalende sterren, n. 1128.

dat hun innerlijke niet is gesloten, maar naar den hemel toe geopend, want, hoe meer de innerlijke deelen naar den hemel geopend zijn, hoe meer zij ontvankelijk zijn voor het Goddelijk Goede, en daarmee voor de zaligheid en meer innerlijk geluk. Het is geheel anders met hen, die niet in de orde des hemels leven, bij hen zijn de innerlijke deelen gesloten en de uiterlijke naar de wereld toe geopend.

52. Welk aangezicht de bewoners van den aardbol Jupiter hebben, is mij ook getoond, niet dat ik die bewoners zelf heb gezien, maar door dat ik geesten zag met een aangezicht zooals zij hadden, toen zij op hunnen aardbol waren. Voordat mij evenwel zulks werd getoond, verscheen er een van hunne engelen achter eene witte wolk, die de vergunning gaf; en toen vertoonden zich twee aangezichten, zooals de aangezichten van de menschen op onzen aardbol, blank en schoon, stralende van oprechtheid en nederigheid. Wanneer Jupitersche geesten met mij waren, schenen de aangezichten der menschen van onzen aardbol mij kleiner toe dan gewoonlijk, dit kwam doordat van die geesten het denkbeeld invloede, dat zij over hun eigen aangezicht hadden, namelijk dat het grooter was; want zij gelooven, wanneer zij als menschen op hunnen aardbol leven, dat na den dood hunne aangezichten grooter zullen worden, en rond van vorm; en omdat dit denkbeeld bij hen is ingeprent, blijft het hen ook bij, en wanneer zij geesten worden schijnt hun gelaat hun grooter toe. Dat zij gelooven een grooter gelaat te zullen hebben, komt omdat zij zeggen, dat het gelaat niet het lichaam is, omdat zij door hetzelfde zien, hooren en spreken en hunne gedachten uitdrukking geven, en omdat dus het mentaal door hetzelfde heen schijnt, hebben zij van het gelaat een denkbeeld als van het mentaal in vorm. Omdat zij nu weten, dat zij na hun leven in de wereld wijzer zullen worden, daarom gelooven zij ook, dat de vorm van hun mentaal of van hun gelaat grooter worden zal. Zij gelooven ook, dat zij na hun dood een vuur zullen gewaar worden, dat hun aangezicht zal verwarmen; zij leiden dit daaruit af, dat de wijzeren onder hen weten, dat vuur in den geestelijken zin de liefde beteekent, en dat liefde het vuur des levens is, en dat uit dit vuur de engelen hun leven hebben ²²). Diegenen onder hen, die in hemelsche liefde hebben geleefd, genieten ook wat zij gewenscht hadden, en bemerken dat

22 Dat vuur in het Woord de liefde is in beide zinnen, n. 934, 4906, 5215. Dat heilig en hemelsch vuur de Goddelijke Liefde is, en iedere genegenheid, die tot die Liefde behoort, n. 934, 6314, 6832. Dat hellsch vuur de liefde voor zich zelve en voor de wereld is, en alle lusten, die tot die liefde behooren, n. 965, 1861, 5071, 6314, 6832, 7575, 10747. Dat liefde het vuur des levens is, en dat het leven zelf werkelijk daaruit voortkomt, n. 4906, 5071, 6032.

hun aangezicht warm wordt; en dan wordt het innerlijke van hun mentaal met den gloed der liefde aangedaan. Om deze reden wasschen en reinigen de bewoners van dien aardbol ook dikwijls hun aangezicht en beschermen het zorgvuldig tegen de hitte der zon, zij gebruiken een bekleedsel uit blauw gekleurden bast of schors gemaakt, waarmede zij hun hoofd omhullen en zoo hun gelaat bedekken. Over de aangezichten van menschen van onzen aardbol, die zij door mijne oogen zagen²³) zeiden zij, dat die niet schoon waren, en dat de schoonheid daarvan in de uitwendige huid lag, maar niet in de bekleeding van het inwendige; zij verwonderden zich dat sommige aangezichten groeven of puisten vertoonden of andere misvormingen, en zeiden dat bij hen zulke aangezichten niet voorkwamen. Toch waren er sommige aangezichten, die hun behaagden, namelijk de vroolijke en lachende gezichten en die met eenigszins vooruitstekende lippen.

53. Dat zij behagen vonden in gezichten waarvan de lippen eenigszins vooruitbogen, komt omdat zij hunne spraak grootendeels door middel van het aangezicht uitdrukken, en hoofdzakelijk door de streek om de lippen heen, en ook omdat zij nooit veinzen, dat is anders spreken dan zij denken, en daarom hun aangezicht niet dwingen, maar geheel vrijlaten. Anders is het met hen, die van kindsbeen af hebben leeren veinzen; hunne aangezichten worden daardoor van binnen uit samengetrokken, opdat daardoor niets van de gedachten naar buiten schijne. Ook worden de uitwendige gelaatstrekken in bedwang gehouden om te kunnen ontspannen of samentrekken naar gelang de sluwe bedoeling zulks wenschelijk maakt. Uit een onderzoek van de vezels der lippen en hare omgeving kan men de waarheid hiervan duidelijk zien; want men vindt daar groepen van vezels in groot aantal, samengesteld en samengevlochten, die niet alleen geschapen zijn om te kauwen en om de woorden der taal te vormen, maar ook om de denkbeelden van het mentaal (animus) uit te drukken.

54. Ook werd mij getoond, op welke wijze de gedachten door het gelaat worden uitgedrukt. De genegenheden, die tot de liefde behooren, worden uitgedrukt door de gelaatstrekken en de wijzigingen daarvan en de gedachten door de veranderingen in de inwendige formatie daarvan, eene nadere beschrijving kan hiervan niet gegeven worden. De bewoners van Jupiter hebben ook eene spraak van woorden, maar niet zoo luid als bij ons; de eene spraak ondersteunt bij hen de andere, en de spraak der woorden wordt verlevendigd

23 Dat geesten en engelen niet zagen wat in deze zonnewereld is, maar dat zij het zagen met mijne oogen, n. 1881.

door de taal van het gelaat. Door de engelen ben ik onderricht geworden, dat de eerste taal van alle bewoners op iederen aardbol bestond in wisselingen der gelaatsuitdrukking en wel tweërlei: door middel van de oogen en de lippen. Dat allereerst de taal zoodanig was, is omdat het aangezicht gevormd is om een beeld te geven van wat een mensch denkt, en wat hij wil; daarom wordt ook het gelaat een beeld en aanwijzing van het mentaal genoemd, omdat er ook in de oudheid of in de eerste tijden oprechtheid bestond; en de mensch niet anders dacht, en ook niet anders denken wilde, dan wat hij door zijn gelaat wilde doen heen schijnen; daardoor konden ook de genegenheden van het mentaal, en de gedachten daaruit zich op levendige wijze en volledig vertoonen. Zoo vertoonden zij zich ook voor het oog, als in een vorm in een groot aantal tegelijkertijd. Deze taal was daarom zooveel uitnemender dan de taal van woorden, als het gezicht staat boven het gehoor, dat is even als het zien van een landschap boven het hooren en begrijpen van de beschrijving daarvan door woorden. Zij voegden daaraan toe, dat zulk eene taal overeenkomt met de taal der engelen, met wie de menschen van dien tijd ook gemeenschap hadden; met het gelaat spreken of met het mentaal door het gelaat spreken, is ook de taal der engelen met de menschen in haar laatsten vorm, maar niet wanneer met den mond door woorden gesproken wordt. Ieder een kan ook begrijpen, dat de taal van woorden niet bij de alleroudste menschen heeft kunnen bestaan, omdat de woorden van een taal niet onmiddellijk worden ingegeven, maar dat ze moeten gevonden worden en op het onderwerp toegepast worden; wat niet kan worden gedaan dan na verloop van tijd ²⁴). Zoolang er oprechtheid en eerlijkheid onder de menschen bestond, zoolang bleef ook die taal bestaan, maar zoodra het mentaal anders begon te denken, dan wat gesproken werd, wat gebeurt wanneer de mensch begint zich zelf lief te hebben en niet den naaste, toen begon de taal van woorden te groeien en het gelaat te zwijgen of wel te liegen; de inwendige vorm van het gelaat werd veranderd, het trok zich te samen of verharde en werd bijna van alle leven ontbloot, terwijl de uitwendige vorm door het vuur der eigenliefde ontvlamde en voor de oogen der menschen er uitzag als of het leefde, maar het van leven ontbloote, dat er onder is, verschijnt niet voor de oogen van menschen maar voor de oogen van engelen, omdat zij het innerlijke zien. Zoodanig zijn

24 Dat er in de oudste tijden op deze wereld eene taal was door het gelaat en de lippen, door middel eener inwendige ademhaling, n. 607, 1118, 7361. Dat er eene dergelijke taal bestaat bij de bewoners van eenige andere aardbollen, n. 4799, 7359, 8248, 10587. Over de volmaaktheid en uitnemendheid dier taal, n. 7360, 10587, 10708.

de aangezichten van hen, die anders denken dan zij spreken, want veinzerij, huichelarij, list, en bedrog brengen dat te weeg. In het andere leven is dit anders; daar is het niet vergund anders te spreken dan men denkt, afwijking daarin wordt zelfs duidelijk bemerkt in ieder woord; en wanneer het wordt waargenomen, wordt de geest, die zich daaraan schuldig maakt, buiten het gezelschap geworpen en gestraft; daarna wordt hij op verschillende wijze er toe gebracht, om zoo te spreken als hij denkt, en te denken zooals zijn wil is, totdat zijn mentaal als één is en niet verdeeld; totdat hij het goede wil, als hij goed is, en het ware denkt en spreekt uit het goede, en indien hij boos is, totdat hij het booze wil, en uit het booze het valsche denkt en spreekt; de goede wordt niet eerder in den hemel verheven, en ook de booze niet eerder in de hel geworpen; en wel daarom, opdat er in de hel niets zij dan het booze en het valsche van het booze, en in den hemel niets anders dan het goede en het ware van het goede.

55. Daarenboven ben ik door de geesten, die van dien aardbol zijn, onderricht geworden over vele dingen aangaande de bewoners aldaar, bijvoorbeeld over hunnen gang, over hunne spijze en hunne woning. Wat hunnen manier van loopen betreft, zoo gaan zij niet rechtop, zooals de bewoners van dezen en vele andere aardbollen, en kruipen ook niet zooals dieren, maar wanneer zij loopen, ondersteunen zij zich met de vlakke hand en richten zich bij afwisseling halverwege op hunne voeten op, en onder het gaan richten zij hun gelaat bij iedere derde stap ter zijde en achter zich, en buigen dan ook het lichaam een weinig, wat zij snel doen; want bij hen is het niet behoorlijk door anderen anders gezien te worden dan in het aangezicht. Wanneer zij op die wijze loopen, houden zij altijd het gelaat opgeheven, zooals bij ons, zoodat zij zoowel opwaarts ten hemel kunnen zien als naar beneden naar de aarde; zij houden het niet naar beneden gericht, naar den grond, dat noemen zij vervloekt; de laagst staanden onder hen doen dat wel, doch wanneer zij zich niet gewennen het aangezicht op te heffen worden zij uit hun gezelschap verbannen. Wanneer zij evenwel gezeten zijn, zien zij er uit als menschen van onzen aardbol, met hun bovenlichaam recht op, maar zittende kruisen zij de beenen; zij behoeden zich er zorgvuldig voor, niet alleen wanneer zij loopen, maar ook wanneer zij gezeten zijn, dat ze niet op den rug gezien worden, maar in het aangezicht, zij willen ook gaarne dat hun gelaat gezien worde, omdat daarin hun mentaal gezien wordt, want nooit vertoonen zij een gelaat, verschillend van hun mentaal, wat zij ook niet kunnen doen; zij, die met hen samen zijn, weten daardoor dan ook duidelijk welke gevoelens zij jegens hen koesteren, wat ook niet kan worden verborgen, en bovenal niet of de

betoonde vriendschap uit oprechtheid dan wel uit dwang voortkomt. Deze dingen werden mij door hunne geesten getoond, en van wege hunne engelen bevestigd; daarom werden hunne geesten, wanneer zij loopen, ook niet gezien zooals andere, rechtop gaande, maar zich helpende met de handen, ongeveer zooals zwemmers doen, en dan van tijd tot tijd om zich heen ziende.

56. Zij, die bij hen in de heete luchtstreek wonen, loopen naakt, ofschoon met eene bedekking om de lenden; zij schamen zich ook niet over hunne naaktheid, want hunne mentalen zijn kuisch; zij beminnen ook niemand anders dan hunne echtgenooten, en hebben eenen afschuw van echtbreuk.

Zij waren zeer verwonderd, dat de geesten van onzen aardbol, toen die hoorden, dat zij op die wijze zich voortbewogen, en naakt waren, daarover lachten en wellustige gedachten koesterden; en ook in het geheel niet bedacht waren op hun hemelsch leven, maar alleen aan dergelijke dingen aandacht schonken. Zij zeiden dat dit een teeken was, dat hun gedachten meer gericht waren op lichamelijke en aardsche dingen dan op hemelsche dingen, en dat onreinheden hun mentaal vervulden. Hun werd gezegd, dat naaktheid noch een schande noch een ergernis is, voor hen, die in kuischheid en in een staat van onschuld leven, maar dit wel is, voor hen, die leven in wellust en onzedelijkheid.

57. Wanneer de bewoners van dien aardbol in bed liggen, keeren zij hun gelaat naar voren of naar de kamer toe, maar niet naar achteren of naar den wand toe; dit werd mij door hunne geesten medegedeeld, en zooals zij zeiden was de reden daarvan, omdat zij meenden zich op die wijze naar den Heer te keeren, maar dat zij, door zich naar den wand te keeren, zich van Hem afwenden. Zoiets is mij ook eenige malen opgevallen, wanneer ik in bed was, maar van waar dit kwam, heb ik niet vroeger geweten.

58. Zij verwijlen gaarne lang aan den maaltijd, niet om het genot van de spijzen maar om het genot van de gesprekken. Wanneer zij aan tafel zitten, zitten zij niet op stoelen of op banken, of op verhoogde zitplaatsen van graszoden of op het gras, maar op bladeren van een zekeren boom; zij wilden niet zeggen van welken boom die bladeren waren, maar toen ik er eenige op de gis noemden, stemden zij ten slotte toe, toen ik het blad van den vijgenboom noemde. Daarenboven zeiden zij, dat zij hunne spijzen niet bereiden naar den smaak, maar hoofdzakelijk naar het nut; en voegden er aan toe, dat voedsel, wat voor hen nuttig is, ook goed smaakt. Over dit onderwerp werd onder de geesten gesproken, en gezegd, dat dit voor den mensch past, want hij neemt dan ter harte, dat een gezond mentaal in een gezond lichaam woont; want het is anders bij hen, bij wie de smaak heerscht, waardoor het lichaam ziek wordt,

of ten minste inwendig zwak, bij gevolg ook het mentaal, want dit gedraagt zich naar den staat der inwendige opnemingsorganen, die tot het lichaam behooren; zooals het gezicht en het gehoor afhanlijk zijn van den staat van het oog en van het oor; vandaar is het zoo onzinnig om in weelde en wellust alle vreugde des levens te stellen; van daar ook de traagheid in zulke dingen als tot de gedachten en het oordeel behooren, en de vlugheid in zulke dingen als tot het lichaam en de wereld behooren; daardoor wordt de mensch gelijk aan het redelooze dier, waarmede zulke menschen dan ook niet ongevoelig kunnen vergeleken worden.

59. Hunne woningen werden mij ook getoond; het zijn nederige woningen en van hout, maar inwendig rondom bekleed met bast of schors van lichtblauwe kleur, alle wanden en de zoldering zijn gespikkeld, als met sterren, om den hemel af te beelden, want zij willen het inwendige van hunne woningen het aanzien geven van den zichtbaren hemel met zijne sterren, en wel omdat zij gelooven dat de sterren de woonplaatsen der engelen zijn. Zij hebben ook tenten, die van boven zijn afgerond, en in de lengte uitgestrekt, die ook van binnen bedekt zijn met sterretjes op een blauwen grond; zij trekken zich daarin overdag terug, opdat hun aangezicht niet zal lijden door de hitte der zon. Zij dragen veel zorg voor de opstelling en het onderhoud van die tenten, en zij eten ook daarin.

60. Wanneer de geesten van Jupiter paarden zagen van deze aarde, schenen mij die paarden kleiner toe dan gewoonlijk, ofschoon ze tamelijk sterk en hoog van gestalte waren; dit kwam voort uit het denkbeeld van die geesten over de paarden hier, zij zeiden, dat bij hen ook zulke paarden waren, maar veel grooter, maar dat zij wild leven of in bosschen, en dat zij op het gezicht van die paarden bang werden, ofschoon zij geen kwaad doen; zij voegden daaraan toe, dat die vrees bij hen ingeboren of natuurlijk was. Hierdoor werd mij aanleiding gegeven over de oorzaak van die vrees na te denken; want een paard beteekent in den geestelijken zin, het verstand, dat gevormd is door de wetenschap, ²⁵) en daar zij vreezen het intellect te ont wikkelen door de wetenschappen der wereld, daarom hebben zij die vrees. Dat zij zich niet ophouden met wetenschappelijke dingen van bloot menschelijke vinding, zullen wij in het vervolg zien.

25 Dat het paard het verstand beteekent. n. 2760-62, 3217, 5321, 6125, 6400, 6534, 7024, 8146, 8148. En dat het Witte Paard in de Openbaring het verstand van het Woord is, n. 2760.

61. De geesten van dien aardbol willen niet in gezelschap zijn met geesten van onzen aardbol, die verschillend zijn in karakter en zeden; zij zeggen dat de geesten van onzen aardbol listig zijn, en vlug en vernuftig in het bewerken van boosheden, en dat zij weinig weten en denken over dat wat goed is. Daarenboven zijn de geesten van Jupiter veel wijzer dan de geesten van onzen aardbol, zij zeggen zelfs van de onzen, dat ze veel praten en weinig denken, en dat zij dus van veel dingen geene innerlijke gewaarwording hebben, en niet eens kunnen onderscheiden wat goed is; daaruit besluiten zij, dat de menschen van onzen aardbol uiterlijke menschen zijn. Het werd zelfs eens aan booze geesten van onze aarde toegelaten om hunne booze kunstgrepen uit te oefenen, en de geesten van Jupiter, die bij mij waren, aan te randen; deze laatsten weerstonden hen een langen tijd, maar bekenden tenslotte, dat zij niet langer konden volhouden, en geloofden, dat er geen slechter geesten bestonden, want zij bedierven hunne verbeelding, en ook hunne gedachten, zoozeer, dat zij het gevoel hadden van gebonden te zijn, en niet dan door de Goddelijke werking daaraan konden worden onttrokken en in vrijheid gesteld. Toen ik uit het Woord iets las over het lijden van onzen Verlosser, kwamen eenige Europeesche geesten met afschuwelijke schandelikheden er tusschen in, met de bedoeling de geesten van Jupiter te verleiden. Er werd toen onderzocht wie zij waren, en wat zij in de wereld geweest waren, en toen bleek, dat sommigen hunner predikers geweest waren, en vele hunner tot hen behoorden, die zich leden noemen van de sociëteit van Jezus of Jezuïeten; ik zeide dat deze laatsten, toen zij in de wereld leefden, door hunne prediking over het lijden des Heeren, het volk tot tranen toe hadden kunnen bewegen; en voegde er ook de reden bij, waarom zij in de wereld anders hadden gedacht dan zij gesproken hadden, dat zij dus in hun hart anders spraken dan met hun mond, en dat het hun nu niet meer vergund was om zoo bedriegelijk te spreken, want wanneer zij geesten worden, zijn zij genoodzaakt geheel en al te spreken zooals zij denken. De geesten van Jupiter waren grootelijks verwonderd, dat er bij den mensch zulk een verschil tusschen het innerlijke en het uiterlijke bestaan kon, dat ze namelijk anders konden spreken dan zij dachten, wat bij hen zelf onmogelijk zou wezen. Zij waren zeer verwonderd, toen zij hoorden, dat velen die van onzen aardbol komen zelfs engelen werden, en een geheel ander hart hebben; zij meenden dat allen van onzen aardbol aan hen gelijk waren, maar men zeide hun, dat er op onze aarde vele zijn, niet zoo als zij, en er ook velen zijn, die uit het goede dachten, en niet uit het booze, zooals die anderen, en dat zij, die uit het goede denken, engelen werden. En op dat zij zouden weten, dat het zoo was, kwamen er uit den hemel van onzen

aardbol koren, het eene na het andere, die als met ééne stem en in harmonie den Heer verheerlijkten ²⁶). Door die koren werden de geesten van Jupiter zoo zeer met blijdschap vervuld, dat het hun voorkwam als of zij in den hemel werden opgevoerd; die verheerlijking door de koren duurde ongeveer een uur; de genietingen, die zij daardoor ondervonden, werden mij medegedeeld en mij gegeven waar te nemen; zij zeiden dit aan anderen, die afwezig waren, te zullen mededeelen.

62. De bewoners van den aardbol Jupiter stellen al hunne wijsheid in het goede en rechtvaardige denken over de dingen, die in het leven voorkomen, zij ontleenen die wijsheid aan hunne ouders van kindsbeen af, en zij wordt achtereenvolgens aan de nakomelingen overgedragen, en uit liefde daarvoor, omdat zij bij hunne ouders bestaat, neemt zij voortdurend toe. Aangaande wetenschappen, zooals die op onze aarde beoefend worden, weten zij in het geheel niets, en willen zij ook niets weten, en noemen die schaduwen. en vergelijken ze met wolken, die voor de zon komen; zij hebben dat denkbeeld over de wetenschappen ontleend aan sommigen van onze aarde, die zich tegenover hen beroemden wijs te zijn door de kennis dier wetenschappen.

De geesten van onzen aardbol, die zich daarop beroemden, stelden hunne wijsheid in het kennen van zulke dingen als in het geheugen worden bewaard, zoo als de talen, voornamelijk Hebreeuwsch, Grieksch en Latijn, en andere geleerde onderwerpen, in critiek, in bloote onderzoekingen en in terminologie, voornamelijk die der filosofie, en dergelijken, die niet eenmaal door hen als middelen tot de wijsheid werden gebruikt, omdat zij in die dingen zelve de wijsheid stelden; zulke menschen hebben in het leven hiernamaals slechts gering waarnemingsvermogen, daar zij de wetenschap niet gebruikt hebben als middel om hun rationeele vermogens te ontwikkelen; want zij blijven aan de termen hangen en zien ook niet anders dan deze; en wat zij zien, vertoont zich voor verstandelijk gezicht, als eene vormlooze massa en als wolken of nevels, (zie hierboven n. 38); en zij die trotsch waren op hunne geleerdheid, op deze manier verworven, hebben nog minder perceptie; en zij die de wetenschappen gebruiken om de dingen van de kerk en van het geloof te verzwakken en te vernietigen, hebben hun intellectueel vermogen geheel en al verwoest, en zien in de duisternis als nachtuilen het valsche als waar,

26 Dat er van koren gesproken wordt, wanneer vele geesten te gelijk en in harmonie samen spreken, zie daar over n. 2595-6, 3350. Dat er in hunne spraak harmonie is, zie daarover n. 1648-9. Dat er door de koren in het andere leven inwijding tot eensgezindheid bewerkt wordt, n. 5182.

en het booze als goed. De geesten van Jupiter kwamen door hun gesprek met dezulken tot het besluit, dat de wetenschappen schaduw veroorzaken en verblinden. Hun werd echter gezegd, dat op onzen aardbol de wetenschappen middelen zijn om het intellectueele gezicht te openen, welk gezicht in het licht des hemels is, maar omdat daarin zulke dingen heerschen als tot het louter natuurlijke en zinnelijke leven behooren, daarom zijn de wetenschappen voor hen middelen om krankzinnig te worden, namelijk om te zich bevestigen ten gunste der natuur tegen het Goddelijke, en ten gunste der wereld tegen den hemel. Er werd verder gezegd, dat de wetenschappen in zichzelf geestelijke schatten zijn, en dat zij die haar bezitten, als menschen zijn, die wereldsche schatten bezitten, die eveneens middelen zijn om voor zich zelf, voor den naaste en voor het vaderland nut te stichten, maar ook middelen zijn om kwaad te stichten; dat ze ook zijn als kleederen, die tot nut en tot ornament dienen, maar ook tot hoogmoed, zooals bij dezulken die alleen om hunne kleeren willen geëerd worden. De geesten van den aardbol Jupiter verstonden dit zeer goed, maar verwonderden zich, dat die geesten, toen zij menschen waren, niet verder gingen dan de middelen, en in plaats van de wijsheid zelve de middelen daartoe verkozen en aan zulke dingen de voorkeur gaven, die alleen naar de wijsheid leiden; en dat zij niet zagen, dat hun mentaal in de wetenschappen onder te dompelen en niet zich boven deze te verheffen, is hetzelfde te verduisteren en te verblinden.

63. Een zekere geest opgestegen uit de lagere aarde, kwam tot mij en zeide gehoord te hebben hetgeen met de andere geesten gesproken was, maar dat hij niets had verstaan van wat er gesproken was over het geestelijk leven en het licht daarvan; ondervraagd zijnde of hij daarover wilde onderwezen worden, zeide hij met die bedoeling niet te zijn gekomen; waaruit kan worden opgemaakt dat hij zoo iets niet zou begrijpen; hij was zeer dom. Door de engelen werd gezegd, dat hij, toen hij in de wereld als mensch leefde, behoord had tot degenen, die om hunne geleerdheid het meest beroemd waren. Hij was koud, wat men door zijnen adem duidelijk waarnam, wat een teeken was van louter natuurlijk licht, zonder eenig geestelijk licht; dat hij dus door de wetenschappen den weg naar het licht des hemels voor zich niet had geopend maar toegesloten.

64. Omdat de bewoners van den aardbol Jupiter hunne intelligentie langs eenen anderen weg verkrijgen dan de bewoners van onzen aardbol en daarenboven door hun leven van een ander karakter zijn, daarom kunnen zij niet lang met dezen samen zijn, maar ontvluchten of verdrijven hen. Er zijn sferen, die geestelijke sferen moeten genoemd worden, die uit iederen geest

voortdurend voortkomen, ja zelfs uitstroomen; zij vloeien voort uit de actie der genegenheden en der daarmede overeenstemmende gedachten, dus niet uit het leven zelf, ²⁷) en alle gevallen van samenzijn hebben in het andere leven volgens de sferen plaats, zij die samen stemmen worden dienovereenkomstig te zamen gevoegd, en die niet samenstemmen volgens die ontstemming van elkander verwijderd. De geesten en engelen, die van den aardbol Jupiter zijn, hebben in den Grooten Mensch betrekking op het Verbeeldende Vermogen Der Gedachte en dus op den werkzamen staat van de innerlijke deelen; de geesten van onzen aardbol evenwel hebben betrekking op de verschillende functies van de uiterlijke deelen des lichaams, en wanneer deze willen domineeren, kan het actieve of verbeeldende vermogen der gedachte uit het innerlijke niet invloeden en vandaar een strijd tusschen de beide levenssferen.

65. Wat hunnen eeredienst van het Goddelijke betreft, daarvan is het voornaamste, dat zij onzen Heer erkennen als het Hoogste Wezen, die den hemel en de aarde regeert; zij noemen Hem de Eenige Heer, en omdat zij in het leven van het lichaam Hem erkennen en aanbidden daarom zoeken zij Hem na den dood en vinden Hem; Hij is Dezelfde als onze Heer. Ondervraagd zijnde of zij wisten dat de Eenige Heer Mensch is, antwoordden zij, dat zij allen wisten dat Hij Mensch is, omdat Hij op hunnen aardbol van velen als Mensch gezien is, en dat Hij hen aangaande de waarheid onderricht, hen bewaart, en het eeuwige leven geeft aan hen, die Hem uit het goede vereeren. Zij zeiden verder dat hun van Hem werd geopenbaard, hoe zij moeten leven en hoe zij gelooven moeten; en dat hetgeen geopenbaard werd, door de ouders aan de kinderen werd overgeleverd en de leer zich daardoor onder alle familieën verbreid, en zoo onder eene geheele natie, die van eenen zelfden vader stamt. Zij voegden daarbij, dat het hun voorkwam als hadden zij de leer in hun mentaal ingeschreven, hetgeen zij daaruit besloten, dat zij aanstonds gewaar werden en als uit zichzelf erkenden, of iets, dat hen door anderen over het leven des hemels bij den mensch gezegd werd, waar was of niet waar. Zij wisten niet dat hun Eenige Heer op onzen aardbol als Mensch geboren werd; zij zeiden, dat zulks te weten hen niet bekommerde, voor hen was genoeg dat Hij zelf Mensch is en dat Hij het heelal regeert. Toen ik zeide, dat Hij

27 Dat er een geestelijke sfeer, die eene sfeer des levens is, voortvloeit en uitstroomt uit iederen mensch, geest en engel, en hem omgeeft, n. 4464, 5179, 7454. Dat die voortkomt uit het leven der genegenheden en der daaruit voortkomende gedachten, n. 2489, 4464, 6206. Dat samenvoeging in het andere leven volgens de sferen plaats heeft en ook de verwijderingen, n. 6206, 9606-7, 10312.

op onze aarde Christus Jezus wordt genoemd, en dat Christus beteekent de Gezalfde of de Koning, en Jezus de Verlosser, zeiden zij, dat zij Hem niet als Koning vereeren, omdat koningschap aan het wereldsche doet denken; maar dat zij Hem als Verlosser aanbidden. Omdat er door geesten van onzen aardbol twijfel werd opgewekt, of hun eenige Heer wel dezelfde was als onze Heer, verdreven zij dien twijfel daardoor, dat zij zich herinnerden, dat zij Hem in de zon gezien hadden, en dat zij Hem erkenden, dezelfde te zijn, dien zij in hunnen aardbol hadden gezien; zie hierboven n. 40. Eenmaal kwam er ook bij geesten van Jupiter, die bij mij waren, voor een oogenblik een twijfel op of hun Eenige Heer dezelfde was als onze Heer, maar die twijfel, die in een oogenblik invloeide, werd ook in een oogenblik verdreven; hij vloeyde in door eenige geesten van onzen aardbol; en toen werden zij, wat mij zeer verwonderde, zoozeer door schaamte bevangen, dat zij ook maar voor een oogenblik hadden getwijfeld, dat zij mij vroegen er niet over te spreken, opdat zij daarom niet van eenige ongeloovigheid zouden worden beschuldigd; en dit terwijl zij het toch beter weten dan anderen. Deze geesten werden zeer aangedaan en verheugd toen zij hoorden zeggen, dat de Eenige Heer de Eenige Mensch is en dat alle menschen datgene van Hem hebben waardoor zij menschen genoemd worden, en dat zij slechts in zooverre mensch zijn, als zij in Zijn beeld zijn, dat is, in zooverre als zij Hem liefhebben, en den naaste liefhebben, dus in zooverre zij in het goede zijn; want het goede der liefde en des geloofs is het beeld des Heeren.

66. Er waren geesten van den aardbol Jupiter bij mij toen ik het XVIIde hoofdstuk van Johannes las over de Liefde des Heeren en over Zijne verheerlijking; en toen zij hoorden hetgeen daar geschreven is, werden zij met heilige aandoening vervuld, en beleden zij dat alles daarin Goddelijk is; maar toen kwamen er geesten van onze aarde, die ongeloovigen geweest waren, en wierpen aanhoudend schandelijkheden op, zeggende, dat Hij als kind geboren werd, als mensch leefde, en zich als een ander mensch vertoonde, dat Hij gekruisigd werd en meer dergelijke dingen. De geesten van Jupiter sloegen daarop geen acht, en zeiden, dat zij gelijk waren aan hunne duivels, die zij verafschuwden; er bijvoegende, dat er absoluut niets hemelsch in hun mentaal was, maar alleen wat aardsch was, wat zij schuim noemden. Dat dit zoo was, zeiden zij ook daaruit te hebben opgemaakt, dat toen die geesten hoorden, dat zij op hunne aarde naakt liepen, de gedachten dier geesten aanstonds met onreinheden werden vervuld, en dat zij in het geheel niet hadden gedacht aan hun hemelsch leven, waarover toen ook juist gesproken werd.

67. In welke heldere perceptie, aangaande geestelijke dingen de Geesten van Jupiter verkeerden, heb ik kunnen opmaken, uit hunne voorstelling van de wijze waarop de Heer booze genegenheden in goede verandert. Zij stelden het intellectueele mentaal voor als een schoone vorm, en deelden daaraan mede de activiteit van een vorm, die met het leven der genegenheid overeenkwam; en dat deden zij op eene wijze, die door woorden niet kan worden beschreven, en met zoo veel bekwaamheid, dat zij door de engelen werden geprezen. Er waren toen van onzen aardbol geleerden tegenwoordig, die hun intellectueele ontwikkeling hadden doen ondergaan in kennis van wetenschappelijke termen en die veel geschreven en gedacht hadden over vorm, over substantie, over het materieele en het inmaterieele en over dergelijke termen, en van zulke werken geen enkel nuttig gebruik hadden gemaakt, en die konden die voorstellingen zelfs niet begrijpen.

68. Op hunnen aardbol wordt er met de grootste zorg voor gewaakt, dat niet iemand in verkeerde denkbeelden over den Eenigen Heer vervalle; en indien zij bemerken dat iemand begint verkeerd over Hem te denken, vermanen zij hem eerst, vervolgens weerhouden zij hem daarin door bedreiging, en ten slotte door bestraffingen. Zij zeiden, te hebben opgemerkt, dat wanneer zulke denkbeelden in eenige familie waren binnen gesloten, die dan uit hun midden werd weggenomen, niet door doodelijke bestraffing vanwege hunne metgezellen, maar door het wegnemen van den adem, en dus van het leven, door geesten, nadat deze hen eerst met den dood hadden bedreigd. Want op dien aardbol spreken de geesten met de bewoners, en kastijden hen wanneer zij kwaad doen, en ook wanneer zij het voornemen hebben kwaad te doen, waarover in hetgeen volgt zal gesproken worden. Wanneer dus de bewoners boos denken over den Eenigen Heer, en zich niet berouwen, wordt hun den dood aangezegd; op die wijze wordt daar de dienst van den Heer bewaard, die voor hen het Hoogste Goddelijke is.

69. Zij zeiden, dat zij geene feestdagen hebben, maar dat zij iederen morgen bij het opgaan der zon en iederen avond bij het ondergaan der zon, eenen heiligen dienst voor den Eenigen Heer in hunne tenten houden en dat zij ook op hunne wijze bij muziekinstrumenten zingen.

70. Verder werd ik onderricht, dat er op dien aardbol ook eenigen zijn, die zich zelve Heiligen noemen, en die aan hunne ondergeschikten, wier aantal zij steeds uitbreiden, onder strafbedreiging bevelen hen heeren te noemen; hun zelfs verbiedende den Heer van het Heelal, te vereeren, zeggende, dat zij voor hen heeren en middelaars zijn, en dat hunne gebeden aan den Heer van het heelal door hen zullen worden overgebracht. De Heer van het

heelal, die onze Heer is, noemen zij niet de Eenigen Heer, zooals de andere bewoners doen, maar Opperste Heer, omdat zij zich zelf ook heeren noemen, zij noemen de zon der wereld het aangezicht van den Oppersten Heer, en gelooven dat daar Zijne woonplaats is; daarom aanbidden zij ook de zon. De andere bewoners keeren zich van hen af en willen met hen niet omgaan, zoowel omdat zij de zon aanbidden, alsook omdat zij zich heeren noemen, en door hunne ondergeschikten als bemiddelende goden worden vereerd. Hun hoofddeksel werd mij door geesten getoond, het was een torenvormige muts van donkeren kleur. In het andere leven verschijnen dezulken ter linkerzijde op zekere hoogte en zijn daar gezeten als afgoden, en worden in het begin ook vereerd door de ondergeschikten, die bij hen waren; later echter worden zij ook door dezen veracht. Wat mij verwonderde, was dat hun gelaat licht gaf als van vuur, hetgeen daaruit voortkomt, dat zij geloofd hebben heiligen te zijn; maar ofschoon hun gelaat er uitziet als brandende, zijn zij toch koud, en begeeren sterk om verwarmd te worden, hieruit blijkt dat het vuur waardoor zij licht geven, het vuur der eigen liefde is en een dwaallicht. Teneinde zich te verwarmen schijnen die zelfde geesten zich zelve toe als hout te hakken, en wanneer zij hakken verschijnt er onder het hout iets als een mensch dien zij tegelijkertijd pogen te slaan. Dit komt, omdat zij zich zelve verdienen en heiligheid toerekenen; en die dat in de wereld doen, worden in het andere leven door henzelfen gezien als bezig met hout hakken; zooals ook eenigen van onzen aardbol, waarover op eene andere plaats gesproken wordt. Tot toelichting hierover is het vergund, ook de ondervinding over dat punt aan te halen.

In de lagere aarde, onder de zool van den voet, bevinden zich ook diegenen, die verdienste hebben gesteld in weldaden en werken; velen van hen verbeelden zich dat zij hout hakken, de plaats waar zij zijn, is zeer koud en het schijnt hen toe, dat zij warmte verkrijgen door hun werk. Ik heb ook met hen gesproken, en mij werd gegeven hun te vragen, of zij uit die plaats wilden weggaan, en zij zeiden, dat zij het door hun werk nog niet hadden verdiend. Wanneer die staat echter voltooid is worden zij vandaar weggenomen; dit zijn natuurlijke geesten omdat het niet geestelijk is het heil te willen verdienen, want dit komt uit het eigene van den geest en niet van den Heer, en daarenboven verkiezen zij zich zelf boven anderen, en sommigen hunner verachten anderen. Wanneer die in het leven hiernamaals niet meer vreugde ontvangen dan anderen, zijn zij op den Heer verontwaardigd, en daarom schijnt het wanneer zij hout

zagen, dat er iets als van den Heer onder het hout is, dit komt uit de verontwaardiging voort. ²⁸).

71. Op dien aardbol spreken de geesten gewoonlijk met de bewoners, en onderrichten hen, en kastijden hen ook indien zij kwaad doen. Omdat hunne engelen mij daarover veel hebben medegedeeld, zal ik dat in volgorde verhalen. Dat de geesten daar met de menschen spreken, komt omdat deze laatste veel over den hemel denken, en over het leven na den dood, en over het aardsche leven in verhouding weinig zorg hebben; want zij weten, dat ze leven zullen nadat zij gestorven zijn, en in een staat van geluk naar den staat van hunnen innerlijken mensch, dien zij in de wereld gevormd hebben. Het spreken met geesten en engelen was ook op dezen aardbol in de oude tijden iets zeer gewoons, om dezelfde reden, dat zij namelijk over den hemel dachten, en weinig over de wereld; maar die levendige gemeenschap met den hemel werd met den tijd gesloten naarmate de mensch van een innerlijk mensch een uiterlijk mensch werd, of wat hetzelfde is, naarmate hij veel over de wereld begon te denken, en weinig over den hemel; en die gemeenschap werd nog verder gesloten toen hij niet meer geloofde dat er een hemel of een hel bestond, en ook niet dat er in hem zelf een mensch-geest is, die na den dood leeft. Men gelooft namelijk heden ten dage dat het lichaam uit zich zelf leeft en niet uit zijnen geest; wanneer daarom de mensch nu geen geloof zoude hebben, dat hij met het lichaam zal opstaan, zoude hij in het geheel geen geloof in de opstanding hebben.

72. Wat in het bijzonder de tegenwoordigheid van geesten bij de bewoners van den aardbol Jupiter aangaat, zoo zijn er geesten die kastijden, geesten die onderrichten en geesten die hen besturen. De geesten, die kastijden, richten zich op de linkerzijde, en neigen zich naar den rug, en wanneer zij daar zijn, ontleenen zij aan het geheugen des menschen alles wat hij gedaan en gedacht heeft; want dit is voor geesten gemakkelijk, omdat wanneer zij tot den mensch gaan, zij in zijn geheele geheugen komen. (9) Indien zij bevinden, dat hij kwaad gehandeld of ook kwaad gedacht heeft, vermanen zij hem of

28 Dat aan den Heer alleen Verdienste en Rechtvaardigheid toekomt, 9715, 9975, 9979, 9981-2. Dat zij, die verdienste stellen in de werken, of door de goede dingen, die zij doen, den hemel willen verdienen, in het andere leven willen gediend worden, en dat zij nooit tevreden zijn, n. 6393. Dat zij den naaste minachten en op den Heer Zelf boos zijn, indien zij geen loon ontvangen, n. 9076. Hun lot in het andere leven, n. 942, 1774, 1877, 2027. Dat zij tot hen behooren, die in het andere leven er uit zien als of ze hout hakken, n. 1110, 4943.

ook kastijden zij hem door pijn in de gewrichten zijner voeten of handen, of ook door pijn in den streek van den buik; en dit kunnen de geesten ook met gemakkelijke doen, wanneer het hen veroorloofd wordt. Wanneer zulke geesten bij den mensch komen, boezemen zij een huivering met vrees in, waardoor de mensch met hun komst bekend wordt. Vrees inboezemen kunnen booze geesten, wanneer zij bij een mensch komen, voornamelijk dezulken die, toen zij in de wereld leefden, roovers waren. Opdat ik weten zoude hoe die geesten doen, wanneer zij bij een mensch van hunnen aardbol komen, werd het veroorloofd dat zulk een geest ook bij mij kwam, toen hij dicht bij mij kwam, overviel mij klaarblijkelijk eene huivering met vrees, evenwel was het geene inwendige huivering maar eene uiterlijke, omdat ik wist dat het zulk een geest was; hij werd zichtbaar, en zag er uit als eene donkere wolk met bewegende sterren in de wolk; de bewegende sterren beteekenen valscheden, doch vaste sterren beteekenen waarheden. (21) Deze geest wendde zich tot mijne linkerzijde naar den rug toe; en begon ook mij te vermanen uit daden en gedachten, die hij aan mijn geheugen ontleende, en ook ongunstig uitlegde; maar door engelen werd hij tegen gehouden. Toen hij bemerkte dat hij bij een ander mensch was dan van zijnen aardbol, begon hij met mij te spreken en te zeggen dat, wanneer hij, tot een mensch komt, hij alles en iedere bijzonderheid weet, van hetgeen die mensch gedaan en gedacht heeft; dat hij hem dan strengelijk vermaant, en ook door verscheidene pijnen kastijdt. Op een anderen tijd kwam er ook zulk een kastijdende geest tot mij en wendde zich tot mijne linkerzijde onder het midden van mijn lichaam, zooals de eerste deed, deze wilde mij ook straffen, maar werd ook door de engelen daarvan afgehouden. Toch maakte hij mij duidelijk de verschillende straffen, die het hun vergund zijn op de menschen van hunnen aardbol toe te passen, indien zij kwaad doen of voornemens zijn kwaad te doen; dit waren, behalve pijn in de gewrichten ook een pijnlijke samentrekking om het midden van den buik, die gevoeld wordt als eene samentrekking met een insnijdende gordel; ook werd er dan eene herhaaldelijke onderdrukking der ademhaling, tot benauwd wordens toe bewerkt; en ook een verbod gegeven om gedurende een zekeren tijd iets anders dan brood te eten; en ten slotte eene bedreiging met den dood, indien zij niet ophielden dergelijke dingen te doen, en met berooving van de vreugde in den omgang van echtgenooten, kinderen en vrienden, terwijl de smart daarmede gepaard gaande, hen ook te gevoelen gegeven werd.

73. Maar de geesten, die onderwijzen, wenden zich ook tot hunne linkerzijde, evenwel meer naar voren; zij vermanen eveneens, doch zacht, en daarna

leeren zij hoe men behoort te leven; hunne verschijning is eveneens donker, doch niet zooals de vorigen als eene wolk, maar als in zakken gehuld. Deze worden leermeesters genoemd, maar de voorgaande tuchtmeesters. Wanneer die geesten tegenwoordig zijn, zijn er ook engelgeesten tegenwoordig, die zich bij het hoofd neerzetten, en dit op eene eigenaardige wijze vullen; hunne tegenwoordigheid wordt daar ook als een zachte adem waargenomen, want zij zijn bevreesd dat de mensch door hunne nadering en invloeiing, ook maar de minste pijn of de minste angst zal gewaar worden. Zij besturen de tuchtigende en de onderwijzende geesten, de eersten: opdat zij den mensch niet strenger behandelen dan door den Heerveroorloofd wordt; en de anderen: opdat die het ware zullen spreken. Toen de tuchtigende geest bij mij was, waren de engelgeesten ook tegenwoordig, en hielden mijn gelaat aanhoudend opgeruimd en glimlachend, en de streek om de lippen vooruitstekend en mijn mond een weinig open; de engelen doen dat gemakkelijk door invloeiing, wanneer de Heer het veroorlooft. Zij zeiden, dat zij zulk eene gelaatsuitdrukking bij de bewoners van hunnen aardbol veroorzaken, wanneer zij bij hen tegenwoordig zijn.

74. Indien een mensch na de tuchtiging en de onderwijzing opnieuw kwaad doet of het denkt te doen, en zich daarvan niet onthoudt door de voorschriften van het ware, dan wordt hij, wanneer de tuchtigende geest terug komt, zwaarder gestraft. De engelgeesten matigen evenwel de straf naarmate er opzet in de daad was en de wil in hetgeen hij dacht. Hieruit kan men zien, dat hunne engelen, die zich aan het hoofd nederzetten, een soort van rechterlijke macht over den mensch uitoefenen, omdat zij veroorloven, matigen, verhinderen en invloeiën. Er werd echter gezegd, dat niet zij oordeelen, maar dat in waarheid de Heer alleen de Rechter is, en dat van Hem, bij hen invloeit, alles wat zij de tuchtigende en de onderwijzende geesten voorschrijven, en dat het schijnt alsof zulks van henzelfen komt.

75. De geesten aldaar spreken tot den mensch, maar omgekeerd, spreekt de mensch tot de geesten alleen wanneer hij onderwezen wordt, en dan deze woorden: *dat hij niet meer zoo zal doen*. Ook is het hem niet veroorloofd aan iemand te zeggen, dat een geest met hem gesproken heeft, zoo hij dit doet wordt hij later gestraft. Toen die geesten van Jupiter bij mij waren, meenden zij in het begin dat zij bij een mensch van hun eigen aardbol waren; maar toen ik wederkeurig tot hen sprak, en ook toen ik er over dacht om aan dat gesprek openbaarheid te geven, en het dus aan anderen mede te deelen, en verder, omdat het hun niet veroorloofd werd te tuchtigen noch te onderwijzen, bemerkten zij dat ze met een vreemdeling te doen hadden.

76. Er zijn twee teekenen, die aan die geesten verschijnen, wanneer zij bij een mensch zijn. Zij zien dan een ouden man met een wit aangezicht, dat is een teeken, dat ze niets moeten zeggen dan de waarheid, en niets moeten doen dan wat recht is. Ook zien zij een aangezicht in een venster, dit is voor hen een teeken om zich terug te trekken. Die oude man werd ook door mij gezien; en ook de verschijning van een gezicht in een venster; en toen de geesten dat zagen, verwijderden zij zich aanstonds van mij.

77. Behalve de geesten waarover nu gehandeld werd, zijn er ook geesten, die tegenovergestelde dingen aanraden. Dit zijn dezulken, die, toen zij in de wereld leefden, uit het gezelschap van anderen werden weggedreven, omdat zij boos waren. Wanneer zij naderen, verschijnt er als het ware een vliegend vuur, dat dicht bij het aangezicht nederdaalt; zij plaatsen zich omlaag aan de achterste deelen van den mensch, en van daar spreken zij naar de hogere deelen. Zij spreken het tegengestelde van datgene wat de onderwijzende geest volgens ingeving der engelen gezegd heeft, namelijk dat men niet moet leven naar de onderwijzing, maar zoo als men goed vindt en in ongebondenheid en meer van dien aard. Meestal komen zij nadat de vorige geesten zijn weggegaan; doch de menschen daar, weten wie en wat die geesten zijn, en daarom slaan zij op hen geen acht; toch leeren zij op die wijze wat het booze is, en daardoor wat het goede is; want door het booze leert men wat het goede is, daar men toch de hoedanigheid van het goede door de tegenstelling daarvan leert kennen. Ieder begrip aangaande eenig ding komt voort uit de bewustwording van het verschil met zijne tegenstelling in onderscheiden graad en wijze.

78. De tuchtigende en de onderwijzende geesten gaan niet tot hen, die zich zelf heiligen en bemiddelaars noemen, over wie in no. 70 gesproken werd, zooals zij tot andere menschen van dien aardbol gaan, omdat dezulken zich niet laten onderrichten, en ook niet door tucht laten verbeteren; want zij zijn onbuigzaam, omdat zij uit liefde voor zich zelf handelen. De geesten zeiden, dat zij door de koude bemerkten wanneer zij nabij dezulken waren, en wanneer zij die koude gewaar werden, gingen zij van hen weg.

79. Er zijn onder de geesten van Jupiter afkomstig ook eenigen, die schoorsteenvegers genoemd worden, omdat zij in eene kleeding als die van schoorsteenvegers verschijnen, en hun aangezicht ook met roet bedekt is. Wie zij zijn en van welken aard, is mij ook vergund te beschrijven. Er kwam een van die geesten tot mij, en verzocht mij met aandrang zijn voorspraak te wezen om in den hemel te kunnen komen; hij zeide, dat hij niet wist kwaad gedaan te hebben, dat hij alleen de bewoners van zijnen aardbol had berispt;

hij voegde er bij, dat hij, na hen te hebben berispt, hen had onderricht. Hij wendde zich tot mijne linkerzijde onder den arm en sprak als met een dubbele stem, hij kon ook medelijden opwekken; maar ik kon niet anders antwoorden, dan dat ik hem geen hulp kon geven, en dat de Heer alleen dat kan; dat ik ook zijn voorspraak niet kon zijn, omdat ik niet wist of dat nuttig zou wezen of niet, maar indien hij waardig was, dat hij dan mocht hopen. Hij werd toen verplaatst onder eenige welgezinde geesten van zijne eigene aarde; maar die zeiden, dat hij niet in hun gezelschap wezen kon, omdat hij niet was van hunne hoedanigheid; omdat hij evenwel toch met eene sterke begeerte aanhield om in den hemel te worden toegelaten, werd hij in een gezelschap van welgezinde geesten van dezen aardbol gebracht; doch die zeiden ook, dat hij met hen niet blijven kon; hij had zelfs in het licht des hemels eene zwarte kleur, ofschoon hij zelf zeide, dat hij niet een zwarte kleur had maar de kleur van mirre. Mij werd gezegd, dat zoodanig in het begin de geesten zijn, die naderhand worden opgenomen onder hen, die in den Grooten Mensch of Hemel het gebied vormen van de Zaadblaasjes, want in die blaasjes wordt het zaad verzameld en omgeven met eene geschikte materie, in staat om het vruchtdragende karakter van het zaad te bewaren opdat het niet verloren ga, maar die daaraan kan ontnomen worden in het halskanaal van den uterus, zoodat het inwendige daarvan kan dienen voor de conceptie, of voor debevruchting van het eitje. Vandaar is er dan ook in die zaadmaterie een pogen, en als het ware eene brandende begeerte zich zelf te ontbolsteren, en het zaad vrij te laten om zijn nut te vervullen. Iets dergelijks vertoonde zich ook bij dien geest; hij kwam nogmaals tot mij, in eene armoedige kleeding, zeide opnieuw dat hij vurig begeerde in den hemel te komen en dat hij bemerkte zoodanig te wezen, dat hij dat wel kon. Het werd mij toen gegeven hem te zeggen, dat dit misschien eene aanwijzing was dat hij spoedig zoude worden opgenomen; de engelen zeiden toen tot hem, dat hij zijne kleeding zoude afleggen, en door zijne begeerte wierp hij die met zoo veel vlugheid af, dat het nauwelijks vlugger zou kunnen gedaan worden; daardoor werd voorgesteld hoedanig de begeerten zijn van hen, die tot het gebied behooren waarmede de zaadblaasjes overeenstemmen. Er werd gezegd dat dezulken, wanneer zij voor den hemel zijn voorbereid geworden, van hunne kleederen worden ontdaan en met nieuwe heerlijke kleederen worden bekleed, en engelen worden. Zij werden vergeleken met rupsen, die na de voleinding van hunnen lagen staat, in poppen veranderen en zoo in vlinders, die dan een ander gewaad ontvangen; en ook vleugels van een blauwen, gelen, zilverachtige of goudachtige kleur en tegelijkertijd de vrijheid om in de lucht

rond te vliegen als in hunnen hemel, hunne huwelijken te vieren, eieren te leggen, en zoo te voorzien in de voortplanting van hun geslacht; terwijl hun dan tegelijkertijd zoet en aangenaam voedsel wordt toebedeeld, uit de sappen en de geuren van verscheidene bloemen.

80. In het voorgaande werd nog niet gezegd, van welke hoedanigheid de engelen zijn, die van dien aardbol komen, want zij, die tot de menschen van hunnen aardbol komen, en zich aan het hoofd neerzetten, waarvan hier boven in n. 73 de rede was, zijn geene engelen van hunnen binnensten hemel, maar zijn engel-geesten of engelen van hunnen buitensten hemel; en omdat mij werd onthuld wat ook die engelen zijn, is het mij vergund mede te deelen, wat mij gegeven werd ook over hen te weten. Iemand uit de geestenvan Jupiter, die vrees inboezemen, wendde zich tot mijne linkerzijde onder den arm, en van daaruit sprak hij: maar zijn spraak was heesch en de woorden waren niet duidelijk genoeg en niet van elkander afgescheiden, zoodat het lang duurde voordat ik den zin kon vatten, en toen hij sprak, verwekte hij ook eenige vrees, mij eveneens vermanende, om de engelen, als zij komen zouden, wel te ontvangen; mij werd evenwel gegeven om te antwoorden, dat zulks niet van mij afhangt, maar dat allen bij mij ontvangen werden in overeenstemming met hetgeen zij zelf zijn. Spoedig daarop kwamen er engelen van die aarde, en uit hunne spraak met mij werd mij gegeven te bemerken, dat zij geheel en al verschilden van de engelen van onze aarde, want hunne spraak werd niet gemaakt door woorden, maar door denkbeelden, die zich door mijn binnenste naar alle zijden verspreidden; en vandaar ook invloed hadden op mijn gelaat; zoodat mijn gelaat met alle bijzonderheden daarvan samenstemde, beginnende bij de lippen, en voortgaande naar den omtrek aan alle kanten. De denkbeelden, die de plaats van de woorden innamen, waren van elkander gescheiden, maar zeer weinig. Daarna spraken zij met mij door denkbeelden, die nog minder van elkander gescheiden waren, zoodat ik nauwelijks eenige tusschenruimte bemerken kon; het was in mijne gewaarwording, als de zin der woorden bij hen, die alleen acht geven op den zin, afgetrokken van de woorden. Deze spraak was voor mij beter verstaanbaar dan de vorige en was ook voller. Zij vloeyde ook evenals de vorige in het gelaat, maar de invloeying was, naar den aard van de spraak meer aanhoudend; begon evenwel niet zooals de vorige bij de lippen, maar bij de oogen. Daarna spraken zij met nog meer samenhang en volheid en toen kon het gelaat niet langer met een passende beweging instemmen, maar werd de invloeying in de hersenen gevoeld, en die ondervonden toen eene gelijke werking. Tenslotte spraken zij op zulk eene wijze, dat de spraak alleen in het innerlijke verstand viel; het

vloeiende daarvan was als van eene lichte ether; die invloeiïng zelve werd ik gewaar, maar niet nauwkeurig iedere bijzonderheid daarvan. De soorten van zulk eene spraak verhouden zich als vloeistoffen; de eerste soort als stroomend water, de tweede als een lichter water, de derde in verhouding als de atmosfeer en de vierde als eene lichte ether. De geest, aan mijne linkerzijde, en vanwien hierboven sprake was, sprak er somtijds tusschen in, mij vooral vermanende om met zijne engelen zacht te handelen, want er waren geesten van onze aarde, die dingen opwekten, welke onaangenaam waren. Hij zeide, dat hij niet had verstaan wat de engelen zeiden, maar dat hij later, toen hij zich aan mijn linkeroor had gewend, het wel had begrepen; toen was ook zijne spraak niet heesch als in het eerst, maar zooals die van de andere geesten.

81. Daarna sprak ik met de engelen over de merkwaardigheden op onze aarde, in bijzonder over de boekdrukkunst, over het Woord, over verscheidene leerstellingen der Kerk volgens het Woord, en ik zeide hen, dat het Woord en de Leerstellingen algemeen bekend waren en zoo geleerd werden; waarop zij zich zeer verwonderden, dat zulke dingen algemeen bekend konden gemaakt worden door geschriften en drukletters.

82. Mij werd ook vergund te zien hoe de geesten van dien aardbol, nadat zij voorbereid zijn, opgenomen worden in den hemel en engelen worden. Dan verschijnen er wagenen en paarden, lichtende als van vuur, waardoor zij evenals Elia worden opgenomen. Dat er wagenen en paarden verschijnen, lichtend als van vuur, is omdat op die wijze wordt voorgesteld, dat zij onderwezen en voorbereid zijn, om den hemel in te gaan; omdat wagenen, de leerstellingen der Kerk beteekenen, en vurige paarden, het verlichte verstand ²⁹).

83. De hemel waarin zij opgenomen worden, verschijnt ter rechterzijde van hunnen aardbol, dus afgescheiden van den hemel der engelen onzer aarde. De engelen, die in dien hemel zijn, vertoonen zich gekleed in glanzend blauw, bezaaid met gouden sterretjes; en wel omdat zij in de wereld die kleur hebben bemind, en ook hebben geloofd dat het de hemelsche kleur zelve is,

29 Dat paarden de leerstellingen der Kerk beteekenen, n. 2760, 5321, 8215. Dat paarden het verstand beteekenen, n. 2760-62, 3217, 5321. 6125, 6400.6534, 7024, 8146. 8148, 8381. Dat het Witte Paard in de Openbaring het inzicht in het Woord beteekent, n. 2760. Dat door Elia in den voorstellenden zin het inzicht in het Woord wordt aangeduid, n. 2762. 5247. En omdat uit het Woord alle leer der Kerk en het inzicht daarin voortkomt: dat daarom Elia genoemd wordt wagen Israëls en zijne ruiters, n. 2762. Dat hij daarom door een vurige wagen en vurige paarden werd opgenomen. n. 2762, 8029.

voornamelijk, omdat zij in zulk een goed der liefde zijn als met die kleur overeenstemt ³⁰).

84. Er werd door mij gezien een kaal hoofd, maar alleen het bovenste deel daarvan, dat beenig was, en er werd gezegd, dat zij die binnen een jaar zullen sterven, zulk een hoofd zien, en dat zij zich dan voorbereiden. Zij vreezen daarden dood niet, dan alleen met het oog op echtgenooten, kinderen, of ouders, die zij achterlaten, want zij weten dat zij na het sterven zullen leven, en dat zij uit het leven niet weggaan dewijl zij naar den hemel gaan; waarom zij sterven, geen sterven noemen maar hemelsch worden. Zij, die op dien aardbol in ware echtelijke liefde hebben geleefd, en kinderen hebben verzorgd, zooals aan ouders past, sterven niet door ziekte, maar kalm als in een slaap, en gaan zoo uit de wereld in den hemel over. De leeftijd van de menschen daar is meestal dertig jaren volgens de jaren onzer aarde. Dat zij binnen zulk een kort tijdsverloop sterven, is door de Voorzienigheid des Heeren, opdat de menigte van menschen daar niet aangroei boven het aantal, dat door dien aarde kan worden onderhouden; en omdat die menschen, nadat zij die jaren hebben voltooid, niet dulden dat zij door geesten en engelen worden geleid, zooals anderen, die dien leeftijd nog niet hebben bereikt, daarom gaan geesten en engelen zelden tot die ouderen. Zij zijn ook eerder volwassen dan op onze aarde, en vereenigen zich ook in den echt in de eerste bloem der jeugd, en dan bestaan hunne genietingen in het beminnen hunner echtgenooten, en de zorg voor hunne kinderen; andere genietingen noemen zij wel is waar genietingen maar naar verhouding uiterlijk.

³⁰ Dat blauw voortkomende uit het roode of het vlammeende overeen stemt met het goede der hemelsche liefde; en blauw uit het witte of het lichtende overeenstemt met het goede der geestelijke liefde, n. 9868.

4. Over den Aardbol of de Planeet Mars, en over zijne Geesten en Bewoners

85. De geesten van Mars zijn onder de geesten van de Aardbollen in de wereld van onze zon de beste van allen, want zij zijn voor het grootste deel hemelsche menschen, niet verschillend van degenen, die tot de alleroudste Kerk op deze aarde behoorden ³¹). Wanneer wordt voorgesteld van welke hoedanigheid zij zijn, wordt hun aangezicht in den hemel voorgesteld en hun lichaam in de wereld der geesten, en diegenen onder hen, die engelen zijn, met het gelaat naar den Heer en met het lichaam in den hemel.

86. De planeet Mars verschijnt in het denkbeeld der geesten en engelen, zooals de andere planeten, aanhoudend in hare eigene plaats, en wel naar links van voren, op eenigen afstand in de streek van de borst, en dus buiten de sfeer waar de geesten onzer aarde zijn. De geesten van Benen aardbol zijn van de geesten van een anderen aardbol gescheiden, omdat de geesten van iederen aardbol betrekking hebben op een bijzonder gebied in den Grooten Mensch (6); en bijgevolg in eenen anderen en verschillenden staat zijn; en het verschil in staat maakt, dat zij van elkander gescheiden verschijnen, hetzij ter rechter- of ter linkerzijde, en op een grooter of op een kleiner afstand. ³²).

87. Geesten kwamen vandaar en wendden zich tot de linker slaap van mijn hoofd en daar bliezen zij mij hun spraak toe, maar ik begreep die niet, zij was in hare vloeiing zacht; eene zachtere had ik vroeger niet waargenomen, zij was als de zachtste ether; zij blies eerst op mijn linkerslaap en op de bovenzijde van het linker oor, en het blazen strekte zich uit tot mijn linkeroog en langzamerhand naar het rechter oog, en vloeide vandaar weg voornamelijk van het linkeroog naar de lippen; en aan de lippen gekomen ging het door den mond in, door een weg binnen in den mond, en wel door het kanaal van Eustachius in de hersenen. Toen het geblaas daar was aangekomen, begreep

31 Dat de eerste en alleroudste Kerk op deze aarde eene hemelsche Kerk was, welke de voornaamste van allen was, n. 607, 895, 920, 1121-24, 2896, 4493, 8891, 9942, 10555. Dat die Kerk hemelsch genoemd wordt, in dewelke de liefde tot den Heer het voornaamste is, maar eene geestelijke Kerk waarin het voornaamste is liefdadigheid jegens den naaste en het geloof, n. 3691, 6435, 9468, 9680, 9683, 9780.

32 Dat afstanden in het andere leven werkelijke verschijningen zijn, die door den Heer voor het gezicht gebracht worden, volgens den staat van het innerlijke der engelen en geesten, n. 5604, 9104, 9440, 10146.

ik hunne taal, en werd mij gegeven met hen te spreken. Ik bemerkte, toen zij met mij spraken, dat de lippen bij mij in beweging waren en voor een korten tijd ook de tong. Dit geschiedde naar aanleiding van de overeenstemming der innerlijke spraak met de uiterlijke spraak. De uitwendige taal heeft een gearticuleerden klank, die op het vlies van het uitwendige oor valt en van daar door middel van fijne organen, vliezen en vezels, binnen in het oor naar de hersenen worden overgebracht. Hierdoor werd mij te weten gegeven, dat de spraak der bewoners van Mars verschillend is van de spraak der bewoners onzer aarde, dat die namelijk niet luid is, maar bijna zwijgend, zich in het inwendige gehoor en gezicht, langs een korteren weg indringt; en omdat zij zoodanig is, is zij daarom meer volmaakt, voller van de denkbeelden der gedachte, en komt dus dicht bij de taal van geesten en engelen; bij hen worden dan ook de genegenheden der taal zelve in het gelaat uitgedrukt, en de gedachten daarvan in de oogen; want de gedachte en de taal, en ook de genegenheid en het gelaat werken bij hen als één; zij houden het voor goddeloos anders te spreken dan zij denken, en een gelaat te toonen, dat niet hun wil uitdrukt zij weten niet wat huichelarij is, en wat bedriegelijke veinzerij en list is. Dat er ook zulk eene spraak onder de alleroudste menschen op onze aarde bestond, is mij te weten gegeven, door gesprekken met eenigen hunner in het andere leven, en om dat onderwerp toe te lichten, is het vergund aan te halen wat ik daarvan hoorde namelijk als volgt:

Door eene invloeiing, die ik niet zou kunnen beschrijven, werd mij duidelijk gemaakt, welke taal er bestond onder hen, die tot de alleroudste Kerk behoorden (31), dat die namelijk niet gearticuleerd was, zooals de taal van woorden in onzen tijd, maar zwijgend; zij werd niet gevormd door eene uitwendige ademhaling, maar door eene inwendige, het was dus eene taal van het denken. Mij werd ook gegeven om gewaar te worden, wat die inwendige ademhaling was; dat die van den navel voortschreed naar het hart, en zoo naar de lippen, zonder geluid wanneer gesproken werd; en dat zij niet inging in het oor van een ander door een uitwendigen weg, en niet het zoogenaamde gehoorvlies raakte, maar door een zekeren inwendigen weg, namelijk door dien, welke men tegenwoordig het kanaal van Eustachius noemt. Mij werd duidelijk gemaakt dat zij door zulk eene spraak de gevoelens van het animus (geest) en de denkbeelden der gedachten veel beter konden uitdrukken, dan ooit kan worden gedaan, door gearticuleerde klanken of geluidgevende woorden, welke taal eveneens wordt geleid door eene ademhaling,

maar door uitwendige ademhaling; want er is geen enkel woord, ook zelf niet iets van een woord, dat niet door de aanwending der ademhaling wordt bewerkt. Bij die menschen was dat meer volmaakt, omdat het door inwendige ademhaling geschiedde, die, omdat zij inwendig is, ook meer volmaakt is, en beter kan worden aangepast en in overeenstemming gebracht met de denkbeelden der gedachte; behalve ook nog door de fijne bewegingen der lippen, en overeenstemmende veranderingen van het gelaat. Want, omdat zij hemelsche menschen waren, scheen alles, wat zij ook dachten, uit hun gezicht en uit hunne oogen, die in overeenstemming daarmede veranderden; hun gelaat: wat den vorm betreft volgens het leven der genegenheid, en de oogen: wat het licht betreft. Zij konden nooit een gelaat vertoonen, dat niet overeenstemde met wat zij dachten, omdat hunne spraak door inwendige ademhaling werd bewerkt, die van den geest des menschen zelf komt, daarom konden zij ook met engelen gezelschap houden en spreken.

De ademhaling van de geesten van Mars werd ook aan mij medegedeeld ³³⁾, en ik bemerkte dat hunne ademhaling voortkomt uit de streek van de borstkas naar den navel toe, en vandaar vloeide het hooger op door de borst, met een onbemerkbaren adem naar den mond. Hieruit bleek mij duidelijk en verder ook door andere bewijzen der ondervinding, dat zij van een hemelsch karakter waren, en dus niet verschilden van de menschen, die tot de alleroudste Kerk van deze aarde behoorden.

88. Ik ben onderricht geworden, dat de geesten van Mars in den Grooten Mensch betrekking hebben op dat wat het midden houdt tusschen het gebied van het verstand en van den wil, dus tot het DENKEN UIT DE GENEGENHEID en de besten onder hen, tot de; GENEGENHEID DER GEDACHTE vandaar is het dat de uitdrukking van hun gelaat één maakt met hunne gedachte, en dat zij ook voor niemand kunnen veinzen. En omdat zij in den Grooten Mensch daarop betrekking hebben, stemt het midden gebied, dat is, wat tusschen de groote en de kleine hersenen ligt, met hen overeen; want bij hen, wier groote en kleine hersenen, met betrekking tot geestelijke werkingen, saamverbonden zijn geworden, werkt het gelaat als één met de gedachte, zoodanig dat de genegenheid zelve der gedachten uit het gelaat uitstraalt; en het algemeene der gedachten uit de genegenheid en ook uit eenige teekenen, die zich in de oogen voordoen. Om deze reden bemerkte ik, wanneer zij bij mij waren, door

33 Dat er bij geesten en engelen ook eene ademhaling is, n. 3884-85, 3891, 3893.

middel der zinnen eene terugtrekking in het voorste deel van mijn hoofd naar het achterhoofd toe, dus van de groote naar de kleine hersenen ³⁴).

89. Eens toen de geesten van Mars bij mij waren, en de sfeer van mijn mentaal hadden ingenomen, kwamen er geesten van onze aarde, en wilden ook in die sfeer intreden; de geesten van onze aarde werden toen echter als door krankzinnigheid bevangen; aangezien zij in het geheel niet overeenstemden. Want de geesten van onze aarde hebben in den Grooten Mensch betrekking op de uitwendige zinnen, vandaar waren deze in een denkbeeld, dat gericht was op de wereld en op zich zelven; terwijl de geesten van Mars in een denkbeeld waren, dat van zichzelf af, op den hemel en den naaste gericht was. Vandaar die tegenstrijdigheid; toen kwamen er echter engel-geesten van Mars naderbij, door welke komst de gemeenschap werd opgeheven, en zoo trokken zich de geesten van onze aarde terug.

90. Engel-geesten spraken met mij over het leven der bewoners hunner aarde, en deelden mij mede dat die niet eene regeering over zich hebben, maar dat zij in grootere en kleinere gezelschappen waren onderscheiden, en dat zij daarin samen wonen, volgens de overeenkomst van karakter, en die aanstonds gewaar worden uit het gezicht en de spraak, en zich daarin zelden vergissen, en dan aanstonds vrienden zijn. Zij zeiden ook dat hunne samenwoningen aangenaam waren, en dat zij onder elkander spraken, over de dingen, die in de gezelschappen gebeuren, voornamelijk over de dingen des hemels, want vele onder hen hebben open gemeenschap met de engelen des hemels. Wie in hunne gezelschappen beginnen verkeerd te denken en vervolgens kwaad te willen, worden van het gezelschap verwijderd, en aan zich zelf alleen overgelaten, waardoor zij buiten het gezelschap een zeer ellendig leven lijden tusschen de rotsen of elders, want men bemoeit zich niet meer met hen. Sommige gezelschappen trachten dezulken op verschillende wijzen tot andere gedachten te dwingen; maar wanneer dit zonder gevolg blijft, trekken zij zich van hen af. Op die wijze zorgen zij er voor, dat lust om te heerschen, en lust tot gewin niet indringe; dat wil zeggen, dat niemand uit lust tot heerschen het eene of andere gezelschap aan zich onderwerpe, en daarna meerdere andere,

34 Dat de menschelijke aangezichten op onze aarde in de oude tijden de influx kregen uit de kleine hersenen, en dat toen de aangezichten één maakten met de innerlijke genegenheden des menschen, maar dat zij in lateren tijd den influx uit de groote hersenen ontvangen hebben, toen de mensch begon te veinzen, en op zijn gelaat genegenheden voor te wenden, die in hem niet waren; over de veranderingen, die daardoor in het gelaat kwamen, in den loop der tijden n. 4325-4328.

en opdat niemand uit lust tot gewin de goederen van anderen wegneme. Iedereen leeft daar tevreden met zijn eigen goed, en iedereen met zijne eer, die daarin bestaat dat men den naam heeft rechtvaardig te zijn en zijn naaste lief te hebben; deze vreugde en vrede des gemoeds zouden vergaan, wanneer zij hen, die boos denken en boos willen, niet verwijderden en niet met voorzorg en gestrengheid de eigenliefde en de liefde voor de wereld, zelfs in het begin daarvan, terug dreven, want dit zijn de liefden, terwille waarvan Keizerrijken en Koninkrijken gevormd werden; in de welke weinige menschen gevonden worden, die niet willen heerschen, en de goederen van anderen bezitten; want er zijn weinige menschen, die recht en gerechtigheid doen uit liefde voor het recht en de gerechtigheid en nog minder, die het goede doen uit de liefdadigheid zelve, maar de meesten doen het uit vrees voor de wet en verlies van het leven, gewin, eer of goeden naam.

91. Over de Goddelijke eeredienst der bewoners dier aarde zeiden zij, dat zij onzen Heer erkennen en vereeren, zeggende dat Hij Zelf de Eenige God is, en dat Hij zoowel den hemel als het heelal regeert; dat al het-goede van Hem komt en dat Hij het is, die hen leidt; en dat Hij bij hen op hunnen aardbol dikwijls verschijnt Het werd mij toen gegeven hun te zeggen, dat ook de Christenen op onze aarde weten, dat de Heer den hemel en de aarde regeert, uit de eigen woorden van den Heer in Mattheus *“Mij is gegeven alle macht in den hemel en op aarde”* 28: 18; maar dat zij dat niet gelooven zooals de menschen op den aardbol Mars. Zij zeiden ook, dat zij daar gelooven, dat er bij hen niets is, dan wat onrein en helsch is, en dat het goede den Heer toebehoort; zelfs zeiden zij nog verder, dat zij uit zich zelf duivels zijn, en dat de Heer hen uit de hel trekt en hen aanhoudend daaruit terug houdt. Eens, toen de naam van den Heer genoemd werd, zag ik dat die geesten zich zoo innerlijk en zoo diep verootmoedigden, dat het niet kan beschreven worden. Want in hunne verootmoediging lag de gedachte, dat zij uit zich zelf in de hel waren, en dat zij dus geheel onwaardig waren, om op den Heer te zien, Die het Heilige Zelf is; zij waren door hun geloof, in die gedachte zoo diep verzonken, dat zij als het ware buiten zich zelf waren, en daarin nedergeknield bleven tot dat de Heer hen oprichtte, en toen hen, als het ware uit de hel optrok. Wanneer zij dan zoo uit hunne verootmoediging uitgaan, zijn zij met het goede en de liefde vervuld, en daardoor ook met blijdschap des harten. Terwijl zij zich zoodanig verootmoedigen, wenden zij hun gelaat niet naar den Heer. want dit durven zij dan niet doen, maar keeren het af. De geesten, die toen om mij heen waren, zeiden nooit zulk eene verootmoediging te hebben gezien.

92. Eenige geesten, die van dien aardbol waren, verwonderden zich, dat er zoovele geesten uit de hel om mij heen waren, en dat die ook tot mij spraken, maar mij werd te antwoorden gegeven, dat hun zulks werd veroorloofd, opdat ik zoude weten hoedanig zij zijn, en waarom zij zich in de hel bevinden, en dat dit een gevolg is van hun leven. Ook werd mij gegeven hun te zeggen, dat er velen onder hen waren, die ik had gekend terwijl zij in de wereld leefden, en dat sommigen hunner toen hooge betrekkingen bekleedden, en toen niets dan de wereld hadden ter harte genomen; maar dat nooit eenige geest, zelfs niet de meest helsche geest, mij kwaad kon doen, omdat ik aanhoudend door den Heer werd beschermd.

93. Een bewoner van dien aardbol werd ook eens aan mij getoond, wel is waar was hij geen bewoner, maar alleen daaraan gelijk. Zijn aangezicht was als dat van de bewoners onzer aarde, maar het onderste gedeelte van zijn aangezicht was zwart, niet van wege eene baard, want die had hij niet, maar door eene zwarte kleur op die plaats. Dat zwarte strekte zich uit tot onder de beide ooren. Het bovendeel van het aangezicht was goudgeel, zooals bij de bewoners onzer aarde, die niet geheel blank zijn. Verder zeiden zij, dat de bewoners van dien aardbol zich voeden met vruchten van boomen, voornamelijk met een zekere ronde vrucht, die daar uit den grond opgroeit en behalve dat ook met groenten; en dat zij daar gekleed zijn met kleederen, die zij vervaardigen uit de vezels der schors van een zekeren boom, die de noodige vastheid hebben om geweven te kunnen worden, en ook worden samen gegomd met een soort gom, die zij daar hebben. Zij vertelden ook nog, dat zij daar een vloebaar vuur weten te maken, waardoor zij des avonds en des nachts licht hebben.

94. Ik zag eens een vlammend iets, zeer schoon, met verschillende kleuren, eerst purper, toen uit het witte rood wordende en door de vlam schitterden die kleuren op schoone wijze. Ook zag ik eene hand, waaraan dat vlammende iets zich hechtte, eerst aan de buitenzijde daarvan, toen aan de palm of holte en van daar liep het om de geheele hand heen. Dit duurde eenigen tijd en daarna bewoog zich die hand met het vlammende iets tot op een zekere afstand, waar het bleef staan, er kwam toen een groote lichtschijs, en in dien lichtschijs verdween de hand. Daarop werd het vlammende iets veranderd in een vogel, die eerst de zelfde kleuren had als het vlammende iets, en waarvan de kleuren op de zelfde wijze schitterden, maar die kleuren werden achtereenvolgens veranderd en met de kleuren de kracht van het leven in den vogel. De vogel vloog in het rond en eerst om mijn hoofd heen, en toen naar voren in een soort van enge ruimte, die er uitzag als een heiligdom, en hoe verder hij naar voren vloog, hoe meer het leven hem verliet, en hij ten slotte van steen werd.

Eerst kreeg hij toen een paarlachtige kleur, daarna een donkere kleur; maar ofschoon zonder leven vloog hij toch. Terwijl die vogel om mijn hoofd vloog, en nog in de kracht van zijn leven was, zag ik een geest van beneden, door de streek der lenden naar de streek van de borst naar boven komen, en van daaruit wilde hij den vogel wegnemen; maar omdat die zoo schoon was, werd hij daarin verhinderd door de geesten, die om mij heen waren; want hun aller oogen waren daarop gericht. Maar die geest, die van beneden was opgestegen, betuigde hun sterk, dat de Heer met hem was, en dat hij dus door den Heer handelde; en hoewel de meesten dat niet geloofden, verhinderden zij hem ten slotte toch niet langer den vogel te vangen; maar omdat toen in dat oogenblik de hemel invloede, kon hij dien niet vasthouden, maar liet hem spoedig uit zijne hand in vrijheid. Toen dat geschied was, spraken de geesten, die rondom mij waren, en dien vogel en zijne achtereenvolgende veranderingen opmerkzaam hadden gadegeslagen onder elkander over die verschijning en wel gedurende een geruimen tijd. Zij werden gewaar dat zulk een gezicht niet anders dan iets van den hemel moest beteekenen; zij wisten dat iets vlammends de hemelsche liefde in hare genegenheden beteekende; dat de hand, waaraan dat vlammende zich hechte: het leven en zijne kracht; de verandering der kleuren: de wijzigingen in het leven met betrekking tot de wijsheid en het inzicht beteekende en het zelfde ook de vogel, maar met dit onderscheid, dat het vlammende de hemelsche liefde beteekent en wat tot die liefde behoort; terwijl de vogel de geestelijke liefde beteekent en wat tot die liefde behoort. (Hemelsche liefde is liefde tot den Heer en geestelijke liefde is liefdadigheid jegens den naaste (31); en dat de veranderingen van kleur, en eveneens de veranderingen in het leven in den vogel totdat hij ten slotte steen werd, de opeenvolgende veranderingen van geestelijk leven beteekenen, met betrekking tot het inzicht. Zij wisten ook dat geesten, die van beneden opstijgen door de streek der lendenen naar de streek van de borst, in eene sterke overtuiging verkeerden, dat zij in den Heer zijn, en daardoor gelooven, dat zij, alles wat zij doen, zelfs de booze dingen, door den wil des Heeren doen. Maar toch wisten zij daardoor nog niet wie door dit gezicht werden bedoeld. Ten slotte werden zij van den hemel onderricht, dat de bewoners van Mars bedoeld werden; dat hunne hemelsche liefde, waarin velen hunner waren, werd aangeduid door het vlammende, dat zich aan de hand hechte, en dat de vogel in het begin, toen hij in de schoonheid zijner kleuren, en in de kracht zijns levens was, hunne geestelijke liefde beteekende; dat daarentegen die vogel, toen hij als steen werd en zonder leven en later donker van kleur, de beteekenis had van die bewoners, die zich van het goede der liefde hebben

verwijderd en in het booze zijn, terwijl zij toch gelooven dat zij in den Heer zijn; hetzelfde werd aangeduid door den geest, die oprees en den vogel wilde wegnemen.

95. Door den steenen vogel werden ook de bewoners van dien aardbol aangeduid, die op eene vreemde wijze het leven hunner gedachten en genegenheden veranderen in een leven dat bijna niets is, en hierover heb ik het volgende gehoord. Er was een zekere geest boven mijn hoofd, die met mij sprak, en uit de klank zijner stem bemerkte ik dat hij als in een staat van slaap verkeerde; in dien staat sprak hij vele dingen en zoo verstandig, dat hij geheel wakker het niet verstandiger zou gedaan hebben. Mij werd gegeven waar te nemen, dat hij en subject was waardoor de engelen tot mij spraken, en dat hij in dien staat, dat gewaar werd en het uitsprak, ³⁵) want hij zeide niets dan wat waar, was, en indien van andere zijde iets invloede, nam hij dat weliswaar op, maar gaf hij het niet weer. Ik ondervraagde hem over zijn staat en hij zeide, dat die staat voor hem een staat van vrede was, en zonder eenige zorg voor de toekomst, en dat hij tegelijkertijd nutten verrichtte waardoor hij gemeenschap had met den hemel. Mij werd gezegd dat dezulken in den Grooten Mensch betrekking hebben op den Sinus. Longitudinalis, die in de hersenen tusschen de twee hemispheeren gelegen is, en daar in staat van rust verkeert wat ook de werking in de beide hersenen moge zijn. Terwijl ik in gesprek was met dezen geest, drongen zich andere geesten naar de voorzijde van mijn hoofd, waar hij was, en drongen tegen hem aan, waarom hij naar eene zijde uitweek en hun de plaats vrijliet. De geesten die gekomen waren, spraken onder elkander, maar noch de geesten om mij heen, noch ik zelf verstond wat zij zeiden. Ik werd toen door engelen onderricht, dat zij geesten waren van den aardbol Mars, die bekwaam waren om onder elkander te spreken, zoodat andere aanwezige geesten niets daarvan verstonden en ook niets gewaar werden. Ik verwonderde mij, dat zulk een gesprek mogelijk was, omdat er bij alle geesten ééne taal is, die uit de gedachte vloeit, en uit denkbeelden bestaat, die als klanken in de geestelijke wereld worden gehoord. Mij werd toen gezegd dat die geesten op eene zekere wijze denkbeelden vormen, die door de lippen en het gelaat worden uitgedrukt en die voor anderen onverstaaenbaar zijn, en dat zij in dat oogenblik hunne gedachte op kunstige wijze terughielden, vooral zorg dragende, dat er niets van de genegenheid zich vertoonde, omdat indien

35 Dat door geesten mededeelingen gezonden worden van gezelschappen van geesten en engelen, naar andere gezelschappen en dat die gezonden geesten subjecten genoemd worden, n. 4403. 5856, 5983, 5985-89.

er iets van de genegenheid bemerkt werd; dan ook de gedachte zoude blijken; want gedachte vloeit uit de genegenheid en is er als het ware in. Ik werd verder onderricht, dat de bewoners van den aardbol Mars, die het hemelsche leven in de kennis alleen stellen, en niet in een leven der liefde, zulk eene taal hadden uitgedacht, ofschoon niet alle, en dat dezulken, wanneer zij geesten worden, die taal behouden. Dezulken zijn het, die door den steenen vogel werden aangeduid; want eene taal te maken door het vormen der gelaatsuitdrukkingen, en de beweging der lippen, met het verwijderen der genegenheden, en het onttrekken daaraan van de gedachte, is eene taal ontzielen en haar maken tot een soort van schijnbeeld, en trapsgewijze zich zelf daaraan ook gelijk maken. Maar ofschoon zij meenden, dat door anderen niet werd verstaan wat zij onder elkander spraken, werden de engelen-geesten toch alles en iedere bijzonderheid van wat zij spraken, gewaar, omdat men voor hen geene gedachte kan verbergen. Dit werd dien geesten van Mars ook door levendige ondervinding duidelijk gemaakt; ik dacht namelijk daarover na dat de booze geesten onzer aarde, door geene schaamte worden aangedaan wanneer zij andere verontrusten; die gedachte vloeide bij mij in van de engelen-geesten, die de taal der geesten van Mars gewaar werden, en toen erkenden die geesten, dat ze daarover onder elkander hadden gesproken, waarover zij zich zeer verwonderden. Daarenboven werden door eenen engelgeest nog meer dingen blootgelegd. die zij spraken en die zij dachten, hoezeer zij ook trachtten hunne gedachten voor hen, verborgen te houden. Daarna vloeiden die geesten van boven af in mijn aangezicht en die influx werd gevoeld als eene soort lichte, straalsgewijze regen, wat een teeken was, dat zij niet in de genegenheid van het ware en het goede waren, want dat wordt door het stralende voorgesteld. Zij spraken toen openlijk met mij, en zeiden dat de bewoners van hunnen aardbol op zulk eene wijze met elkander spreken. Hun werd toen gezegd dat zulks boos is, omdat zij zoo het innerlijke versperren en zich daaruit naar het uiterlijke terugtrekken, dat zij dan ook van het leven berooven; en bovenal, omdat het niet oprecht is zoo te spreken; want wie oprecht zijn, willen niets spreken, zelfs niet denken, dan wat anderen weten mogen, zelfs iedereen, ja zelfs de geheele hemel; zij daarentegen, die niet willen dat andere weten wat zij spreken, oordeelen over anderen, hebben slechte gevoelens over hen en goede over zich zelf, en, geven tenslotte uit gewoonte zoover daaraan toe, dat zij slecht gevoelen en spreken over de Kerk, over den hemel, ja zelfs over den Heer Zelf. Er werd gezegd, dat zij, die kennis alleen liefhebben, en dus niet een leven volgens die kennis, in den Grooten Mensch betrekking hebben op het binnenvlies van den schedel; maar dat zij

die er gewoonte van maken zonder genegenheid te spreken en de gedachte daarvan tot zich te trekken en aan anderen te onthouden, betrekking hebben op dat vlies, maar dan in een beenachtigen toestand, omdat het weinige geestelijke leven bij hen tot niets geworden is.

96. Omdat door den steenen vogel ook degenen werden voorgesteld, die in kennis alleen zijn, en geen leven der liefde hebben, en omdat daardoor bij hen geen geestelijk leven is, daarom is het mij vergund, als aanhangsel aan te toonen, dat alleen zij in geestelijk leven zijn, die in hemelsche liefde en daardoor in kennis verkeeren; en dat iedere liefde alle kenvermogen in zich bevat, welke tot die liefde behoort. Zoo hebben bijvoorbeeld de dieren der aarde en ook de dieren des hemels of de vogels, alle kundigheden, die tot hunne liefde behooren. Hunne liefden zijn, de begeerte zich te voeden, veilig te wonen, hunne soort voort te planten, hunne jongen te verzorgen, en bij sommigen voor den winter te zorgen; daarom bezitten zij alle kundigheden daarvoor vereischt; want die is en die liefden geboren, en vloeit daarin als in haar eigen opnemingsorgaan, welke kundigheden bij sommige daarin zoodanig zijn, dat een mensch niet anders kan, dan zich daarover verbazen. Die kennis is bij hen ingeboren en wordt instinct genoemd, maar behoort tot de natuurlijke liefde waarin zij zijn. Indien de mensch in de liefde ware, die hem toekomt, namelijk in de liefde tot den Heer en jegens den naaste, (want dit is de eigenlijke liefde van den mensch, waardoor hij van de beesten onderscheiden is, en die eene hemelsche liefde is), dan zou de mensch niet alleen in alle noodige kundigheden verkeeren, maar ook in alle inzicht, en in alle wijsheid, want die vloeien in die liefden uit den hemel in, dat is van het Goddelijke door den hemel heen. Omdat echter een mensch in die liefden niet geboren wordt, maar in het tegenovergestelde van die liefden, namelijk in de liefde voor zich en voor de wereld, daarom kan de mensch niet anders geboren worden dan in alle onwetendheid en in alle onkunde; maar door Goddelijke middelen wordt hij geleid naar een zekere mate van inzicht en wijsheid; in werkelijkheid evenwel, toch niet in iets daarvan, zoolang de liefden voor zich en voor de wereld niet worden verwijderd, en zoo de weg geopend voor liefde tot den Heer en liefde jegens den naasten. Dat de liefde voor den Heer en de liefde jegens den naasten alle inzicht en alle wijsheid in zich hebben, kan blijken bij hen, die in de wereld in die liefden geweest zijn; want wanneer zij na den dood in den hemel komen, hebben zij daar kennis en wijsheid in dingen, die zij vroeger nooit kenden; zelfs denken en spreken zij daar, evenals de andere engelen, dingen, die nooit een oor gehoord, noch een

mentaal geweten heeft, en onbegrijpelijk zijn De oorzaak hiervan is, omdat die liefden het vermogen om zulke dingen op te nemen in zich hebben.

5. Over den Aardbol of de Planeet Saturnus, en over zijne Geesten en Bewoners

97. De geesten van dezen Aardbol verschijnen, waar die aardbol zelf is, van voren op een aanmerkelijker afstand, omlaag in het gebied van de knieën en wanneer het oog daarheen geopend is, komen er eene menigte van geesten in het gezicht, allen van dien aardbol; zij worden aan dat deel van dien aardbol gezien en aan de rechterzijde daarvan. Het werd mij ook gegeven met hen te spreken, en hen daardoor te kennen, in hunne hoedanigheid met betrekking tot andere geesten. Zij zijn welgezind en zedig; en daar zij zich zelf gering schatten, schijnen zij ook klein van gestalte in het andere leven.

98. in hunnen eeredienst zijn zij zeer nederig want daarin achten zij zich als niets; zij aanbidden onzen Heer en erkennen Hem als den Eenigen God. De Heer verschijnt hun ook somtijds onder de gedaante van een engel en dus als Mens.Ch en dan schijnt het Goddelijke uit zijn aangezicht en doet hun geest (animus) aan. De bewoners spreken ook, wanneer zij op zekeren leeftijd komen, met geesten, door wie zij dan over den Heer worden onderwezen, hoe Hij moet worden vereerd, en hoe zij moeten leven. Wanneer iemand de geesten, die van dien aardbol zijn, willen verleiden, en van het geloof in den Heer aftrekken, of ook van hunne nederigheid over 'zichzelf en van een behoorlijk leven, zeggen zij te willen sterven; er verschijnen dan in hunne handen kleine messen, waarmede zij hunnen borst schijnen te willen doorboren. Wanneer men dan vraagt -waarom zij dat doen, antwoorden zij liever te willen sterven dan van den Heer te worden afgeleid. Geesten van onze aarde bespotten hen somtijds daarover en geven hun scheldwoorden, omdat zij zoo doen, maar dan antwoorden zij, heel goed te weten, dat zij zich zelf niet moeten vernietigen, maar dat het alleen eene verschijning is, uitvloeiende uit hun animus, dat zij liever zouden willen sterven, dan afgetrokken worden van den dienst des Heeren.

99. Zij zeiden, dat er somtijds geesten van onze aarde tot hen komen en hun vragen welken God zij aanbidden, waarop zij antwoorden, dat zij waanzinnig zijn, want dat er geen groote onzinnigheid kan bestaan, dan te vragen welken God iemand aanbidt, aangezien er toch een Benig God in heel het heelal is, en dat zij nog erger onzinnig zijn, door dat zij niet zeggen, dat de Heer die Eenige God is, en dat Hij den ganschen hemel regeert, en bijgevolg de

gansche aarde, want wie den hemel regeert, die regeert ook de aarde, omdat de aarde door den hemel geregeerd wordt.

100. Zij zeiden ook, dat er op hunnen aardbol ook menschen zijn, die het nachtelijk Licht dat groot is, den Heer noemen, maar dat die van de anderen worden gescheiden, en door hen niet worden geduld. Dat nachtelijk licht komt van den grooten ring, die hunnen aardbol op een afstand omringt, en van de manen, die de satellieten van Saturnus genoemd worden.

101. Zij vertelden mij, dat een ander soort van geesten, die in een troep samen gaan, dikwijls tot hen komen, begeerig om te weten hoe het bij hen gaat; en dat die op verschillende manieren uit hen trekken wat zij weten, over die geesten zeiden zij, dat die niet onzinnig waren, dan alleen daarin, dat zij zoo veel begeerden te weten met geen ander doel dan het weten alleen. Zij werden later onderricht, dat die geesten van de planeet Mercurius waren, of van den aardbol het dichtst bij de zon, en dat zij alleen behagen vinden in de kennis en dus niet in nut dat daar in ligt.

102. De bewoners en de geesten van de planeet Saturnus, hebben in den Grooten Mensch betrekking op het MIDDEL ZINTUIG TUSSEHEN DEN GEESTELIJKEN EN NATUURLIJKEN MENSCH maar tot dat zintuig, dat zich van het natuurlijke verwijdert; vandaar dat die geesten schijnen te worden weggevoerd of te worden opgenomen in den hemel en spoedig daarna teruggezonden; want wat tot het geestelijk zintuig behoort, dat is onder den hemel. Omdat de geesten van onze aarde in den Grooten Mensch betrekking hebben op den natuurlijken en lichamelijken zln werd het mij door duidelijke ondervinding te weten gegeven, op welke wijze de geestelijke en de natuurlijke mensch tegen elkander strijden en worstelen wanneer deze laatste niet in het geloof en in de liefdadigheid is. Geesten van den aardbol Saturnis kwamen van verre in het gezicht en toen ontstond er een levendig onderhoud tusschen hen en tusschen geesten van onze aarde, die zonder geloof en liefdadigheid waren. Toen deze die anderen bemerkten, werden zij als waanzinnig en begonnen hen te plagen door onwaardige dingen over het geloof en ook over den Heer op te dringen, en terwijl zij zich over gaven aan scheldwoorden en beledigingen, wierpen zij zich te midden van hen; en in den waanzin waarin zij verkeerden poogden zij hen kwaad te doen. De geesten van Saturnus waren evenwel zonder vrees, omdat zij veilig waren en in gerustheid, daarentegen werden die geesten van onze aarde, toen zij in hun midden kwamen, door kwelling bevangen, en in hun ademhaling belemmerd en wierpen zich de eene hierheen, de andere daarheen en verdwenen. De omstanders werden hierdoor gewaar wat de aard is van den natuurlijken mensch, als hij afgescheiden is van den geestelijken

mensch en dan in de geestelijke sfeer komt, dat hij dan waanzinnig wordt. Want de natuurlijke mensch, afgezonderd van den geestelijken, is alleen wijs uit de wereld en geenszins uit den hemel, en wie alleen uit de wereld wijs is, gelooft niets dan wat zijne zinnen vatten; en wat hij gelooft, gelooft' hij uit de valsche voorstelling zijner zinnen, welke wanneer die niet door den influx uit de geestelijke wereld worden verdreven, valscheden voortbrengen. Van daar is het, dat voor zoo iemand geestelijke dingen niets zijn, zoo ver zelfs dat hij nauwelijks verdragen kart het woord geestelijk te hooren uitspreken, daarom worden dezulken waanzinnig wanneer zij in eene geestelijke sfeer gehouden worden. Anders is het gedurende hun leven in de wereld, dan denken zij natuurlijk over geestelijke dingen, of wel wenden zij het oor af, dat wil zeggen, zij hooren wel, maar slaan er geen acht op. Uit die ondervinding bleek ook duidelijk, dat de natuurlijke mensch zich zelf niet kan invoeren in de geestelijke sfeer, dat is zich verheffen; maar dat, wanneer een mensch in het geloof is en daardoor in het geestelijk leven, dat dan de geestelijke mensch invloeit in den natuurlijken en in dien mensch denkt; want er bestaat een geestelijke invloeiïng, dat is eene invloeiïng uit de geestelijke wereld in de natuurlijke, maar niet eene in omgekeerde richting ³⁶).

103. Verder werd mij door de geesten van dien aardbol medegedeeld, hoe de samenleving bij die bewoners plaats heeft, onder anderen zeiden zij daarover, dat zij afgezonderd leven in families, iedere familie van anderen afgescheiden, dus de echtgenoot en de echtgenoot met hunne kinderen; en dat dezen, wanneer zij een huwelijk sluiten, het ouderlijk huis verlaten en zich daarmede niet meer bemoeien. Daarom worden de geesten van dien aardbol twee aan twee gezien. Dat zij zich over voedsel en kleeding weinig zorg maken; dat zij van vruchten en groenten leven, die hunne aarde oplevert; en dat zij licht gekleed zijn, omdat zij eene dikke pels of mantel dragen, die de koude tegenhoudt. Daarenboven, dat alle bewoners van dien aardbol weten, dat zij na den dood voortleven, en dat zij daarom ook voor hun lichaam niet meer zorgen dan voor het leven noodig is, het welk, zooals zij zeggen, zal blijven en den Heer dienen; dat zij daarom ook hunne doode lichamen niet begraven, maar ergens weg brengen en met takken van boomen uit het bosch bedekken.

36 Dat er eene geestelijke invloeiïng bestaat, en geene physische of natuurlijke, dus dat de invloeiïng uit de geestelijke wereld in de natuurlijke gaat en niet uit de natuurlijke wereld naar de geestelijke, n. 3219, 5119, 5259, 5427-28, 5477, 6322. Dat het schijnt als of er eene invloeiïng van den uiterlijken mensch in den innerlijken mensch is, maar dit is een zinsbedrog, n.3721.

104. Ondervraagd zijnde over dien grooten ring, die van onze aarde uit, zich schijnt te verheffen boven den horizon dier planeet en zijne stand schijnt te veranderen, zeiden zij, dat die er voor hen niet uitzag als een ring, maar alleen als iets sneeuwachtigs in den hemel in verschillende richtingen.

6. Over den Aardbol of de Planeet Venus, en over zijne Geesten en Bewoners

105. De planeet Venus, verschijnt in het denkbeeld van geesten en engelen naar links en een weinig naar achteren, op eenigen afstand van onze aarde. Er wordt gezegd, in het denkbeeld der geesten, omdat de zon der wereld door geen enkelen geest wordt gezien, noch ook eene enkele planeet, maar geesten hebben alleen een denkbeeld dat zij er zijn; en uit het enkele denkbeeld dat zij over hen hebben, wordt de zon der wereld naar achteren geplaatst als iets duisters en de planeten niet zooals in de wereld zich bewegend, maar vast op hare plaats, zie hierboven n. 42.

106. Op de planeet Venus zijn twee soorten van menschen, met tegengestelde natuur. Er zijn zachte en humane bewoners en ook wreede en bijna wild. De zachte en humane verschijnen aan de verste zijde van den planeet, en de wreede en bijna wilde op het deel, dat naar onze aarde gekeerd is. Maar men moet weten, dat zij zoo verschijnen door de staten van hun leven, want de staten des levens bepalen alle verschijning van ruimte en van afstand aldaar.

107. Eenige geesten van hen, die in het verwijderde deel der planeet verschijnen, en zacht en humaun zijn, kwamen tot mij en plaatsten zich bij mij, zóó, dat zij boven mijn hoofd gezien werden, en spraken met mij over verschillende dingen. Zij zeiden onder anderen, dat zij gedurende hun verblijf in de wereld onzen Heer hadden erkend, en dat zij Hem nu nog veel meer erkennen als hunnen Eenigen God; er bij voegende, dat zij Hem op hunnen aardbol hadden gezien, en zij stelden ook voor, hoe zij Hem gezien hadden. Die geesten hebben in den Grooten Mensch betrekking op het GEHEUGEN VAN MATERIEELE DINGEN DAT OVEREEN STEMTE MET HET GEHEUGEN VAN NIET MATERIEELE DINGEN waarmede de geesten van Mercurius overeenstemmen. Daarom stemmen ook de geesten van Mercurius zeer veel overeen met die geesten van Venus, en daarom ook voelde ik, toen zij gelijktijdig bij mij waren, door hunne invloeiïng eene aanmerkelijke verandering en eene sterke werking in mijne hersenen. Zie hierboven n. 43.

108. Maar met de geesten van dat deel der planeet, dat hierheen gekeerd is, en die wreed en bijna wild zijn, heb ik niet gesproken; maar door de engelen werd mij verteld wat hun aard is, en vanwaar zij die wilde natuur hebben, dat zij daar namelijk een zeer groot genot vinden in rooverij en nog grooter genot in het verslinden van hun buit. Hunne vreugde bij de gedachte aan

het verslinden van hun buit, werd mij ook medegedeeld, en ik voelde, dat die zeer groot was. Dat er bewoners van zulk een wilde natuur ook op onze aarde geweest zijn, blijkt uit de geschiedenis van verschillende volken; verder ook uit de inwoners van het land Kanaan, (1 Sam. 30: 16) en ook uit het volk van Juda en Israëel, zelfs ten tijde van David, dat zij jaarlijks tochten maakten, de volken beroofden, en feest vierden bij het eten van den buit. Mij werd ook gezegd dat die bewoners voor het grootste deel reuzen zijn, en dat de menschen van onze aarde bij hen niet verder zouden reiken dan tot hunnen navel. En verder dat zij stompzinnig zijn, niet begeerig zijn iets te weten, aangaande den hemel of het eeuwige leven, maar dat hun alleen iets gelegen is aan hun land en aan hun vee.

109. Omdat die menschen zoodanig zijn, worden zij ook, wanneer zij in het andere leven komen, op de ergste wijze door boosheden en valschheden aangevallen. De Hellen, waarin zij zijn, verschijnen nabij hunne aarde, en hebben geene gemeenschap met de hellen der boozen van onze aarde, omdat zij geheel en al van een anderen inborst en aangeboren natuur zijn; vandaar ook zijn hunne boosheden en valschheden van een geheel andere soort.

110. Diegenen, die evenwel zoodanig zijn, dat zij kunnen worden behouden, verkeerden in plaatsen van tuchtiging (vastatio) en worden daar tot de uiterste wanhoop gebracht, want de boosheden en valschheden van die soort kunnen niet op andere wijze worden onderdrukt en verdreven. Wanneer zij in den staat van wanhoop verkeerden, roepen zij uit dat ze beesten zijn, dat zij, verachtelijke en verfoeilijke wezens zijn, en dus verdoemden zijn; sommigen hunner, wanneer zij in zulk een staat zijn, schreeuwen tegen den hemel, maar dat wordt hun vergeven, omdat het uit wanhoop gedaan wordt; de Heer matigt hen opdat zij in hun schelden niet verder gaan dan bepaalde grenzen. Wanneer deze het uiterste geleden hebben, is bij hen het lichamelijke als dood en worden zij daarom ten slotte behouden. Over hen werd mij ook gezegd, dat zij gedurende hun leven op hunnen aardbol in een zekeren Hoogen Schepper, zonder Middelaar hadden geloofd, maar dat zij, wanneer zij behouden zijn, worden onderwezen, dat de Heer de Eenige God is, de Verlosser en Middelaar. Ik heb eenigen hunner, nadat zij het uiterste geleden hadden, in den hemel zien verheffen, en toen zij daar werden ontvangen, voelde ik van hen zulk eene teederheid der vreugde, dat het de tranen in mijne oogen bracht.

7. Over de Geesten en Bewoners der Maan

III. Eenige geesten verschenen boven mijn hoofd, en vandaar werden toen stemmen gehoord als donderslagen; want niet anders klonken hunne stemmen, dan als de donderslagen uit de wolken na den bliksem. Ik meende, dat er eene groote menigte van geesten was, die de kunst verstond om hunne stemmen met zoo veel geluid te uiten. Zeer eenvoudige geesten, die bij mij waren, lachten om hen, wat mij zeer verwonderde; de reden van hun gelach werd mij spoedig duidelijk, die lag namelijk daarin, dat de geesten, die het geluid van den donder maakten, niet vele waren, maar weinige, en ook klein waren als kinderen, en hen vroeger door zulk een geluid schrik hadden aangejaagd, en toch in het geheel geen leed konden doen. Opdat ik weten zoude swat zij voor geesten waren, kwamen er eenigen naar beneden, van de hoogte waar zij het donderend geluid maakten, en tot mijne verwondering droeg de een een ander op zijn rug, en zoo kwamen zij tot mij met hun tweeën. Hunne aangezichten waren niet bevallig, maar langer dan de aangezichten van andere geesten; hunne gestalte was als die van kinderen van zeven jaar, maar forscher, zij waren dus dwergen. Door de engelen werd mij gezegd dat zij geesten van de Maan waren, Een, die door den ander gedragen werd, kwam tot mij en wendde zich tot mijne linkerzijde, onder den arm, en vandaar sprak hij tot mij, zeggende, dat wanneer zij hun stem doen hooren, dat die dan zoo dondert, en dat zij op die wijze de geesten verschrikken, die hen willen kwaad doen, en sommigen op de vlucht drijven, en dat zij zoo veilig kunnen gaan waar zij willen, opdat ik zeker zoude weten, dat zulks hun geluid was, trok hij zich van mij terug naar eenige anderen, maar niet geheel uit mijn gezicht, en donderde daar op dezelfde wijze. Zij toonden mij daarenboven, dat zij hunne stem, uit den buik als een gerommel doen voortkomen, zoodat zij op die wijze dondert. Er werd waargenomen, dat zulks daardoor ontstond, dat de bewoners van de Maan niet, zooals de bewoners van andere aardbollen uit de longen spreken, maar uit den buik, en dus door eene verzameling van lucht, die zich daar bevindt; omdat de Maan niet is omringd met eene atmosfeer, zooals andere aardbollen hebben. Ik werd onderricht, dat de geesten van de Maan in den Grooten Mensch betrekking hebben op het borstbeen of xiphoides, waaraan van voren de ribben zijn verbonden, en waarvan het witte peesvlies afdaalt, dat het aanhechtingspunt is voor de buikspieren.

III2. De geesten en engelen weten dat er op de Maan ook bewoners zijn, evenals op de manen of satellieten welke de planeet Jupiter, en de planeet

Saturnus omgeven. Zij, die geene geesten van daar zagen, en ook met hen niet gesproken hebben, twijfelen er toch niet aan of daar ook menschen zijn, omdat het aardbollen zijn evenals de andere, en waar een aardbol is, daar is ook de mensch; want de mensch is het einddoel waartoe een aardbol bestaat, en door den Verheven Schepper wordt niets gemaakt zonder een doel. Dat het einddoel der Schepping het menschelijk geslacht is opdat daaruit een hemel worde gevormd, kan door iedereen worden gezien, die door eene eenigermate verlichte rede denkt.

8. Redenen waarom de Heer op onze aarde, en niet op eene andere wilde geboren worden

113. Dat het den Heere behaagde op onze aarde te worden geboren, en het Menschelijke aan te nemen, en niet op eene andere aarde, daarvoor bestaan vele redenen, die mij uit den hemel werden medegedeeld. De Voornaamste Reden *daarvoor was terwille van het Woord, opdat dit op onze aarde zoude kunnen geschreven worden; en na geschreven te zijn, daardoor over de geheele aarde algemeen zou kunnen worden bekend gemaakt, en eenmaal algemeen bekend gemaakt, voor alle nageslachten worden bewaard; en dat het zoo zoude kunnen blijken, dat God is Mensch geworden, ook voor allen in het andere leven.*

114. *Dat de voornaamste reden was terwille van het Woord,* is omdat het Woord het Goddelijk Ware Zelf is, hetwelk den mensch leert dat er een God is, dat er een hemel is en eene hel, en een leven na den dood; en daarenboven leert, hoe hij moet leven en gelooven, om in den hemel te komen, en zoo in eeuwigheid gelukkig te zijn. Dit alles zoude zonder openbaring, dus op deze aarde zonder het Woord geheel en al onbekend zijn, en toch werd de mensch zoodanig geschapen, dat hij, wat zijn innerlijke betreft, niet kan sterven ³⁷).

115. *Dat het Woord op onze aarde kon geschreven worden,* is omdat de schrijfkunst hier van de alleroudste tijden af bestond, eerst op boomschors, toen op perkament, later op papier en tenslotte de kunst van boekdrukken voor algemeene verspreiding. Dit werd alles door den Heer voorzien terwille van het Woord.

116. *Dat het Woord daardoor over deze geheele aarde, algemeen zoude kunnen worden bekend gemaakt,* is omdat hier onder alle volken eene gemeenschap bestaat, niet alleen door middel van reizen, maar ook door scheepvaart naar alle plaatsen der geheele aarde; vandaar dat het Woord na eenmaal geschreven

37 Dat alleen uit het natuurlijke licht niets kan worden geweten over den Heer, over den hemel en de hel, over het leven na den dood, en over de Goddelijke Waarheden, waardoor de mensch geestelijk en eeuwig leven heeft, n. 8944, 10318-20. Dat zulks daaruit kan blijken, dat velen en onder hen geleerden dat niet gelooven, ofschoon zij geboren werden waar het Woord is, en uit hetzelfde daarover werden onderricht. n. 10319. Dat het daarom noodig was, dat er eene openbaring uit den hemel is, omdat de mensch voor den hemel wordt geboren n. 1775.

te zijn, van het eene volk naar het andere kon worden overgebracht en overal onderwezen.

117. *Dat het Woord na eenmaal geschreven te zijn, voor alle nageslachten zou kunnen worden bewaard* bijgevolg gedurende duizenden en duizenden jaren; en dat het ook zoo is bewaard, is wel bekend.

118. *Dat het zoo zoude kunnen blijken dat God is Mensch geworden*, want dat is de voornaamste en de meest wezenlijke reden, waarom het Woord bestaat, want niemand kan in God gelooven en God liefhebben, wanneer hij Hem niet onder eenigerlei gedaante kan vatten, om welke reden, zij die het onzichtbare en dus het onbevattelijke erkennen met hunne gedachten in de natuur verzinken, en zoo in geen God gelooven. Om deze reden behaagde het den Heere hier te worden geboren, en dat door het Woord openbaar te maken, opdat dit niet alleen op dezen aardbol zoude bekend worden, maar ook *daardoor zoude bekend worden aan geesten en engelen ook van andere aardbollen, en ook aan de Heidenen van onze aarde afkomstig* ³⁸).

119. Men moet weten dat het Woord, hetwelk op onze aarde van den hemel door den Heer gegeven is, de vereeniging is van den hemel met de wereld, met welk doel er eene overeenstemming is van alle dingen in de letter des Woords met de Goddelijke dingen in den hemel, en dat het woord in zijnen hoogsten en binnensten zin over den Heer handelt, over Zijn Rijk in de hemelen en op de aarde, en over de liefde en het geloof door Hem en tot Hem, en bijgevolg over het leven door Hem en in Hem; die dingen komen in de voorstelling der engelen in den hemel, wanneer het Woord van onze aarde gelezen en gepredikt wordt ³⁹).

120. Op alle andere aardbollen wordt het Goddelijk Ware door Geesten en engelen mondeling bekend gemaakt, zooals vroeger werd gezegd, waar over de bewoners van de aardbollen in onze zonnenwereld werd gehandeld, maar

38 Dat de Heidenen in het andere leven door engelen worden onderonderwezen, en dat zij, die volgens hunne religiositeit goed hebben geleefd, de waarheden des geloofs ontvangen, en den Heer erkennen, n. 2049, 2595, 2598. 2600-03, 2661, 2863, 3263.

39 Dat het Woord, door de engelen in de hemelen anders wordt verstaan, dan door de menschen op aarde, en dat voor hen de innerlijke of geestelijke zin is, en voor de menschen de uiterlijke of natuurlijke zin, n. 1769-72, 1887, 2143, 2333, 2396, 2540-41, 2545, 2551. Dat het Woord de vereeniging maakt van den hemel met de aarde. n. 2310, 2495, 9212, 9216. 9357, 10375. Dat het Woord daarom door louter overeenstemmingen geschreven is, n. 1404, 1408-09, 1540, 1619, 1659, 1709, 1783, 8615, 10687. Dat in den innerlijken zin uitsluitend over den Heer gehandeld wordt, en over Zijn Rijk, n. 1873, 2249, 2523, 7014, 9357.

dat geschiedt dan in den schoot der families, want het menschelijk geslacht op de meeste aardbollen woont in afgezonderde familiën, om welke reden het Goddelijk Ware door geesten en engelen dus geopenbaard, zich niet ver buiten die familie verbreidt, en tenzij eene nieuwe openbaring voortdurend volgt, wordt zij bedorven of vergaat. Op onze aarde is het anders gesteld, waar het Goddelijk Ware, dat is het Woord, in zijne zuiverheid in eeuwigheid blijft bestaan.

121. Men moet weten, dat Heer allen, van welken aardbol zij ook zijn mogen, erkent en ontvangt, wanneer zij God onder eenen Menschelijken vorm erkennen en vereeren, omdat God onder een Menschelijken vorm de Heer is, en aangezien de Heer aan de bewoners der aardbollen in engelengedaante, dat is menschelijke gedaante, verschijnt, daarom ontvangen de geesten en engelen van die aardbollen dat Woord, wanneer zij van geesten en engelen onzer aarde hooren, dat God werkelijk Mensch is, en erkennen en verheugen zich er over dat dit zoo is.

122. Aan de redenen, die hierboven worden aangegeven, moge nog worden toegevoegd, dat de bewoners en geesten onzer aarde in den Grooten Mensch betrekking hebben op den natuurlijken en uiterlijken zin (van den mensch) en de natuurlijke en uiterlijke zin is het laatste waarin de innerlijke dingen der levens eindigen, en waarin zij rusten als in hunne algemeenheden. Evenzoo is het met het Goddelijk Ware in de letter, dat het Woord heet, dat om diezelfde reden ook op deze aarde en niet op eene andere gegeven werd ⁴⁰⁾ en omdat de Heer het Woord is en daarvan het Eerste en Laatste is, en opdat alles volgens de orde geschiede, ook daarom wilde Hij in deze wereld geboren worden, en het Woord worden; volgens Zijne Woorden in Johannes: “In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord; Dit was in den beginne bij God, alle dingen werden door het zelve gemaakt, en zonder hetzelfde is niets gemaakt dat gemaakt is. *En het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond, en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eeniggeboren van den Vader.* Niemand heeft ooit God gezien, de Eeniggeboren Zoon, die in den Schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard”. (Joh. 1: 1-4, 14, 18. Het Woord is de Heer, wat aangaat

40 Dat het Woord in zijnen letterlijken zin natuurlijk is, n. 8783, omdat het natuurlijke het laatste is, waarin geestelijke en hemelsche dingen eindigen, en waarop zij rusten als op hun fundament, en omdat anders de innerlijke of geestelijke zin zonder den uiterlijken of natuurlijken zin, wezen zou als een huis zonder fundament, n. 9430, 9433, 9824, 10044, 10436.

het Goddelijk Ware, dus het Goddelijk Ware van den Heer ⁴¹). Maar dit is eene verborgenheid, die in het verstand alleen van weinigen valt.

⁴¹ Dat het Woord de Heer is, wat aangaat het Goddelijk Ware, dus het Goddelijk Ware van den Heer, n. 2859, 4692, 5075, 9987. Dat door het Goddelijk Ware alle dingen geschapen en gemaakt zijn, n. 2803, 2884, 5272, 7825.

9. Over de Aardbollen in den Sterrenhemel

123. Zij, die in den hemel zijn, kunnen spreken en zich onderhouden niet alleen met de engelen en geesten van de aardbollen in deze zonnewereld, maar ook met engelen en geesten van de aardbollen buiten deze wereld in het heelal, en niet alleen met die geesten en engelen, maar ook met de bewoners zelve; hoewel alleen met hen wier innerlijke vermogens geopend zijn, zoodat zij in staat zijn uit den hemel te hooren spreken; evenzoo kan een mensch terwijl hij in de wereld leeft, wanneer het hem van den Heer gegeven wordt, met geesten en engelen spreken; want de mensch is een geest, wat de dingen van zijn innerlijke betreft, het lichaam, dat hij in de wereld omdraagt, dient hem alleen voor de functies in deze natuurlijke of aardsche sfeer, die de uiterste is. Maar als geest te spreken met engelen en geesten wordt aan niemand gegeven, tenzij hij zoodanig is, dat hij met engelen kan gemeenschap hebben met betrekking tot het geloof en de liefde; ook kan hij met hen geen gemeenschap hebben tenzij zijn geloof en liefde in den Heer zijn, want de mensch wordt door geloof en liefde in Hem, dat is door de waarheden der Leer, en door de goedheden des levens, uitgaande van den Heer, met Hem verbonden; en wanneer hij verbonden is, is hij veilig tegen iederen aanval van booze geesten uit de hel. Bij anderen kunnen de innerlijke vermogens niet tot zoover geopend worden, omdat zij niet in den Heer zijn. Dit is de reden, waarom er tegenwoordig weinigen zijn, wien het gegeven is om met engelen te spreken en een gesprek te voeren; eene duidelijke aanwijzing hierover bestaat daarin, dat het heden ten dage nauwelijks geloofd wordt, dat er geesten en engelen zijn, en nog minder dat zij met iederen mensch zijn; en dat door hen de verbinding van den mensch met den hemel bestaat, en door den hemel met den Heer; en dat men nog weer minder gelooft, dat de mensch, wanneer hij, wat zijn lichaam aangaat, sterft, als geest leeft, en ook in den menschelijken vorm zooals vroeger.

124. Omdat er tegenwoordig in de Kerk bij velen geen geloof aangaande het leven na den dood is, en nauwelijks eenig geloof aangaande den hemel, en ook niet in den Heer als God des hemels en der aarde, daarom werden de innerlijke vermogens, die tot mijnen geest behooren, door den Heer geopend, opdat ik, terwijl ik in het lichaam ben, tegelijkertijd met de engelen in den hemel zoude kunnen zijn, en niet alleen met hen spreken, maar ook zien de overweldigende dingen, die daar zijn, en dezelve beschrijven, opdat men voortaan niet meer zal kunnen zeggen, wie is er uit den hemel tot ons

gekomen, en heeft verteld dat hij bestaat en wat daar gezien wordt. Maar ik weet dat zij, die voorheen het bestaan van den hemel en de hel en een leven na den dood in hun hart hebben ontkend, zich ook daartegen zullen blijven bevestigen, en zullen ontkennen; want het is lichter een raaf wit te maken, dan hen te doen gelooven, die eenmaal met hun hart het geloof hebben verworpen, de reden daarvan is, omdat zij over zulke dingen altijd uit de ontkenning denken en niet uit de bevestiging. Niettemin zijn de dingen, die ik over de engelen en geesten tot hiertoe gezegd heb en nog verder zeggen zal, voor die weinigen, die in .het geloof zijn, opdat echter ook de anderen eeniger mate tot erkenning mogen komen, is het mij toegestaan zulke dingen mede te deelen, die eene bekoring en aantrekkelijkheid hebben, voor den mensch, die begeerig is om te weten, wat nu ook zal worden medegedeeld over de aardbollen in den sterrenhemel.

125. Wie niet bekend is met de verborgenheden des hemels; kan niet gelooven dat de mensch aardbollen kan zien, die zoo verre verwijderd zijn, en daarover iets verhalen volgens de ondervinding zijner zintuigen, maar laat hem weten, dat de ruimten en de afstanden, en bijgevolg de verplaatsingen, die in de natuurlijke wereld bestaan, in hunnen oorsprong en in hunne eerste oorzaak veranderingen zijn van den staat der innerlijke vermogens, en dat bij engelen en geesten die verplaatsingen volgens die veranderingen zich voordoen ⁴²⁾ en dat zij door die veranderingen blijkbaar kunnen worden overgebracht van de eene plaats, naar de andere, en van den eenen aardbol naar den andere, zelfs naar aardbollen, die aan het einde van het heelal zich bevinden. Evenzoo is het met den mensch wat zijn geest aangaat, terwijl zijn lichaam op zijne plaats blijft. Zoo is het met mij geschied omdat, door de Goddelijke Barmhartigheid van den Heer, het mij gegeven werd als geest met geesten een gesprek te voeren, en ter zelfder tijd als mensch met menschen. Dat een mensch wat zijn geest aangaat dus kan worden overgebracht, kan de zinnelijke mensch niet begrijpen, omdat die in ruimte en in tijd is, en zijnen voortgang daarna afmeet.

126. Dat er vele werelden zijn, kan voor iedereen hier uit blijken, dat er zoo vele sterren in het heelal te zien zijn; en in de geleerde wereld is het bekend, dat iedere ster in hare plaats als eene zon is, want zij staat daar vast zooals onze zon in hare plaats; en dat het door den afstand komt, dat zij zulk een kleine

42 Dat beweging, voortgang en verandering van plaats in het andere leven, veranderingen zijn van den staat des innerlijken levens, en dat zij toch werkelijk voorkomen voor de engelen en geesten; alsof zij in werkelijkheid gebeuren, n. 1273–77, 1377, 3356. 5606, 10734.

vorm als een ster vertoont; bijgevolg dat zij evenals de zon van onze wereld door planeten, dat wil zeggen door aardbollen, omringd zijn, maar dat deze door onze oogen niet kunnen gezien worden tengevolge van den onmetelijken afstand, en omdat wij alleen licht zien uit hunne ster, welk licht niet wederom van de planeten tot hierheen kan worden teruggekaatst. Waartoe anders zulk een uitgebreide hemel met zoovele sterren? Want het doel van de schepping van het heelal is de mensch, opdat er uit het menschedom een engelenhemel zij; wat zoude voor den Oneindigen Schepper één menschelijk geslacht wezen en daar uit een engelenhemel van ééne aarde, voor Wien duizende aardbollen niet genoeg zijn, en zelfs nog geene duizende millioenen. Er is berekend dat als er 1000.000 aardbollen in het Heelal waren, en op iederen aardbol een aantal van 300.000.000 of 300 millioen menschen en dan 200 geslachten in 6000 jaren, en aan ieder mensch of geest een ruimte werd gegeven van 3 kubieke ellen, dan zou dat aantal van zoovele menschen of geesten in een groep verzameld toch niet de ruimte vullen van het duizendste gedeelte van deze aarde, en dus misschien nog niet de inhoud van een der 3 satellieten, die om de planeet Jupiter of wel Saturnus zich bewegen; wat een ruimte zou zijn, zoo klein dat die in het heelal bijna onbemerikbaar zou wezen, want een satelliet is voor het naakte oog nauwelijks zichtbaar. Wat zou dit zijn voor den Schepper van het heelal, voor Wien het niet zou voldoende zijn, indien het gansche heelal zoude worden opgevuld, daar Hij Oneindig is? Hierover heb ik met de engelen gesproken, en zij zeiden, dat zij ook zulk een denkbeeld hadden over de geringheid van het menschelijk geslacht in vergelijking met de oneindigheid van den Schepper, maar dat zij toch niet uit de ruimte, maar uit de staten denken, en dat volgens hun denkbeeld; zoovele myriaden van aardbollen als de gedachten zouden kunnen denken toch nog volstrekt niets zijn voor den Heer. Evenwel zal ik nu in hetgeen volgt, over de aardbollen in den sterrenhemel, uit werkelijke ondervinding het een en ander mededeelen, waaruit dan ook zal blijken hoe de overgangen naar die aardbollen, wat mijnen geest betreft, geschieden, terwijl mijn lichaam in zijn plaats bleef.

10. Over een Eersten Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners; naar hetgeen gehoord en gezien is

127. Ik werd van den Heer door middel van engelen geleid naar een zekeren aardbol in den sterrenhemel waar het mij gegeven werd, dien aardbol zelven te bezien, doch niet met de bewoners te spreken, maar wel met de geesten, die van daar gekomen waren. Alle bewoners of menschen van iederen aardbol, worden geesten na het doorloopen van hun leven in de wereld en blijven in de nabijheid van hunnen aardbol. Door hen wordt dan evenwel mededeeling verkregen over dien aardbol en over den staat der bewoners aldaar; want menschen, die hun lichaam hebben afgelegd, nemen hun geheele vroegere leven met zich, en ook al hun geheugen ⁴³). Geleid te worden naar aardbollen in het heelal, wil niet zeggen met het lichaam geleid en daarheen overgebracht te worden, maar wat den geest aangaat, en geesten worden geleid door veranderingen in den staat van het innerlijke leven, die zich aan hem voordoen als voortgangen door de ruimte (42). Toenaderingen worden ook bewerkt door overeenstemmende of op elkander gelijkende staten des levens, want het overeenstemmende of het op elkander gelijkende des levens verbindt en het niet overeenstemmende of het niet gelijkende ontbindt. Hieruit kan men zien, hoe de verplaatsing wat den geest aangaat geschiedt, en zijne toenadering tot verwijderde plaatsen, terwijl toch de mensch in zijne plaats blijft. Maar het leiden van den geest buiten zijnen aardbol door veranderingen in zijn innerlijken staat, en het maken, dat die opeenvolgende veranderingen eenen voortgang vormen tot den overeenstemmenden of gelijken staat, waarheen de leiding geschiedt, is alleen in de macht van den Heer; want er moet eene aanhoudende besturing en een vooruitzien wezen van het eerste tot het laatste in het heengaan en in het terug komen; bovenal opdat dit kan geschieden met een mensch, die nog met zijn lichaam in de natuurlijke wereld is, en daardoor in het ruimtelijke. Dat dit aldus gebeurd is, kan men hen, die in het lichamelijk zinnelijke zijn, en daaruit denken, niet doen gelooven, omdat de lichamelijk zinnelijke menschen geen vooruitgangen zonder ruimte kunnen begrijpen. Maar toch kunnen zij, die uit het zinnelijke van hunnen geest

43 Dat de mensch na den dood zijn geheele geheugen over de dingen in de wereld met zich neemt, n. 2476–86.

eenigermate verwijderd of teruggetrokken, uit het zinnelijke des lichaams denken, dus innerlijk in zich zelven, tot dat geloof gebracht worden en het begrijpen, omdat er in het denkbeeld der innerlijke gedachte geene ruimte noch tijd is, maar inplaats daarvan zijn er begrippen waaruit ruimten en tijden voortkomen. Voor deze laatsten worden daarom de dingen gegeven, die hier over de aardbollen in den sterrenhemel volgen, en niet voor die anderen, tenzij zij zoodanig zijn, dat zij zich laten onderrichten.

128. In een wakenden toestand werd ik, wat mijn geest betreft, door middel van engelen door den Heer geleid, naar een zekeren aardbol in het heelal, vergezeld door eenige geesten van dezen aardbol; de vooruitgang geschiedde naar rechts en duurde twee uren. Tegen het einde van de wereld onzer zon, vertoonden zich eerst eene witachtige wolk, maar dicht, en na die wolk een brandende rook, die uit een groote kloof opsteeg. Het was een onmetelijke afgrond die scheiding maakte tusschen dit deel onzer zonnowereld en eenige werelden van den sterrenhemel: Die brandende rook vertoonde zich over een tamelijk grooten afstand. Ik werd over het midden daarvan gedragen, en toen verschenen onder in die kloof of afgrond een groot aantal menschen, die geesten waren (want geesten vertoonen zich allen in den menschelijken vorm, en zijn inderdaad menschen); ik hoorde hen ook onder elkander spreken; maar vanwaar zij kwamen en wat zij waren werd mij niet te weten gegeven, toch was er een uit hen, die mij zeide, dat zij wachters waren, opdat geene geesten van deze wereld naar andere werelden in het heelal overgaan zonder daartoe vergunning te hebben. Dat dit zoo was werd mij ook bevestigd, want sommige geesten, die in ons gezelschap waren, en geen vergunning hadden om daar overheen te gaan, begonnen, toen zij aan die groote tusschenruimte kwamen, luidkeels te roepen dat zij vergingen, want zij waren als dezulken die in doodsangst met den dood strijden; daarom bleven zij aan deze zijde van den afgrond, en konden ook niet verder gedragen worden, want de brandende rook, die uit den afgrond opsteeg, beving hen en kwelde hen aldus.

129. Nadat ik over dien grooten afgrond was gebracht, kwam ik eindelijk aan eene plaats waar ik stil hield, en toen verschenen er boven mij geesten met wie mij gegeven werd te spreken. Uit hunne taal en uit hunne wijze van de dingen waar te nemen en die bloot te leggen, bemerkte ik duidelijk dat zij van eenen anderen aardbol waren, want zij verschilden geheel en al van de geesten onzer zonnowereld, maar zij bemerkten ook uit mijne spraak, dat ik van verre kwam.

130. Nadat wij eenigen tijd over verschillende dingen hadden gesproken, vraagde ik hen welken God zij vereerden, zij antwoordden, dat zij een engel

vereerden, die hen als een Goddelijk mensch verscheen, want hij schitterde van licht; en dat die hen onderrichtte en hen deed gewaar worden wat zij doen moesten. Zij zeiden verder te weten dat de zeer Groote God in de zon van den engelenhemel is, en dat Hij aan hunnen engel verschijnt, maar niet aan henzelf; en dat Hij te groot is, dan dat zij Hem durven aanbidden. De engel, dien zij aanbaden, was een gezelschap van engelen, aan hetwelk door den Heer gegeven was, hen te besturen, en den weg van het rechtvaardige en het rechte te onderwijzen; daarom komt voor hen het licht uit een zekere vlam, die als een soort kleine fakkel verschijnt, eenigszins vurig en geel; de oorzaak daarvan ligt hierin, dat zij den Heer niet aanbidden; vandaar komt voor hen het licht niet uit de zon van den engelenhemel, maar uit een gezelschap van engelen; want een gezelschap van engelen kan, wanneer de Heer dat geeft, zulk een licht vertoonen voor geesten, die in een lager gebied zijn. Dat gezelschap van engelen werd ook door mij gezien, het was hoog boven hen, en ik zag daar ook de vlam waaruit het licht kwam.

131. Voor het overige waren zij bescheiden, eenigszins eenvoudig, maar toch dachten zij tamelijk goed. Uit het licht bij hen kon ik besluiten, omtrent den aard van hun verstandelijk vermogen, want volgens de opname van het licht, dat in de hemelen is, is het verstandelijk vermogen; omdat het Goddelijk Ware, uitgaande van den Heer als zon, het licht is, dat daar schijnt, en den engelen niet alleen doet zien, maar ook verstaan ⁴⁴).

132. Ik werd onderricht, dat de bewoners en geesten van dien aardbol in den Grooten Mensch betrekking hebben op iets in de milt, waarover ik bevestigd werd door eene invloeiing in de milt, terwijl zij met mij spraken.

133. Ik vroeg hen over de zon hunner wereld, die hunnen aardbol verlicht, en zij antwoordden, dat de zon zich daar vlammend vertoont; en toen ik de grootte van de zon onzer aarde voorstelde, zeiden zij dat de hunne kleiner is; want die zon is voor ons gezicht eene ster, en van de engelen hoorde ik, dat zij tot de kleinere sterren behoort. Zij zeiden ook, dat vanaf hunnen aardbol ook de sterrenhemel gezien werd, en dat er voor hen eene ster zichtbaar was

44 Dat er een groot licht in den hemel is, n. 1117, 1521-22, 1533, 1619-32, 4527, 5400, 8644. Dat alle licht in den hemel van den Heer is als eene zon aldaar, n. 1053, 1521, 3195, 3341, 3636, 4415, 9548, 9684, 10809. Dat het Goddelijk Ware voortgaande van den Heer in den hemel als licht verschijnt, n. 3195, 3222, 5400, 8644, 9399, 9548, 9684. Dat dit licht èn het gezicht èn het verstand van engelen en geesten verlicht, n. 2776, 3138. Dat het licht des hemels ook het verstand van den mensch verlicht, n. 1524, 3138, 3167, 4408, 6608, 8707, 9126, 9399, 10569.

in het westen, grooter dan de andere, en van den hemel werd gezegd, dat dit onze zon was.

134. Mijn gezicht werd daarna geopend, zoodat ik eenigermate op dien aardbol zelf kon zien; en er vertoonden zich toen vele grasvelden en bosschen met boomen in bladeren gehuld en wollige schapen. Daarna zag ik ook eenige bewoners, die tot lagere klassen behoorden, ongeveer gekleed als de landelijke bevolking in Europa. Ik zag ook een man met zijne vrouw, deze verscheen in eene schoone gestalte en hoffelijke manieren; zoo ook de man, maar wat mij verwonderde, was, dat hij in trotsche houding liep, met een gang alsof hij verwaand was; maar de vrouw daarentegen, had een nederige houding. Door de engelen werd mij toen gezegd, dat zoo de gewoonte was op dien aardbol, en dat de mannen, ofschoon zij zoo zijn, toch bemind worden, omdat zij goed zijn. Mij werd verder gezegd, dat hun niet veroorloofd is meerdere vrouwen te hebben, omdat dit tegen de wet is. De vrouw, die ik zag, had voor haar borst een wijd kleedingstuk waarachter zij zich kon verbergen, wat zoo gemaakt was, dat zij haar armen daarin steken kon, en zich er mede bedekken, en zoo weg loopen; het onderste deel daarvan kon worden opgetrokken, en wanneer het opgetrokken was, kon het om het lichaam gevouwen worden en zag er dan uit als een soort borstkleed dat de vrouwen van onze aarde dragen. Hetzelfde kleedingstuk diende evenwel ook den mannen, ik zag dat hij het van de vrouw nam, en het over zijn rug sloeg en het onderste gedeelte losmaakte, dat daardoor op zijne voeten neerhing als een toga, en zoo gekleed, liep hij voort. Wat ik op dien aardbol zag, zag ik niet met de oogen van mijn lichaam, maar met de oogen van mijn geest, en een geest kan de dingen op eene aarde zien, wanneer zulks door den Heer gegeven wordt.

135. Omdat ik weet, dat men zal betwijfelen, of het ooit mogelijk is, dat een mensch met de oogen van zijn geest iets kan zien op een aardbol, die zoo ver af is, mag ik zeggen hoe dat gebeurt. Afstanden in het andere leven zijn niet als de afstanden op aarde; afstanden in het andere leven zijn geheel en al een gevolg van den staat der innerlijke dingen bij iedereen; zij die in een gelijken staat zijn, verkeerden met elkander in een zelfde gezelschap en in dezelfde plaats; alles wat daar tegenwoordig is, is er tegenwoordig door eene gelijkheid van staat, en alle afstand is door een gevolg van de ongelijkheid van staat; daardoor was het, dat ik bij dien aardbol was, toen ik door den Heer was voortgeleid geworden tot een zelfden staat als de geesten en bewoners aldaar en dat ik, toen tegenwoordig zijnde, met hen sprak. Hieruit blijkt, dat de aardbollen in de geestelijke wereld niet op een afstand van elkander verwijderd zijn zooals in de natuurlijke wereld, maar dat zij alleen van

elkander verwijderd verschijnen, volgens de staten van het leven der bewoners en geesten aldaar; de staat van het leven is de staat der genegenheden voor liefde en geloof. Dat een geest de dingen kan zien, die er op eenen aardbol zijn, of wat hetzelfde is, dat een mensch met zijn geest dat kan, mag ik nu verklaren, hoe dat gebeurt. Geesten en ook engelen kunnen met hun gezicht niets in de wereld zien, want voor hen is het licht der wereld of der zon als eene dikke duisternis; evenzoo kan de mensch met het gezicht van zijn lichaam ook niets zien wat in het andere leven is, want voor hem is het licht des hemels als eene dikke duisternis. Maar toch kunnen geesten en engelen, wanneer het den Heer behaagt, zien wat er in de wereld is door de oogen van een mensch; maar de Heer staat dit niet toe dan aan hen, wien het van den Heer gegeven is met geesten en engelen te spreken, en tegelijkertijd met hen samen te wezen. Door mijne oogen werd het hen te zien gegeven wat er in de wereld is, en even zoo duidelijk als ik hetzelfde zag, en zelfs de menschen te hooren, die met mij spraken. Het is enkele malen voorgekomen, dat sommigen, de vrienden, die zij bij hun leven in het lichaam hadden gehad, door mij zagen, en geheel en al zoo tegenwoordig als vroeger, en daarover zeer verbaasd waren, zij zagen ook hunne echtgenooten en kinderen en wilden dat ik zeggen zoude, dat zij tegenwoordig waren en hen zagen, en hen zou bekend maken met hunnen staat in het andere leven; maar het werd mij verboden hun dit te zeggen en te openbaren, dat zij dus werden gezien; en wel om deze reden, dat zij mij voor waanzinnig zouden houden of ook denken dat mijne mededeeling het ijlen mijner verbeelding was, omdat het mij bekend was, dat, ofschoon zij wel met hunnen mond bekenden dat er geesten zijn, en de dooden weder opstaan en onder geesten verkeerden, en dat zij door middel van een mensch kunnen zien en hooren, zulks toch niet in hun hart gelooven. Toen mij in het eerst het innerlijk gezicht geopend werd, en zij, die in het andere leven waren door mijne oogen de wereld zagen, en wat daarin is, waren zij zoodanig verbaasd, dat zij zeiden dat het een wonder der wonderen was, en werden zij door eene nieuwe vreugde aangedaan, dat er zulk eene gemeenschap van de aarde met den hemel en van den hemel met de aarde gegeven was; deze vreugde duurde evenwel niet langer dan eenige maanden, want toen dit een gewone gebeurtenis geworden was, verbaasden zij zich niet meer. Ik ben onderricht geworden, dat geesten en engelen bij andere menschen niets zien van wat er in de wereld is, maar alleen de gedachten en genegenheden bemerken van de menschen bij wie zij zijn. Hieruit kan men zien, dat een mensch zoo geschapen is, dat hij gedurende zijn leven in de wereld onder menschen, ook tegelijkertijd in den hemel zoude leven onder engelen, en

omgekeerd, dat zoo de hemel en de wereld gelijktijdig bij den mensch zouden zijn en als één werken, en dat de menschen zouden weten wat er in de hemel is, en de engelen wat er in de wereld is; en dat, wanneer de menschen deze wereld verlaten, zij zoo zouden worden overgebracht uit het Rijk des Heeren op aarde naar het Rijk des Heeren in de hemelen, niet alsof zij naar een ander Rijk gingen maar als in hetzelfde Rijk, waarin zij reeds waren toen zij in het lichaam leefden; maar omdat de mensch zoo lichamenlijk geworden is, heeft hij den hemel voor zich gesloten.

136. Tenslotte sprak ik met de geesten, die van dien aardbol waren over verscheidene dingen op onze aarde; voornamelijk daarover, dat hier wetenschappen worden beoefend, die elders niet bestaan, zooals sterrekunde, wiskunde, werktuigkunde, natuurkunde, scheikunde, geneeskunde, optica, wijsbeerte en nog andere kunsten, die elders niet bekend zijn, zooals de scheepsbouw, het metaal gieten, schrijven op papier, en het verspreiden van dat geschrevene door drukkunst, waardoor dit aan andere menschen op aarde wordt medegedeeld, en voor het nageslacht duizenden jaren lang wordt bewaard, en dat dit is geschied met het Woord, dat van den Heer komt, en dat die Openbaring daardoor op onze aarde aanhoudend gebleven is.

137. Ten laatste werd mij ook de hel getoond van degenen, die van dien aardbol komen, zij die ik daarin zag ontstelden mij in hooge mate, en hunne monsterachtige aangezichten durf ik niet beschrijven. Ik zag daar ook tovenaars, die afschuwelijke kunsten uitoefenden; zij verschenen in groene kleeding en verwekten afgrijzen.

II. Over een Tweeden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners

138. Later werd ik door den Heer geleid naar eenen aardbol in het heelal, die verder van onze aarde verwijderd is dan die eerste, waarover gehandeld werd; dat die afstand grooter was, bleek daaruit dat er twee dagen verliepen, om, wat mijn geest betreft, daarheen geleid te worden; die aardbol lag aan de linkerzijde, terwijl die eerste aan de rechterzijde was. Omdat verwijderingen in de geestelijke wereld niet voortkomen uit plaatselijke afstanden, maar uit verschillen in den staat, zooals hierboven werd gezegd, daarom kon ik uit den langeren tocht daarheen, die twee dagen duurde, besluiten, dat de innerlijke staat bij de geesten aldaar, die de staat is van hunne genegenheden en gedachten daaruit, in die mate verschilde van den innerlijken staat bij de geesten van onze aarde. Omdat ik daarheen gevoerd werd, wat mijn geest betreft, door veranderingen in den staat mijner innerlijke organen, werd mij gegeven die op eenvolgende veranderingen zelve waar te nemen, vóórdát ik daar aankwam. Dit vond plaats terwijl ik in wakenden toestand was.

139. Toen ik daar aankwam, zag ik niet den aardbol maar geesten van dien aardbol, want zooals vroeger ook gezegd werd, verschijnen de geesten van elken aardbol in de nabijheid daarvan, omdat zij van een gelijken aard zijn als de bewoners, want zij komen uit hen voort en ook opdat zij hen van dienst zijn. Ik zag die geesten op groote hoogte boven mijn hoofd, en vandaar namen zij mijne aankomst waar. Men moet weten, dat zij, die in het andere leven in de hoogte staan, hen kunnen zien die beneden zijn, en hoe hooger zij zijn, des te wijder strekt zich hun gezicht uit, en dat zij hen niet alleen kunnen zien, maar ook met hen spreken. Daardoor bemerkten zij, dat ik niet van hunne aarde was, maar van eene andere, ver verwijderd, waarom zij mij vandaar toe spraken, mij over vele dingen ondervragende; waarop mij ook gegeven werd te antwoorden; en onder anderen hen te vertellen van welken aardbol ik was en wat zijn aard was, en daarna sprak ik hen over de aardbollen in onze zonnewereld en verder ook over de geesten van den aardbol of planeet Mercurius, dat die heen en weer trekken naar vele aardbollen om zich kennis te verzamelen over verscheidene dingen. Toen zij dat hoorden, zeiden zij, dat zij die geesten ook bij hen gezien hadden.

140. Mij werd door de engelen van onze aarde gezegd, dat de bewoners en geesten van dien aardbol in den Grooten Mensch betrekking hebben op De

SCHERPTE VAN HET GEZICHT, en dat zij daarom in de hoogte verschijnen, en dat zij ook een uiterst scherp gezicht hebben. Omdat zij daarop betrekking hebben en omdat rij scherp zien wat onder hen is, vergeleek ik hen in mijn gesprek met arenden, die hoog vliegen, en scherp zien en een wijd gezichtsveld hebben. Hierop werden zij echter verontwaardigd, meenende dat ik van hen ook geloofde evenals arenden op roof belust, en dus boos te zijn; maar ik antwoordde hen, dat ik hen niet met arenden vergeleek wat de roofzucht betreft maar wat hun scherpe gezicht betreft.

141. Ik ondervroeg hen over den God, dien zij vereerden, waarop zij antwoordden, dat zij eenen God vereerden, zichtbaar en onzichtbaar, een zichtbaren God onder een Menschelijken vorm, en een onzichtbaren God onder geen vorm; en uit hun gesprek begreep ik, en ook uit de denkbeelden hunner gedachten, die mij werden medegedeeld, dat die zichtbare God onze Heer Zelf is, en dat zij Hem ook Heer noemen. Hierop werd mij te antwoorden gegeven, dat ook op onze aarde een onzichtbare en zichtbare God wordt vereerd, en dat God onzichtbaar, de Vader wordt genoemd en zichtbaar de Heer, maar dat beide één zijn, zooals Hij ook Zelf leert, zeggende; dat niemand ooit den vorm des Vaders had gezien, maar dat de Vader en Hijzelf één zijn, en dat wie Hem ziet ook den Vader ziet, en dat de Vader in Hem is, en Hij in den Vader is; Dat bijgevolg deze beide Goddelijke Essenties in een Persoon zijn. Dat dit de woorden van den Heer Zelf zijn, ziet men in *Johannes* kap. 5: 37, kap. 10: 30, kap. 14: 7, 9, 10, 11.

142. Daarna zag ik andere geesten van denzelfden aardbol, die in eene plaats verschenen onder hen, en met wie ik ook sprak, die waren echter afgodendienaars, want zij vereerden een afgod van steen in de gelijkenis van een mensch, maar van geen mooi mensch. Men moet weten, dat iedereen die in het andere leven komt, in het eerst een eeredienst heeft zooals hij in de wereld had, maar dat hij achtereenvolgens daarvan wordt afgekeerd. De reden waarom dit zoo geschiedt is, omdat alle aanbidding ingeplant blijft in het innerlijke leven des menschen, waaruit hij niet kan worden verdreven noch ontworteld dan alleen langzamerhand. Toen ik dien afgod zag, werd mij gegeven tot hen te zeggen, dat men niet moet aanbidden het doode maar het levende, waarop zij antwoordden, te weten dat God leeft en niet een steen, maar dat zij aan den levenden God dachten, wanneer zij dien steen aanschouwden, die aan een mensch gelijk is, maar dat de denkbeelden hunner gedachten op geene andere wijze op een onzichtbaren God konden worden gevestigd of bepaald. Mij werd toen gegeven hun te zeggen, dat de denkbeelden der gedachten op een onzichtbaren God gevestigd en

bepaald kunnen worden wanneer zij op den Heer gericht worden, die in de gedachten de zichtbare God is onder menschelijken vorm; en dat zoo de mensch kan worden verbonden met een onzichtbaren God door gedachten en genegenheden, bijgevolg door het geloof en de liefde, wanneer hij met den Heer verbonden wordt, maar niet anders.

143. Ik vroeg aan de geesten, die ik in de hoogte zag, of zij op hunnen aardbol onder de regeering van prinsen of koningen waren, waarop zij antwoordden, dat zij niet wisten wat regeeringen waren, en dat zij op zich zelf leefden, onderscheiden in natiën, familiën en huizen. Ik vroeg hen of zij zoo veilig waren, en zij zeiden dat zij veilig waren, omdat de eene familie de andere niets benijdde en niets zoude willen afnemen; zij waren verontwaardigd, dat zulk een vraag gedaan werd, alsof men hen vijandschap toedacht, of bescherming tegen roovers noodig te hebben; wat is er anders noodig, voegden zij er bij, dan voedsel en kleeding te hebben, en zoo tevreden en rustig onder elkander te wonen.

144. Verder ondervraagd zijnde over hunnen aardbol, zeiden zij, dat daar grasvelden waren, bloemen, velden, bosschen vol met vruchtboomen en ook meren met visschen er in, ook vogels blauw van kleur met goudkleurige veeren. Dat er ook groote en kleine dieren waren, en onder de kleine dieren noemden zij er, die een hoogen rug hadden zooals de kameelen op onze aarde, zij voeden zich evenwel niet met hun vleesch maar alleen met het vleesch van visschen en daarenboven met vruchten der boomen en met groente van den grond. Zij zeiden verder, dat zij niet in gebouwde huizen woonden maar onder geboomte, waarin zij zich eene overdekking maakten tusschen het loof tegen de regen en de hitte der zon.

145. Ik vroeg hen over hunne zon, die voor het gezicht vanuit onze aarde eene ster is, zij zeiden daarop dat die een vurig aanzien had, en op het gezicht niet grooter was dan een menschenhoofd; door de engelen werd mij gezegd, dat de ster, die voor hen de zon is, onder de kleinere behoort en op geringe afstand staat van den equator des hemels.

146. Ik zag er geesten, die er evenzoo uitzagen als toen zij menschen op hunnen aardbol waren; hunne aangezichten waren niet ongelijk aan die van de menschen op onze aarde, behalve dat hunne oogen kleiner waren en ook hun neus kleiner was; omdat zulks mij voorkwam als eenigzins misvormd, zeiden zij, dat voor hen kleine oogen en een kleine neus eene schoonheid was. Er werden ook vrouwen gezien, gekleed in een mantel waarop rozen waren van verschillende kleuren. Ik vroeg hen, hoe zij zich op die aarde van kleederen voorzagen, zij antwoordden daarop, dat zij zich uit planten stoffen verzamelen

waarvan zij draden samenstellen en dan die draden dadelijk daarop in twee of drie lagen over elkander leggen en met een lijmachtig water bevochtigen om er vastheid aan te geven, en daarna dat doek verven met een plantensap. Mij werd ook getoond hoe zij die draden maken; zittende neergebogen op een stoel, draaien zij die draad met de teenen van de voet, en wanneer ze gedraaid zijn trekken zij die naar zich toe en bewerken die verder met de handen.

147. Zij zeiden ook, dat op dien aardbol een echtgenoot slechts eene vrouw heeft en niet meer, en dat zij van tien tot vijftien kinderen hadden. Zij voegden er bij dat daar ook hoeren waren, maar dat die, na het leven van het lichaam, wanneer zij geesten worden, tooveressen zijn en in de hel geworpen worden.

12. Over een Derden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners

148. Er verschenen geesten van verre, die niet naderbij wilden komen; de reden daarvan was, dat zij niet konden samenzijn met de geesten onzer aarde, die toen om mij heen waren; daardoor bemerkte ik, dat zij van eenen anderen aardbol waren; en daarna werd mij gezegd, dat zij van een aardbol waren ergens in het heelal; maar waar die aardbol zich bevond werd mij niet aangeduid. Die geesten wilden in het geheel niet aan hun lichaam denken, zelfs niet over iets lichamelijks en stoffelijks, geheel verschillend van de geesten onzer aarde; vandaar dat ze niet naderbij wilden komen. Nadat evenwel sommige geesten van onze aarde waren verwijderd, kwamen zij dichterbij en spraken met mij. Toen voelde ik echter eene ongerustheid, voortkomende uit de botsing der sferen; want geestelijke sferen omringen alle geesten en geestelijke gezelschappen (27) en omdat die voortkomen uit het leven der genegenheden en uit het leven der gedachten daaruit, daarom is er eene botsing der sferen wanneer de genegenheden aan elkander tegenovergesteld zijn en vandaar die ongerustheid. De geesten van onze aarde deelden mij mede, dat zij ook niet dichterbij hen durfden komen, omdat, wanneer zij naderbij kwamen, zij niet alleen door ongerustheid werden bevangen, maar ook kwam het hun voor alsof zij aan handen en voeten door slangen gebonden waren, waarvan zij zich niet konden ontdoen, voordat zij zich terugtrokken; dat dit hun zoo voorkwam, is uit de overeenstemming, want de geesten van onze aarde stellen in den Grooten mensch den uiterlijken zin, dus het lichamenlijk zinnelijke voor, en dit zinnelijke wordt in het andere leven door slangen voorgesteld ⁴⁵). **149.** Omdat de geesten van dien aardbol van zoodanigen aard zijn, daarom verschijnen zij voor de oogen van andere geesten, niet zooals de andere in een duidelijk zichtbaren menschelijken vorm, maar als eene wolk, de meeste als een zwartachtige wolk waarin de menschelijke blankheid gemengd is, maar zij zeiden, dat zij van binnen wit waren, en dat zij, wanneer zij engelen

45 Dat het uiterlijk zinnelijke des menschen in de geestelijke wereld door slangen wordt voorgesteld, is omdat dit zinnelijke in de onderste deelen is en met betrekking tot de innerlijke deelen van den mensch op den grond ligt en als het ware kruipt; en dat daarvandaan diegenen slangen genoemd worden, die uit dat zinnelijke redeneeren n. 195-7, 6398, 6949.

worden dit zwartachtige in een schoon blauw wordt veranderd, en dit werd mij ook getoond. Ik vroeg hen of zij van hun lichaam zulk een denkbeeld hadden toen zij als menschen in de wereld leefden; waarop zij antwoordden, dat de menschen van hunnen aardbol zich niet ophouden met hun lichaam, maar alleen met den geest, die in het lichaam is, omdat zij weten dat die in eeuwigheid leven zal, maar dat het lichaam zal vergaan. Zij voegden er aan toe dat er velen op hun aardbol zijn, die gelooven, dat de geest van het lichaam van eeuwigheid bestaat, en bij de ontvangenis in het lichaam wordt gebracht, maar zij voegden er bij, dat zij nu weten, dat het niet zoo is, en dat zij nu zelfs berouw hebben in zulk een valsch begrip te hebben verkeerd.

150. Toen ik hun vroeg of zij ook iets op onze aarde wilde zien, en dat zulks door mijne oogen kon geschieden (zie hierboven n. 135) antwoordden zij eerst dat niet te kunnen, maar later dat zij dat niet begeerden, omdat zij toch niets anders zouden zien dan aardsche en stoffelijke dingen, waarvan zij hunne gedachten zooveel mogelijk aftrekken. Maar toch werden prachtige paleizen, gelijk aan die welke op onze aarde aan koningen en prinsen toebehooren, voor hen voorgesteld; want zulke dingen kunnen voor geesten worden voorgesteld, en verschijnen dan geheel en al alsof zij er werkelijk waren; evenwel gaven de geesten van dien aardbol er toch geen acht op en noemden die marmeren beeltenissen, zij vertelden toen, dat zij er bij hen hadden, die nog veel prachtiger waren, en wel hunne heilige gebouwen, doch niet van steen maar van hout. Toen hen gezegd werd, dat die dan toch aardsche dingen waren, antwoordden zij, dat die niet aardsch waren, maar hemelsch, want als zij die beschouwden, kregen zij geen aardsch maar een hemelsch begrip, geloovende dat zij ook dergelijke gebouwen na den dood in den hemel zouden zien.

151. Zij stelden toen hunne heilige gebouwen voor de geesten onzer aarde voor, die daarop zeiden dat ze nooit iets prachtigers hadden gezien; en omdat ik ze ook zag kan ik er beschrijving van geven. Zij waren niet gebouwd uit gekapte boomen, maar uit boomen, die in hunnen natuurlijken grond groeiden; zij zeiden dat in dien aardbol boomen waren van verwonderlijke wasdom en hoogte; zij worden in het begin regelmatig gezet zoodat zij zuilengangen en wandelplaatsen vormen en wanneer de takken nog jong zijn worden die door snijden en snoeien zoo behandeld dat ze in den groei zich zamenvoegen en verbinden zoodat zij de vloer met de bedekking daarvan voor den te stichten tempel vormen en aan de zijden zich verheffen voor de muren, en zich dan in de hoogte ombuigen tot bogen voor het dak; daardoor maken zij met bewonderingswaardige kunst een tempel, die zich hoog boven den

grond verheft; zij voorzien ook in een opgang daarvoor, door opeenvolgende uitgestrekte en stevig verbonden takken der boomen.

Daarenboven versieren zij ook hun tempel van buiten en van binnen op verscheidene wijzen door het loof in vormen te leiden, op die wijze bouwen ze geheele bosschages. Toch werd mij niet gegeven te zien hoe die gebouwen er van binnen uitzien, maar alleen gezegd, dat het licht der zon er wordt binnengelaten, door openingen tusschen de takken, en hier en daar door kristallen wordt voortgeleid, waardoor het licht in verscheidenheid van kleuren als in een regenboog rondom op de muren valt, voornamelijk in blauwe en goudgele kleuren, die hun meer dan andere kleuren lief zijn. Dit zijn hunne werken van bouwkunst, die zij verkiezen boven de heerlijkste paleizen van onze aarde.

152. Zij vertelden mij vervolgens dat hunne bewoners niet op hooge plaatsen wonen, maar op den grond in nederige hutten, omreden dat de hooge plaatsen voor den Heer zijn, die in den hemel woont en de lage plaatsen voor de menschen, die op de aarde wonen. Hunne hutten werden mij ook getoond; ze waren langwerpig, binnenin dicht bij de wand over de geheele lengte was een bed, waarop zij, den een achter den ander, nederliggen; in het gedeelte tegenover den ingang is eene plaats in de rondte gebogen, daar vóór is een tafel en achter de tafel een vuurhaard welke die geheele kamer verlicht; in die vuurhaard is geen brandend vuur maar een lichtgevend hout, dat zooveel licht uit zichzelf uitstraalt als de vlam van een haardvuur. Zij voegden er bij, dat in den avond, dat hout zich voor hen voordeed alsof daarin een vuur van gloeiende kolen was.

153. Zij zeiden dat zij niet leven in gezelschappen, maar in afzonderlijke huizen; en dat zij in gezelschappen zijn, wanneer zij voor den eeredienst samenkomen en dat dan zij, die onderwijzen, onder in het gebouw rondloopen, en de anderen in de zuilengangen aan de zijden; en dat zij in die samenkomsten innerlijke vreugde hebben door het aanschouwen van den tempel en door den eeredienst daarin.

154. Over den Goddelijken eeredienst zeiden zij, dat zij God erkenden onder Menschelijken vorm, dus onzen Heer, want iedereen, die den God van het heelal onder Menschelijken vorm erkent, wordt door onzen Heer aangenomen en geleid, de overigen kunnen niet geleid worden, omdat zij denken zonder een vorm. Zij voegden er bij dat de bewoners hunner aarde over hemelsche dingen worden onderwezen, door een zekere onmiddellijke gemeenschap met engelen en geesten, waarin zij gemakkelijker dan anderen door den Heer kunnen ingeleid worden, omdat zij uit hunne gedachten en genegenheden

lichamelijke dingen verwerpen. Ik vroeg hen, wat er met diegenen gebeurde, die bij hen boos waren; zij zeiden daarop, dat het op hunnen aardbol niet veroorloofd werd verkeerd te wezen, maar indien iemand boos denkt en boos doet, hij door een zekeren geest wordt vermaand, die hem met den dood bedreigt indien hij daarin volhardt, en dat hij, zoo hij dan volhardt, in onmacht sterft en dat op die wijze de menschen van hunnen aardbol voor de besmetting der boozen worden bewaard. Een zekere geest van die aarde werd tot mij gezonden, en sprak met mij zooals hij met die booze menschen sprak en daarenboven veroorzaakte hij bij mij in den streek van het onderlijf eenige pijn, zeggende, dat hij ook zoo deed bij hen, die boos denken en boos doen, en wie hij met den dood bedreigde indien zij volharden. Zij zeiden ook, dat zij, die de heilige dingen ontwijden, zwaar worden gestraft; en dat hun vóór de komst van den straffenden geest, in een visioen den wijdopgesperden muil van een leeuw in de kleur van een lijk verschijnt, die den indruk geeft van hun hoofd te willen verzwelgen en van hun lichaam af te bijten, wat hun met afgrijzen vervult. Zij noemen den straffenden geest de duivel.

155. Daar zij begeerden te weten, op welke wijze de Openbaring in onzen aardbol gegeven wordt, zeide ik hun dat dit geschiedt door geschriften en predikatie uit het Woord en niet door onmiddellijke gemeenschap met geesten en engelen; en dat de geschriften door de drukkunst algemeen kunnen verbreid worden, en door geheele gezelschappen gelezen en begrepen worden, en zoo het leven kunnen verbeteren. Zij waren zeer verwonderd, dat zulk eene kunst, elders onbekend, daar bestond; maar zij begrepen ook, dat op onzen aardbol, waar lichamelijke en aardsche dingen zoo zeer worden bemind, Goddelijke dingen niet op andere wijzen uit den hemel kunne invloeien en ontvangen worden; en dat het voor zulke menschen gevaarlijk zoude wezen, met engelen te spreken.

156. De geesten van dien aardbol verschijnen van boven in de streek van het hoofd naar rechts; alle geesten worden onderscheiden naar hunne plaats ten opzichte van het menschelijk lichaam, en dit is zoo omdat de geheele hemel in overeenstemming is met alle deelen van den mensch (6); deze geesten houden zich in die streek op en op dien afstand omdat hunne overeenstemming niet ligt in het uiterlijke bij den mensch maar in het innerlijke. Hunne werking is in de linkerknie, van boven en een weinig naar beneden, met eene zekere trilling, die zeer duidelijk gevoeld wordt; dit is een teeken dat zij overeenstemmen met de *Verbinding van Natuurlijke dingen en Hemelsche dingen.*

13. Over een Vierden Aardbol in den Sterrenhemel, en over zijne Geesten en Bewoners

157. Ik werd nog geleid naar eenen anderen aardbol, die in het heelal buiten onze zonnewereld ligt, het welk gebeurde door veranderingen in den staat van mijn mentaal, dus naar den geest; want zooals er reeds eenige malen werd gezegd, wordt een geest op geene andere wijze van de eene plaats naar de andere geleid dan door veranderingen in den staat zijner innerlijke vermogens, welke wijziging voor hem geheel en al verschijnen alsof ze verplaatsingen zijn van de eene plaats naar de andere, of zooals reizen zijn. Die veranderingen duurden aanhoudend voort, ongeveer tien uren lang, voordat ik uit den staat van mijn leven in den staat van hun leven kwam; dus vóór dat ik, wat mijn geest betreft, daarheen geleid was. Ik werd naar het Oosten gevoerd, naar links, en scheen langzamerhand uit het horizontale veld te worden opgeheven; en mij werd zelfs duidelijk te bemerken gegeven, dat ik voortging en vorderde, van het eerste begin der reis af, tot dat ik niet langer de plaatsen zag die ik verlaten had, en ondertusschen onderhield ik mij over verschillende onderwerpen met de geesten, die met mij waren. Er was ook bij ons een zekere geest, die, toen hij in de wereld leefde, een prelaat en prediker geweest was, en ook een zeer pathetische schrijver. Door het denkbeeld, dat er over hem in mij was, meenden de geesten van mijn gezelschap, dat hij in zijn hart een beter christen was dan de anderen, want in de wereld vormt men zich een denkbeeld en oordeelt men naar de prediking en de geschriften, en niet naar het leven, wanneer dat niet duidelijk uitkomt, en wanneer zich in dat leven iets vertoont, dat niet in overeenstemming blijkt met die prediking en geschriften, wordt dat toch verschoond; want de gedachten en het begrip, dat men over iemand heeft, trekt alles naar dien kant.

158. Nadat ik had opgemerkt, dat ik naar den geest in den sterrenhemel was, verre buiten onze zonnewereld, — want dit kon men bemerken uit de veranderingen van den staat en de blijkbare voortgang, die bijna tien uren had geduurd — hoorde ik eindelijk geesten spreken in de nabijheid van een aardbol, die daarna ook door mij gezien werd. Toen ik bij dien aardbol gekomen was, zeiden zij mij na een kort gesprek, dat er somtijds vreemdelingen kwamen, die hen over God spraken, en verwarring brachten in de denkbeelden hunner gedachten. Zij toonden zelfs den weg waarlangs die gekomen waren, waaruit ik bemerkte dat het geesten waren van onze aarde. Toen hen daarop gevraagd

werd, waarin die hen dan verwarden, antwoordden zij, dat het daardoor kwam, dat zij zeiden, dat men gelooven moet in eene Godheid, die in drie Personen onderscheiden is, welke zij niettemin God noemden, en toen zij het denkbeeld van de gedachten dier geesten onderzochten, vertoonde het zich als eene Drieheid, niet samenhangend maar afgescheiden, en bij sommigen hunner was het als van drie Personen, onder elkander sprekende, de een met den ander, en bij anderen was het als twee Personen, zittende de een naast den anderen en een derde naar hen luisterende en van hen weggaande; en ofschoon zij ieder dier Personen God noemen, en van ieder afzonderlijk een ander denkbeeld koesteren, zeggen zij toch dat het één God is. Zij klaagden er zeer over, dat zij hen daardoor hadden verward, dat zij drie denken en één zeggen, terwijl men toch moet denken zooals men spreekt en spreken moet zooals men denkt. De geest, die in de wereld een prelaat en prediker geweest was, en ook in mijn gezelschap was, werd toen ook onderzocht, aangaande het denkbeeld, dat hij had van een God en drie Personen, en het bleek dat dit drie Goden inhield, evenwel als één door samenhang, maar het vertoonde deze Drieheid als eene onzichtbare Eenheid, omdat zij Goddelijk was, en terwijl hij dit stelde, werd het waargenomen, dat hij dan alleen over den Vader dacht, en niet over den Heer, en dat zijn denkbeeld over den onzichtbaren God niet anders was, dan als een denkbeeld over de natuur in haar eerste beginselen, waarvan het gevolg was, dat het binnenste der natuur voor Hem zijne Godheid was, en dat hij dus daardoor gemakkelijk geleid kon worden om de natuur als God te erkennen. Men moet weten dat het denkbeeld van iedereen over welk onderwerp ook, in het andere leven zich duidelijk zichtbaar vertoont, en dat iedereen daardoor wordt onderzocht, wat bij hem de hoedanigheid zijner gedachte en perceptie is, aangaande de dingen des geloofs, en dat het denkbeeld der gedachte over God het voornaamste van alles is, want door dat denkbeeld, indien het echt is, geschiedt de verbinding met God en daardoor met den hemel. Daarna ondervraagd zijnde, aangaande hun denkbeeld over God, antwoordden zij, over God niet te denken als onzichtbaar, maar als zichtbaar onder een Menschelijken vorm; en dat zij dat niet alleen wisten door eene innerlijke perceptie, maar ook daardoor, dat Hij hen als Mensch verschenen was; er bijvoegende dat indien zij volgens het oordeel van sommige vreemdelingen over God zouden denken, als onzichtbaar, dus zonder vorm en hoedanigheden, zij in het geheel niet over God zouden kunnen denken, omdat zulk een onzichtbaar Wezen niet in het begrip der gedachten valt. Dit hoorende, werd mij egeven hun te zeggen, dat zij goed deden, over God te denken onder een Menschelijken vorm, en

dat velen van onze aarde evenzoo dachten, vooral wanneer zij over den Heer dachten; en dat de ouden niet anders gedacht hebben. Ik vertelde hun toen over Abraham, over Lot, over Gideon, Manoach en zijne vrouw, en wat over hen in ons Woord wordt verhaald; namelijk dat zij God in Menschelijken Vorm hebben gezien, en na Hem te hebben gezien, Hem erkenden als de Schepper van het Heelal en Hem Jehovah noemden, en dit ook door eene innerlijke perceptie; dat echter die innerlijke perceptie heden ten dage in de christelijke wereld is verloren gegaan, en alleen nog maar gebleven is bij de eenvoudigen, die in het geloof zijn.

159. Voordat dit alles gezegd werd, hadden zij geloofd, dat ook ons gezelschap tot hen behoorden, die hen zouden willen verwarren door het denkbeeld van eene Drieheid in God, waarom zij dit gehoord hebbende door blijdschap werden aangedaan, en zeiden, dat door God, dien zij nu den Heer noemden, ook sommigen gezonden waren, die hen over Hem onderwezen, en dat zij geen vreemdelingen wilden toelaten, die hen verontrusten, vooral door drie Personen in de Godheid; omdat zij wisten dat God één is, bijgevolg dat het Goddelijke één is en niet bestaat uit eene eensgezinde Drieheid, tenzij zij over God willen denken als over een engel, in wien het binnenste van het leven is, dat onzichtbaar is, en waaruit hij denkt en wijs is; en het uiterlijke van het leven, dat zichtbaar is onder een menschelijken vorm, waaruit hij ziet en handelt; en het voortgaande van het leven, dat de sfeer is van zijne liefde en zijn geloof uitgaande daarvan; want van iedere engel gaat eene sfeer des levens uit, waardoor hij op een afstand wordt gekend (27); en wat den Heer aangaat, dat het Voortgaande des levens van Hem, het Goddelijke Zelf is, dat de hemelen vervult en die maakt; omdat het uitgaat van het Wezen zelf, van het leven der liefde en des geloofs; zij zeiden dat zij zoo en op geene andere wijze de Drieheid en de Eenheid tezamen konden begrijpen, Dit hoorende werd mij te zeggén gegeven, dat zulk een denkbeeld over de Drieheid en de Eenheid te zamen, overeenstemt met het denkbeeld dat de engelen over den Heer hebben, en dat het komt uit de leer zelve van den Heer over Zich Zelf; want Hij leert dat de Vader en Hij één zijn, dat de Vader in Hem is en Hij in den Vader; dat wie Hem ziet, den Vader ziet; en wie in Hem gelooft, in den Vader gelooft en den Vader kent; verder dat de Trooster, dien Hij de Geest der Waarheid noemt, en ook den Heiligen Geest, van Hem uitgaat en niet uit zich zelf spreekt maar door Hem, door welken Trooster het voortgaande Goddelijke wordt verstaan. Dat verder het denkbeeld van de Drieheid te samen met de Eenheid overeenkomt met het Wezen en het Bestaan van het leven des Heeren toen Hij in de wereld was; het Wezen Zijns levens was het

Goddelijke Zelf, want Hij werd van Jehovah ontvangen; en het wezen des levens bij iedereen komt van hem van wiep hij is ontvangen; het Bestaan des levens uit dat Wezen is het Menschelijke in een vorm; Het wezen des levens bij iederen mensch, dat hij van zijn vader heeft, wordt ziel genoemd, en het bestaan des levens daaruit voortkomende, wordt lichaam genoemd; Ziel en lichamen maken een mensch uit; de gelijkenis tusschen die beide is dezelfde, als tusschen dat, wat er is in de poging en wat er is in de daad, daaruit voortkomende, want daad is de poging in werking, en zoo zijn die twee samen één. De poging in den mensch wordt wil genoemd en de poging in werking wordt handeling genoemd. Het lichaam is het werktuig, waardoor de wil, die de principaal is, handelt, en werktuig en principaal zijn in de handeling samen één; evenals de ziel en het lichaam. Zulk een denkbeeld over ziel en lichaam hebben de engelen in den hemel; daardoor weten zij, dat de Heer Zijn Menschelijke Goddelijk maakte uit het Goddelijke in Zich Zelf, dat bij Hem de ziel uit den Vader was. Het geloof, dat overal in de Christelijke wereld wordt aangenomen, wijkt daar ook niet van af, want het leert *“Hoewel Christus God is en Mensch, is Hij niet twee, maar één Christus, en is Hij geheel en al één, en een éénig Persoon, want zooals lichaam en ziel één mensch zijn, alzoo is ook God en Mensch één Christus* ⁴⁶⁾. Omdat er zulk eene Vereeniging, of zulk eene Eenheid in den Heer is, daarom is Hij niet alleen wat Zijne ziel betreft opgestaan, maar ook wat Zijn lichaam betreft, dat Hij in de wereld had verheerlijkt, wat met geen enkel mensch gebeurt, daar over onderwees Hij ook Zijne discipelen, zeggende: *“Tast Mij aan en ziet, want een geest heeft geen vleesch en been, gelijk gij ziet dat Ik heb”*. ⁴⁷⁾ Dit verstonden die geesten heel goed, want zulke dingen vallen in het verstand van engelen en geesten; zij voegden er toen bij, dat aan den Heer alle macht in de hemelen behoort, en dat de hemelen de Zijne zijn; waarop mij gegeven werd te antwoorden, dat de Kerk op onze aarde dat ook weet, uit den Eigen Mond des Heeren, want vóór dat Hij uit den Hemel opvoer, zeide Hij: *“Mij is gegeven alle macht in den hemel en op aarde”*.

46 Uit de geloofsbelijdenis volgens Athanasius.

47 Dat een mensch terstond na den dood opstaat, wat zijn geest betreft en dan in een menschelijken vorm is, en dat hij dan mensch is in alles en in iedere bijzonderheid, n. 4527, 5006, 5078, 8939, 8991, 10594, 10597, 10758. Dat een mensch opstaat voor zooveel zijn geest betreft, en niet wat zijn lichaam aangaat, n. 10593-94. Dat de Heer alleen, ook wat Zijn lichaam aangaat opstond, n. 1729, 2083, 5078, 10825.

160. Daarna sprak ik met die geesten over hunnen aardbol, want dit weten alle geesten, wanneer hun natuurlijk of uiterlijk geheugen door den Heer geopend wordt, want zij nemen dit uit de wereld met zich mede, ofschoon het niet wordt geopend dan wanneer het den Heer behaagt. De geesten verhaalden dan over hunnen aardbol vanwaar zij gekomen waren, dat wanneer hun vergunning gegeven wordt, zij aan de bewoners hunner aarde verschijnen, en zich met hen als menschen onderhouden, en dat zulks daardoor geschiedt, dat zij in hun natuurlijk of uiterlijk geheugen worden terug gebracht en daardoor in zulke gedachten als zij bij hun leven in de wereld hadden, en dat dan bij de bewoners hun innerlijk gezicht of het gezicht van hunnen geest geopend wordt, waardoor zij de geesten zien. Zij voegden er bij, dat de bewoners dan niet anders weten dan dat die geesten menschen van hunnen aardbol zijn, en dat zij eerst dan bemerken, dat zij dat niet zijn, wanneer zij plotseling aan hunne oogen worden onttrokken. Ik zeide hun, dat zulks in oude tijden evenzoo op aarde gebeurde, zooals voor Abraham, Sarah, Lot, de inwoners van Sodom, Manoach en zijne vrouw, Jozua, Maria, Elisabeth en in het algemeen voor de Profeten; en dat de Heer eveneens verschenen is, en zij, die Hem zagen, wisten niet anders dan dat Hij een mensch van de aarde was, vóór dat Hij Zich openbaarde. Tegenwoordig komt zulks evenwel zelden voor, opdat de menschen daardoor niet tot het geloof zouden gedwongen worden, want gedwongen geloof, zooals dat is wat door wonderen intreedt, blijft niet, en zoude ook gevaarlijk zijn voor hen, bij wie het geloof, door het Woord in een ongedwongen staat kan worden ingeplant.

161. De geest, die in de wereld prelaat en prediker geweest was, geloofde in het geheel niet, dat er andere aardbollen dan de onze waren, omreden dat hij in de wereld had geloofd, dat de Heer alleen in deze aarde werd geboren, en dat niemand zonder den Heer zalig wordt. Om die reden werd hij gebracht in een zelfden staat, als waarin de geesten van dien aardbol worden gebracht, wanneer zij op hunnen aardbol als menschen verschijnen, waarover zoeven gesproken werd, en zoo werd hij naar dien aardbol gevoerd, opdat hij niet alleen dien zoude zien, maar ook met de bewoners aldaar spreken. Dit gedaan zijnde, werd van daar uit ook eveneens gemeenschap met mij bewerkt, opdat ik eveneens die bewoners zoude zien, en ook eenige dingen daar op dien aardbol (zie hierboven n. 135). Er verschenen toen vier soorten van menschen, maar de eene soort achtereenvolgens na de andere; eerst zag ik gekleede menschen; daarna naakte menschen met eene nienschelijke vleeschkleur; daarna naakte menschen met lichamen van een vlammenkleur; en ten laatste zwarte menschen.

162. Terwijl de geest, die vroeger prelaat en prediker was geweest, bij de gekleedde menschen vertoefde, verscheen er eene vrouw met een zeer schoon aangezicht, gehuld in een eenvoudig gewaad, haar kleed hing netjes naar achteren, hare armen waren bekleed; en haar kapsel was schoon in den vorm eener bloemenkrans. Toen de geest haar zag, werd hij zeer door dat meisje bekoord en sprak hij haar aan en nam haar bij de hand; maar omdat zij bemerkte dat hij een geest was en niet van haar aarde, liep zij ijlings van hem weg. Daarna verschenen voor hem ter rechterzijde vele andere vrouwen, die schapen en lammeren weidden, welke zij toen naar een drinkgoot leidden, waarin het water door een greppel uit een meer werd toegevoerd, zij waren evenzoo gekleed, en hielden in de hand een herdersstaf, waardoor zij de schapen en lammeren naar het drinkwater leidden; zij zeiden, dat de schapen daarheen gaan, waar hunne staf heenwijst. De schapen, die gezien werden, waren groot met dikke, lange, wollige staarten. De aangezichten van vrouwen zag ik van dichtbij, ze waren vol en schoon. Ik zag ook mannen, hunne aangezichten hadden eene menschelijke vleeschkleur, zooals op onzen aardbol, maar met dit verschil, dat het ondergedeelte van hun gezicht op de plaats van den baard zwart was, en de neus meer de kleur had van sneeuw dan van vleesch. Vervolgens werd de geest, die zooals gezegd, in de wereld prelaat en prediker was geweest, verder geleid, maar tegen zijn zin, omdat hij nog altijd dacht aan de vrouw, die hem bekoord had; wat daaruit bleek, dat er altijd iets van zijne schaduw in die eerste plaats verscheen; hij kwam toen bij hen, die naakt waren; deze werden gezien twee aan twee tezamen wandelende, het waren echtgenooten, omgord met een gordel om de lendenen en een soort bedekking om het hoofd. Terwijl die geest bij hen was, werd hij in den staat gebracht, waarin hij in de wereld verkeerde als hij wilde preeken, en zeide toen, dat hij voor den gekruisigden Heer wilde preeken, maar zij zeiden, dat zij naar zoo iets niet wilden luisteren, omdat zij niet wisten wat dat was, en dat zij wisten dat de Heer leefde. Hij zeide toen, dat hij over den levenden Heer wilde preeken; maar zij weigerden dat ook, zeggende, dat zij in zijne taal iets bemerkten, wat niet hemelsch was, omdat er veel in was met het oog op hem zelf, op zijn roem en eer, en dat zij uit de klank zijner stem hoorden of het al dan niet uit het hart kwam; en omdat hij zoodanig was kon hij hun niets leeren, en daarom zweeg hij. Toen hij in de wereld leefde, was hij zulk een hartstochtelijk redenaar, dat hij zijne toehoorders diep kon bewegen tot heiligheid; maar die hartstochtelijkheid was kunstmatig verkregen, dus van hem zelf en uit de wereld en niet uit den hemel.

163. Zij zeiden ook verder, dat zij door perceptie wisten of het echtelijke bestond bij diegenen hunner natie, die naakt waren, en het werd aangetoond dat zij dit gewaar werden uit het geestelijke denkbeeld van het huwelijk. Mij werd medegedeeld dat dit denkbeeld daarin bestaat, dat de innerlijke gelijkenis gevormd wordt door de verbinding van het goede en het ware, dus van de liefde en van het geloof en dat uit deze verbinding, nederdalende in het lichaam de echtelijke liefde bestaat; want alles wat tot het animus behoort, vertoont zich onder den eenen of anderen natuurlijken vorm in het lichaam, dus in den vorm van echtelijke liefde, wanneer de innerlijke beginselen van de twee elkander onderling liefhebben, en ook door die liefde begeeren, dat de een wil en denkt als de andere, dus tezamen en verbonden te zijn, wat het innerlijke betreft, dat tot het mentaal behoort. Van daar wordt de geestelijke genegenheid, die tot het mentaal behoort, natuurlijk in het lichaam en bekleedt zich met den zin van echtelijke liefde. De geestelijke genegenheid, die tot de mentalen behoort, is de genegenheid voor het goede en het ware en voor hunne verbinding, want alle dingen van het mentaal of van de gedachte en van den wil hebben betrekking op het ware en het goede. Zij zeiden ook, dat er in het geheel niets echtelijks bestaan kon tusschen een man en vele vrouwen, omdat het huwelijk van het goede en het ware, dat een huwelijk der mentalen is, niet mogelijk is dan tusschen twee.

164. Vervolgens kwam de geest van wien hierboven sprake was, tot hen, die naakt waren, maar met eene vlammenkleur, en ten laatste bij hen, die zwart waren, waarvan sommigen naakt waren en sommigen gekleed; maar de eerste en de laatsten woonden in verschillende plaatsen op dezelfde aarde, want een geest kan in een oogenblik naar ver verwijderde plaatsen van een aardbol geleid worden, omdat hij niet vooruit gaat en gedragen wordt als een mensch door de ruimte, maar door middel van verandering in zijnen staat. Zie hierboven n. 125, 127 (42).

165. Eindelijk heb ik mij onderhouden met de geesten van dien aardbol over het geloof der bewoners onzer aarde over de opstanding, dat zij niet kunnen begrijpen, dat menschen dadelijk na den dood in het andere leven komen, en dan als menschen verschijnen, wat betreft het aangezicht, het lichaam, de armen, voeten, en wat betreft alle uiterlijke en innerlijke zintuigen; en nog minder begrijpen, dat zij dan met kleederen bekleed zijn, en dat daar schoone huizen en eenvoudige woningen zijn, en wel om deze reden, omdat de meesten op onze aarde uit het zinnelijke denken, dat tot het lichaam behoort, en bijgevolg gelooven, dat wat zij niet zien en voelen, ook niets is, en dat slechts weinige hunner kunnen worden onttrokken aan het uiterlijk

zinnelijke naar het innerlijk zinnelijke toe, en zoo worden verheven in het licht des hemels waarin dat alles kon worden waargenomen. Vandaar is het, dat zij van hunne ziel of geest geen denkbeeld hoegenaamd als van een mensch hebben, maar een denkbeeld als van wind of lucht, of ook van iets gasvormigs zonder eenigen vorm, waarin evenwel iets levends is. Dit is ook de reden, dat zij gelooven niet eerder te zullen opstaan dan aan het einde der wereld, dat zij het laatste oordeel noemen, en dat dan hun lichaam, hoewel het tot stof is verteerd en in alle winden verstrooid, zal worden opgebouwd en verbonden met hunne ziel of hunnen geest. Ik voegde er bij, dat het hun veroorloofd was zulk een geloof te hebben, omdat zij, die uit het uiterlijk zinnelijke denken, niet anders kunnen begrijpen, zoo als gezegd is, dan dat de ziel of de geest niet anders als mensch in een menschelijken vorm leven kan, dan wanneer hij het lichaam terug krijgt, dat hem in de wereld omkleedde. Daarom zouden zij, wanneer hun niet gezegd werd dat het lichaam weer zal opstaan, de Leer over de Opstanding en over het eeuwige Leven, als onbegrijpelijk, met hun hart verwerpen. En toch heeft die gedachte over de opstanding voor hen dit nut, dat zij in een leven na den dood gelooven, welk geloof het gevolg heeft, dat wanneer zij, aangetast door eene ernstige ziekte, te bed liggen, en dan niet uit wereldsche en lichamelijke beginselen denken, dus niet uit het zinnelijke zooals vroeger, dat zij dan gelooven aanstonds na hun sterven te zullen leven; zij spreken dan zelfs over den hemel, en over de hoop daar aanstonds na den dood te zullen leven, zonder acht te geven op de leer van het laatste oordeel. Ik vertelde hun daarenboven, dat ik mij somtijds verwonderd had, dat wanneer zij, die in dat geloof zijn, over het leven na den dood spreken, en over de hunnen, die op sterven liggen of wel gestorven zijn, en dan niet tegelijkertijd over het laatste oordeel denken, dat zij dan gelooven, dat die vrienden zullen leven of reeds als menschen leven dadelijk na het sterven; maar dit denkbeeld wordt, zoodra de gedachte over het laatste oordeel invloeit, veranderd in een stoffelijk denkbeeld over hun aardsche lichaam, dat het weer met hunne ziel moet worden verbonden; want zij weten niet dat ieder mensch een geest is, wat zijn innerlijke beginselen betreft, en dat het die geest is, die in het lichaam leeft, en in iedere onderdeel daarvan, en dat het lichaam niet uit zichzelf leeft; en dat het de geest van ieder mensch is waardoor het lichaam zijn menschelijken vorm heeft, die bijgevolg voornamelijk mensch is, en in zulk een vorm is, ofschoon onzichtbaar voor de oogen des lichaams, maar zichtbaar voor de oogen van geesten. Vandaar ook, dat wanneer het gezicht van 's menschen geest geopend is, wat geschiedt door verwijdering van het gezicht des lichaams, dat dan engelen zich als menschen vertoonen. Zoo

verschenen, de engelen in oude tijden waarover in het Woord gesproken wordt. Ik heb ook somtijds gesproken met geesten, die, ik bij hun leven in de wereld had gekend, en hun gevraagd of zij weer met hun aardsche lichaam zouden willen bekleed worden, zooals zij dat vroeger hadden gedacht; en als zij dit hoorden, deed de gedachte alleen over zulk eene verbinding, hen verre weg vluchten, geheel verbaasd, dat zij in de wereld door een blind geloof, zonder eenig verstand zóó hadden gedacht.

166. Daarenboven zag ik in dien aardbol hunne woningen, die eenvoudige huizen waren, die in de lengte gemaakt waren, met vensters aan de zijden, naar het aantal der vertrekken of kamers waarin die verdeeld waren, het dak was rond, en eene deur aan beide einden. Zij zeiden dat die woningen uit aarde waren gemaakt en met zoden gedekt, en dat de vensters uit grashalmen bestonden zoo samengevoegd dat ze licht doorlieten. Ik zag er ook kleine kinderen, en de menschen vertelden mij dat de bureu bij hen kwamen voornamelijk om de kinderen, opdat zij met andere kinderen zouden zijn, onder het oog en het toezicht der ouders. Er vertoonden zich ook velden, die wit waren van een bijna rijpe oogst, en men toonde mij de zaden of granen van die oogst, welke geleken op het graan van Chineesche tarwe; ook vertoonde men de brooden uit dat graan gemaakt, ze waren klein en vierkant. Daarenboven zag ik velden met bloemen bedekt en boomen met vruchten, die op granaatappelen geleken; en struiken, die geen wijnstokken waren, maar toch bessen droegen waarvan zij wijn maakten.

167. De zon aldaar, die voor ons eene ster is, verschijnt daar vlammend en schijnt ongeveer zoo groot als het vierde deel van onze zon. Hun jaar is ongeveer 200 dagen lang, en de dagen 15 uren naar verhouding van de dagen op onze aarde; die aardbol behoort tot de kleinste van den sterrenhemel, en is nauwelijks 500 Duitsche mijlen in omtrek. De engelen zeiden dit door vergelijkingen met dergelijke cijfers van onze aarde, die zij in mij of in mijn geheugen zagen; zij leiden die af door engelen-denkbeelden waardoor zij aanstonds de maten van ruimten en tijden weten in de juiste verhouding met ruimten en tijden op andere plaatsen.

De denkbeelden der engelen, die geestelijk zijn, overtreffen, in zulke berekeningen de menschelijke denkbeelden, die natuurlijk zijn, ontelbare malen.

14. Over een vijfden Aardbol in den Sterrenhemel en over zijne Geesten en Bewoners

168. Verder werd ik nog geleid naar eenen anderen aardbol, die buiten onze zonnewereld in het heelal gelegen is, en dit ook door veranderingen van staat, die gedurende bijna twaalf uren aanhielden. In gezelschap met mij waren vele geesten en engelen van onze aarde, met wie ik mij onderweg of in dien voortgang onderhield. Ik werd nu eens schuins naar boven gevoerd, dan weer schuins naar beneden, aanhoudend naar rechts; wat in het andere leven naar het Zuiden toe is; alleen in twee plaatsen zag ik geesten, en in eene daarvan sprak ik met hen. Gedurende dezen weg of voortgang werd mij gegeven op te merken, hoe onmetelijk de hemel van den Heer is, die voor engelen en geesten is bestemd, want uit hetgeen onbewoond is, werd mij gegeven op te maken, dat wanneer er vele myriaden van aardbollen waren, en op ieder daarvan zulk eene menigte van menschen als op onze aarde, dat er dan toch voor die allen woonplaats zou wezen in eeuwigheid, en die hemel toch niet zoude vol worden; ik kon dit opmaken uit eene vergelijking, die ik maakte van de uitgestrektheid des hemels, die rondom onze aarde is en voor haar bestemd, welke uitgestrektheid betrekkelijk zoo klein is dat die niet gelijk staat met het myriaadste van het myriaadste deel der onbewoonde uitgestrektheid.

169. Toen de engelengeesten, die van dien aardbol zijn, in het gezicht kwamen, spraken zij ons aan, vragende, waar wij vandaan waren en wat wij verlangden; wij antwoordden dat wij reisden en tot hen gevoerd waren en zij van ons niets te vreezen hadden; want zij waren bevreesd, dat wij behoorden tot dezulken, die hen verontrusten over God, over het geloof en over dergelijke onderwerpen; en daarom hadden zij zich naar die streek van hunnen aardbol begeven om hen zoo veel mogelijk te ontvluchten. Toen wij hen vroegen, waardoor zij dan werden verontrust, gaven zij te kennen dat dit gedaan werd door een denkbeeld van Drie, en door het denkbeeld van het Goddelijke zonder Menschelijke, in God, terwijl zij toch weten en perceptie hebben dat God Eén is en dat Hij mensch is. Ik werd toen gewaar, dat zij, die hen hadden verontrust en voor wie zij gevluht waren, van onze aarde kwamen en in het andere leven heen en weer trekken uit lust en genoegen om rond te reizen, dat zij in de wereld hebben aangenomen, want in andere aardbollen komen zulke rondreizen niet voor. Later bevond ik dat het monniken waren, die onze aarde hadden rond gereisd met de begeerte de heidenen te bekeeren, en

daarom zeiden wij hen, dat ze goed deden hen te ontvluchten, omdat hun voornemen niet is te onderwijzen, maar gewin te behalen en te heerschen; en dat zij door velerlei middelen eerst pogen de mentalen te veroveren, en later hen aan zich te onderwerpen als slaven. Daarenboven dat zij wel deden van niet toe te laten, dat hun denkbeeld over God door zulke geesten werd verontrust. Zij voegden er ook bij, dat zij hen ook verontrusten door te zeggen, dat zij behoorden geloof te hebben en te gelooven wat die geesten zeiden; waarop zij hadden geantwoord, dat zij niet wisten wat geloof was, of wat het is te gelooven, omdat zij in zich de perceptie hebben hoe het is. Die engel-geesten waren uit het hemelsche Rijk des Heeren, waar allen uit eene innerlijke perceptie de waarheden kennen, die bij ons waarheden des geloofs genoemd worden; omdat zij in verlichting van den Heer zijn; maar met hen, die in het geestelijk rijk zijn, is het anders. Dat de engel-geesten van dien aardbol uit het Hemelsche rijk waren, werd ook te zien gegeven, uit het vlammende waaruit hunne denkbeelden voortkwamen, want het licht dat vlamt is in het hemelsche rijk, en het witte licht in het geestelijke rijk. Zij die uit het hemelsche rijk zijn, zeggen, wanneer over waarheden gesproken wordt, niet meer dan: Ja, Ja of Neen, Neen en redeneeren nooit daarover of het wel waar is of niet, zij zijn het, over wie de Heer zegt; *“Uw woord zij ja, ja, of neen, neen, wat meer is dan dat is uit den booze”*. Vandaar was het, dat die geesten zeiden, dat zij niet wisten wat het is geloof te hebben of te gelooven; zij beschouwen dat zooals iemand, die tot zijn metgezel, die met zijn oogen huizen en boomen ziet, zou zeggen dat hij geloof moet hebben of gelooven moet dat het huizen en boomen zijn, terwijl hij duidelijk ziet dat zij dat zijn; zoodanig zijn zij, die uit het hemelsche rijk des Heeren zijn, en zoodanig waren deze engel-geesten ⁴⁸). Wij vertelden hun, dat er op onze aarde weinigen zijn, die eene innerlijke perceptie hebben, omreden dat zij in hunne jeugd waarheden leeren, en die niet doen; want er zijn in den mensch twee vermogens, die verstand en wil genoemd worden, zij die de waarheden

48 Dat de hemel in twee rijken onderscheiden is, waarvan het eene het hemelsche rijk en het andere het geestelijke rijk genoemd wordt. n. 3887, 4138. Dat de engelen in het hemelsche rijk, ontelbare dingen meer weten, en onmetelijk meer wijs zijn dan de engelen in het geestelijk rijk, n. 2718. Dat de hemelsche engelen niet denken en spreken uit het geloof zooals de geestelijke engelen, maar uit eene innerlijke perceptie, dat het zoo is, n. 202, 597, 607, 784, 1121, 1387, 1398, 1442, 1919, 7680, 7877, 8780. Dat hemelsche engelen over de waarheden des geloofs alleen zeggen, dat is zoo, dat is zoo of ook niet, niet, doch dat geestelijke engelen redeneeren of het al dan niet zoo is, n. 202, 337, 2715, 3246, 4448, 9196.

niet verder opnemen dan in het geheugen, en daardoor slechts eenigermate in het verstand, en niet in het leven, dat wil zeggen, in den wil, kunnen volstrekt geene verlichting of innerlijk gezicht van den Heer hebben, en zeggen daarom dat men die waarheden moet gelooven of geloof moet hebben, en redeneeren er ook over of die al dan niet waar zijn, ja zelfs willen zij ook niet, dat men door eenig innerlijk gezicht of door zekere illustratie die waarheden door het verstand begrijpt; zij spreken aldus omdat bij hen de waarheden zonder licht uit den hemel zijn, en voor dezulken, die zien zonder licht des hemels, kunnen valschheden er als waarheden en waarheden als valschheden uitzien. Hierdoor zijn er daar velen zoo verblind, dat ofschoon de mensch waarheden niet doet, of daarnaar leeft, zij toch zeggen dat hij door geloof alleen kan behouden worden; alsof een mensch geen mensch ware door zijn leven en naarmate van dat leven, maar door het weten van dergelijke dingen, die tot het geloof behooren, zonder het leven. Daarna spraken wij met hen over den Heer, over liefde tot Hem, over liefde jegens den naaste, en over wedergeboorte; zeggende dat den Heer liefhebben is de geboden te bewaren, die van Hem zijn, dat is, uit liefde overeenkomstig dezel ven te leven ⁴⁹). Dat liefde jegens den naaste is het goede te willen, en daardoor het goede te doen jegens den medeburger, het Vaderland, de Kerk en het Rijk van den Heer, niet met het oog op zichzelf, om gezien te worden of verdienste te verkrijgen, maar uit genegenheid voor het goede ⁵⁰). Over wedergeboorte zeiden wij, dat zij, die van den Heer zijn wedergeboren, en de waarheden aanstonds in het leven leggen, in eene innerlijke perceptie van die waarheden komen; en dat zij, die de waarheden eerst in het geheugen opnemen en die daarna willen en doen, diegenen zijn, die in het geloof zijn, want zij handelen uit het geloof, dat dan geweten wordt genoemd. Zij zeiden te begrijpen dat dit zoo was, en daardoor ook wat geloof is. Ik had met hem gesproken, door geestelijke denkbeelden, waardoor dergelijke onderwerpen in het licht kunnen worden voorgesteld en begrepen.

170. Die geesten waarmede ik gesproken had, waren van het noordelijk deel hunner aarde, daarna werd ik voortgeleid naar andere geesten, die van het

49 Dat den Heer liefhebben is volgens Zijne geboden te leven, n. 10143, 10153, 10310, 10578, 10648.

50 Dat den naaste liefhebben is het goede, rechtvaardige en rechte te doen in ieder werk en in iedere functie, uit genegenheid voor het goede, rechtvaardige en rechte, n. 8120–22, 10310, 10336. Dat het leven der liefde jegens den naaste is het leven volgens de geboden des Heeren, n. 3249.

westelijk deel waren; deze wilden ook onderzoeken wie ik was en van welken aard, en zeiden aanstonds, dat er bij mij niets was dan kwaad; zij dachten dat zij mij daardoor zouden afhouden van naderbij te komen. Ik bemerkte, dat zij op die wijze allereerst spraken tot allen die tot hen kwamen. Mij werd echter te antwoorden gegeven, dat ik heel goed wist dat het zoo was, en dat ook bij hen eveneens niets was dan kwaad, omdat elk mensch in het booze geboren wordt, en dat er daarom van welken mensch, of geest of engel ook, uit hem zelf of uit het eigene van hem niets dan boosheid komt, omdat al het goede, dat bij eenigen mensch is, van den Heer komt. Daardoor werden zij gewaar dat ik in de waarheid was, en werd ik toegelaten mij met hen te onderhouden. Zij maakten mij toen hun denkbeeld duidelijk over het booze bij den mensch en over het goede van den Heer, en hoe die van elkander zijn gescheiden; zij stelden het eene naast het andere, bijna alsof zij ineenliepen, maar toch onderscheiden en alsof zij in eene onuitsprekelijke manier waren saamgebonden, zoodat het goede het booze leidt en dat tegenhoudt, opdat het niet de vrijheid hebbe naar eigen goeddunken te handelen, en dat het goede op die wijze het booze buigt waar het wil, zonder dat het booze daar iets van wist; zij stelden op die wijze de heerschappij van het goede over het booze voor en tegelijkertijd den staat van vrijheid. Daarna vroegen zij hoe de Heer bij de engelen van onze aarde verschijnt; ik zeide hun dat Hij in de Zon als mensch verschijnt, daar omringd met een zonnenvuur, van waaruit alle licht is voor de engelen in de hemelen, en dat de warmte, die daarvan uitgaat het Goddelijk Goede is en dat het licht daarvan uitgaande het Goddelijk Ware is, beide uit de Goddelijke Liefde, die het vurige is, dat rondom den Heer in die zon verschijnt. Dat echter die zon alleen verschijnt voor de engelen in den hemel en niet voor geesten die daar beneden zijn, omdat die verder verwijderd zijn van de ontvangst van het goede der liefde en van het ware des geloofs, dan de engelen, die inde hemelen zijn (zie hierboven n. 40). Dat zij deze vragen deden over den Heer en over Zijne verschijning voor de engelen onzer aarde, werd hun gegeven, omdat het toen den Heer behaagde zich bij hen tegenwoordig te stellen, en weer in orde te brengen wat door de booze geesten was verstoord geworden, waarover zij geklaagd hadden, en opdat ik dat zoude zien, was ik daarheen geleid geworden.

171. Er werd toen gezien eene donkere Wolk in het Oosten, nederdalende uit de hoogte, die in de nederdaling langzamerhand lichtend werd en in den menschelijken vorm was; eindelijk werd deze eene vlammeende Lichtglans en daar om heen waren kleine sterren van dezelfde kleur. Zoo vertoonde de Heer Zijne tegenwoordigheid bij de geesten, met wie ik gesproken had.

Bij die tegenwoordigheid werden toen van alle zijden alle geesten, die daar waren, verzameld, en toen zij aankwamen, werden de goeden van de boozen gescheiden, de goeden ter rechter en de boozen ter linkerzijde en dit aanstonds als uit eigen beweging; zij die ter rechterzijde waren, werden geordend volgens de hoedanigheid van het goede, en die ter linkerzijde volgens den aard van het booze dat bij hen was. Die goed waren, bleven achter om uit hen een hemelsch gezelschap te vormen, maar de boozen werden in de hel geworpen. Daarna zag ik, dat die vlammeende Lichtglans nederdaalde in de lagere deelen der aarde aldaar tot eene tamelijke diepte, en toen verscheen hij: nu eens in een vlammeende glans, neigende tot het lichtende, dan lichtend met een neiging tot het donkere, en dan weer in het donkere, en door de engelen werd mij gezegd, dat die verschijning ontstond naarmate van de ontvangst van het ware uit het goede, en van het valsche uit het booze, bij hen, die de lagere deelen der aarde aldaar bewonen, en in het geheel niet, doordat die vlammeende Lichtglans zulke veranderingen ondergaat; zij zeiden mij ook dat de lagere deelen dier aarde bewoond waren zoowel door goeden als door boozen, maar de goeden (*probe*) werden afgescheiden, opdat de boozen door middel van de goeden door den Heer zouden worden bestuurd; zij voegden er bij dat de goeden op hun beurt vandaar in den hemel werden verheven door den Heer, en hunne plaats door anderen werd ingenomen, en zulks aanhoudend. In die nederdaling werden eveneens de goeden van de boozen afgescheiden, en alles in de orde terug gebracht, want de boozen hadden zich door velerlei kunstgrepen en listen in de woningen der goeden aldaar ingedrongen, en hen daar aangevallen, en om die reden werd die bezoeking gedaan. Die wolk, die in hare nederdaling langzamerhand lichtend en in eene menschelijke vorm verscheen en daarna als een vlammeende lichtglans, was een gezelschap van Engelen in wier midden de Heer was. Hierdoor werd mij te verstaan gegeven, wat de woorden van den Heer beteekenen waar door de Evangelisten over het Laatste Oordeel wordt gezegd: *“Dat Hij komen zal met de engelen in de wolken des hemels, met heerlijkheid en kracht”*.

172. Daarna werden de monnikengeesten gezien, namelijk zij, die in de wereld rondreizende monniken of zendelingen geweest waren en van wie hierboven gesproken werd, en ook werd er een troep geesten gezien, die van die aarde waren, waarvan de meesten boos waren, die zij tot hunne partij hadden overgehaald en verleid. Deze werden gezien in de oostelijke streek van die aarde, waaruit zij de goeden hadden verdreven, die zich naar de noordelijke streek van dien aardbol hadden teruggetrokken, en over wie vroeger gesproken werd. Die troep werd met hunne verleiders in eene bende

van eenige duizenden verzameld en van elkander gescheiden en de boozen uit hen in de hellen geworpen. Er werd mij ook gegeven met eenen monnikengeest te spreken, en hem te vragen wat hij daar deed; hij antwoordde: dat hij over den Heer leerde; en wat meer? vroeg ik: over den hemel en de hel, — en wat verder?: over het geloof en wat ik verder zeggen zal; wat meer? over de macht om zonden te vergeven, en den hemel te openen en te sluiten. Ik onderzocht toen wat hij wist over den Heer, over de waarheden des geloofs, over vergeving van zonden, over de verlossing van den mensch, en over den hemel en de hel, en ik ontdekte dat hij nauwelijks iets wist, en in duisternis en in valschheden verkeerde aangaande al die onderwerpen in het algemeen zoowel als in het bijzonder, en dat hij alleen den lust had om rijk te werden en te heerschen, dien hij in de wereld zich had eigen gemaakt en daaruit met zich medegebracht had; daarom werd hem gezegd, dat hij, omdat hij door dien lust tot daartoe gereisd had en van dien aard was ten opzichte van de leer, daarom bij de geesten van dien aardbol niet anders kon doen dan het hemelsche licht verdrijven en de duisternissen der hel toevoeren, en zoo teweegbrengen dat de hel bij hen heerschte en niet de Heer. Daarenboven was hij bekwaam in het verleiden maar dom in de dingen des hemels, en omdat hij van dien aard was werd hij in de hel geworpen. Op die wijze werden de geesten van dien aardbol van die vreemdelingen bevrijd.

173. De geesten van dien aardbol vertelden onder anderen ook, dat die vreemdelingen, die zooals gezegd, geesten van monniken waren, alle moeite hadden gedaan om hen over te halen om gezamenlijk met hen in gezelschap te wonen en niet afgescheiden en afgezonderd. Want geesten en engelen wonen en leven tezamen op dezelfde wijze als zij in de wereld deden; wanneer zij in de wereld samen vereenigd hebben gewoond, leven zij ook samenvereenigd in het andere leven, en zij, die afgescheiden leefden in huizen en familiën, leven ook in het andere leven afgescheiden. Deze geesten hadden, toen zij menschen waren op hunnen aardbol afgezonderd geleefd, ieder huis op zich zelf, iedere familie op zich zelve en zoo ieder volk op zich zelf, en daarom wisten zij niet wat het was om te samen in gezelschap te leven. Toen ik hun daarom zeide, dat die vreemdelingen hen daartoe hadden willen overhalen, om over hen te kunnen bevelen en te heerschen, omdat zij hen op geene andere wijze aan zich konden onderwerpen en tot slaven maken, antwoordden zij in het geheel niet te weten wat het is te bevelen en te overheerschen; en ik bemerkte dat zij alleen voor het denkbeeld van bevelen en overheerschen de vlucht namen, uit de omstandigheid dat een hunner, die ons volgde naar de stad waar ik woonde, op het eerste gezicht daarvan de vlucht nam en niet weder gezien werd.

174. Ik had toen een onderhoud met de engelen, die bij mij waren, over heerschappijen. Er zijn twee soorten van heerschappij; de eene van de liefde jegens den naaste, de andere van de liefde voor zich zelf. De heerschappij van de naastenliefde bestaat onder hen die afgezonderd leven in huisgezinnen, familiën en natiën, en de heerschappij der eigenliefde onder hen, die bij elkander in gezelschappen leven. Onder hen, die afgezonderd leven in huisgezinnen en familiën en natiën, berust de heerschappij bij den vader van de natie, en onder hem bij den vader der familie, en onder dezen weer bij den vader van ieder huisgezin. De vader van de natie wordt hij genoemd, uit wien de familiën voortkwamen en de huizen waaruit de familiën zijn samengesteld; maar die allen heerschen uit de liefde, zooals een vader jegens zijne kinderen; hij leert hen hoe zij leven moeten, doet hun wel en geeft hen zooveel hij kan uit het zijne; en het komt nooit in zijn animus op, hen aan zich te onderwerpen als onderdanen of als dienstbaren, maar hij heeft gaarne, dat zij hem gehoorzamen zooals kinderen hunnen vader; en omdat deze liefde zooais bekend is, in de afstamming toe neemt, daarom handelt de vader eener natie uit een meer innerlijke liefde, dan de eigenlijke vader, aan wie de kinderen het naaste zijn. Zoodanig is ook de heerschappij in de hemelen, omdat zoodanig de heerschappij van den Heer is; want Zijne heerschappij gaat uit van de Goddelijke Liefde jegens het geheele menschelijke geslacht. Maar de heerschappij van de eigenliefde, die tegenovergesteld is aan de heerschappij der naastenliefde, begon bij den mensch toen hij zich van den Heer vervreemde, want naarmate dat de mensch den Heer niet beminde en vereerde, naar die mate beminde en vereerde hij zich zelf en naar die mate beminde hij ook de wereld; het werd toen noodzakelijk, dat de natiën voor hare veiligheid zich met de familiën en de huizen met elkander vereenigden, en een bestuur instelden onder verschillende vormen; want naarmate die liefde toenam, vermeerderde ook alle soorten van boosheden, zooals vijandschap, nijd, haat, wraak, wreedheid en bedrog tegen iedereen, die zich tegen die liefde verzette; wat uit het eigene, waarin zij zijn, die in de eigenliefde verkeeren, komt niets voort dan boosheid, omdat het eigene des menschen niets is dan het booze en het eigene ontvangt, omdat het boos is, niet het goede uit den hemel, vandaar dat de eigenliefde, wanneer die heerscht, de vader is van alle dergelijke boosheden ⁵¹) daarenboven is die

51 Dat het eigene des menschen, dat hij aan zijne ouders ontleent niets is dan zware boosheid, n. 210, 215, 731, 874, 876, 987, 1047, 2307, 2318, 3518, 3701, 3812, 8480, 8550, 10283-84, 10286, 10731. Dat het eigene des menschen is zich zelf boven God lief te hebben,

liefde zoodanig, dat naarmate men haar de teugels viert, zij voortrent, totdat zij over iedereen, en tenslotte over alle anderen, over den geheelen aardbol heerschen wil, en iedereen de goederen van alle anderen bezitten wil, en zelfs daarmede niet verzadigd is, maar heerschen wil over den ganschen hemel, zooals kan blijken uit het hedendaagsche Babylon. Dit is dan de heerschappij van de eigenliefde, waarvan de heerschappij van de naastenliefde evenzoo verschilt als de hemel van de hel. Maar hoe zeer ook de heerschappij der eigenliefde in gezelschappen of in koninkrijken en keizerrijken zoodanig is, bestaat er daarin toch eene heerschappij der naastenliefde bij hen, die wijs zijn door het geloof en de liefde voor God, want dezulken beminnen den naaste. Dat deze ook in den hemel afgezonderd wonen in natiën, familiën en huizen, hoewel bij elkander in gezelschappen, maar gerangschikt volgens geestelijke neigingen, die tot het goede der liefde en tot het ware des geloofs behooren, zal in de Goddelijke Barmhartigheid des Heeren op eene an dere plaats worden verklaard.

175. Daarna vroeg ik die geesten over verschillende dingen met betrekking tot den aardbol, vanwaar zij waren; eerst over hunnen Goddelijken eeredienst en over de Openbaring. Over den eeredienst zeiden zij, dat de natiën met hunne familiën om de dertig dagen in eene plaats bij elkander komen en predikaties aanhooren, en dat de prediker dan van een spreekgestoelte eenigzins boven den grond verheven, hen de Goddelijke Waarheden onderwijst, die tot het goede des levens leiden. Over Openbaring zeiden zij, dat die geschiedde ten tijde van den morgen, in een staat, die het midden hield tusschen de slaap en het wakker zijn, wanneer zij in een innerlijk licht verkeerden, dat nog niet door de zinnen des lichaams en door wereldsche dingen gestoord is, en dat zij dan engelen des hemels hooren spreken over Goddelijke Waarheden en over een leven volgens die Waarheden; en dat zij, geheel wakker geworden, een engel aan hun bed zien in het wit gekleed, die dan aanstonds uit hunne oogen verdwijnt; en dat zij daardoor weten, dat de dingen, die zij gehoord hebben, uit den hemel zijn; dus weten zij onderscheid tusschen een Goddelijk visioen

en de wereld boven den hemel, en den naaste als niets te achten, ten opzichte van zich zelf, tenzij alleen met het oog op zich zelf, dus zich zelf te achten, bij gevolg is het de liefde voor zich zelf en de wereld, n. 694, 731, 4317, 5660. Dat uit de liefde voor zich zelf en de wereld, wanneer die overheerscht, alle boosheden voort komen, n. 1307-8, 1321, 1594, 1691, 3413, 7255, 7376, 7480, 7488, 8318, 9335, 9348, 10038, 10742. Welke zijn minachting jegens anderen, vijandschap, haat, wraak, wreedheid, bedrog, n. 6667, 7372-74, 9348, 10038, 10742. En dat uit deze boosheden, alk valscheden voortkomen, n. 1047, 10283-84, 10286.

en een niet Goddelijk visioen, want in een niet Goddelijk visioen verschijnt geen engel. Zij voegden er bij dat op die wijze de Openbaringen geschieden aan hunne predikers, en somtijds ook aan anderen.

176. Op mijne vraag over hunne huizen, zeiden zij, dat die nedrig waren, van hout met een plat dak met een rand er om heen, die naar beneden helde, dat de echtgenooten aan de voorzijde woonde, de kinderen in het aangrenzende vertrek daarnaast, en daarachter de dienstmaagden en dienstknechten. Over hunne voeding zeiden zij dat zij melk drinken met water, en dat zij die melk krijgen van koeien die wol hebben als schapen. Over hunne levenswijze zeiden zij dat ze naakt gaan, en dat zij zich voor hunne naaktheid niet schamen, en verder dat zij hunne gesprekken voeren met degenen, die tot hunne familie behooren.

177. Over de zon van dien aardbol vertelden zij, dat die zich voor de bewoners vlammend vertoonde, en dat de duur van hun jaar 200 dagen bedroeg en de dagen gelijk waren aan 9 uren van onze aarde, naar hetgeen zij konden opmaken, uit de lengte van den dag op onze aarde, die zij in mij waarnemen. Verder dat bij hen eene voortdurende lente en zomer is, en dat daarom de velden voortdurend met bloemen en boomen met vruchten beladen zijn. De oorzaak hiervan is, omdat hun jaar zoo kort is, niet grooter dan 75 dagen van ons jaar, en overal waar de jaren zoo kort zijn, duurt de koude niet zoo lang in den winter, noch de warmte in den zomer, en daardoor is de grond voortdurend in eene staat van lentetijd.

178. Over verlovingen en huwelijken op dien aardbol verhaalden zij, dat de meisjes, wanneer zij op huwbaren leeftijd komen in huis gehouden worden, en niet vergund zijn daar buiten te gaan, tot op den dag waarop zij huwen, en dat zij dan geleid worden naar een zeker huwelijkshuis, waar ook weer andere huwbare jonge meisjes heengeleid worden. Daar worden zij geplaatst achter eene afsluiting, die tot aan her middelgedeelte van hun lichaam reikt; zoo vertoonen zij zich daar, naakt wat aangaat het gedeelte van de borst en van het gelaat. En dat dan de jonge mannen daarheen komen om voor zich eene echtgenoot te kiezen. Als dan een jongeling een meisje ziet, dat hem past en naar welk zijn animus hem trekt, neemt hij haar bij de hand en indien zij dan volgt, geleid hij haar in een toebereid huis en is zij zijne echtgenoot. Want zij zien uit de aangezichten of zij in hun animus elkander passen; want het aangezicht van een ieder is daar eene aanwijzing van het animus, het veinst en verbergt niets. Opdat alles behoorlijk geschiedt en zonder losbandigheid, is er achter de jongemeisjes een grijsaard gezeten en aan hare zijde eene bejaarde vrouw die toezien. Zulke plaatsen zijn er vele, waarheen de jonge meisjes

geleid worden, en er zijn ook vaste tijden waarop de jongemannen hunne keuze doen. Wanneer zij dan in de eene plaats geen meisje zien dat hun past, gaan zij naar eene andere, en indien zij op dien tijd niemand zien, komen zij op eenen volgenden tijd terug. Daarenboven zeiden zij, dat een echtgenoot slechts ééne echtgenoot heeft en nooit meerdere, omdat zulks tegen de Goddelijke Orde is.

Alphabetisch Register

De nummers slaan op de paragraphen, niet op de bladzijden. De noten onderaan de bladzijden worden bij den tekst gerekend.

Aanbidding zie *Godsdienst*.

Aangezichten op Jupiter 52; uitdrukking van huichelarij in het aangezicht 53; hoe het verandert in den loop van den tijd 54, 88; verschijning van een gelaat 76; wanner het werkt in overeenstemming met de gedachte 88; in oude tijden ontving het aangezicht een invloeiing uit de kleine hersenen 88.

Aarde (onze) onwetendheid op 27, 169; aard der geesten van 39, 61, 62, 66, 98, 99, 158, 169; de geesten van onze aarde in den Grooten Mensch stemmen overeen met de verschillende functie's van de uitwendige deelen van het lichaam 64, naar den uitwendigen zin 89; naar den natuurlijken en lichamelijken zin 102; naar den natuurlijken en uiterlijken zin 122; naar den uiterlijken zin, dus naar het lichamenlijk zinnelijke 148; stoffelijke dingen geliefd op onze aarde 155.

Adembaling bij geesten en engelen 87; van de geesten op Mars 87.

Afgodendienars 142.

Afgrond (kloof) 128, 129.

Afstanden zijn oorspronkelijk veranderingen van toestand 125; in het volgend leven zijn het werkelijke verschijningen 86; hoe dit duidelijk gemaakt wordt 135, 138; afstand is een gevolg van verschil in gesteldheid 135.

Angsten komen voort uit den strijd der sferen 148.

Animus zie noot 45 en zie *Geest*.

Architectuur 151.

Aristoteles 38.

Arenden 140.

Atmosfeer van de maan III.

Babylon het moderne 174;

Blauw overeenstemming van 83;

Boekdrukkunst 81; was ten behoeve van het Woord 113-122, 136, 155; onbekend op andere aardbollen 155; verschijning van gedrukte stukken 28;

Boomen Tempels van boomen 151;

Bovennatuurkundigen 38.

Borstbeen III.

Buit het eten van den buit 108.

Danser 38.

Denkbeelden materieele 38; der engelen 167; geestelijke 169; liggen open in de andere wereld 158; belangrijkheid van het denkbeeld aangaande God 158;

Dieren instinct der dieren 96;

hoe een mensch tot een redeloos dier kan worden 58.

Donder III.

Duivel 154.

Dwergen III.

Echtelijke staat 163.

Eigene (Het) is niets dan boosheid 170, 174.

Eigenwaan der geesten van Mercurius 16, 37; vermindert de waarneming 62.

Elia 82.

Engelen (zie *Geesten*) onderscheid tusschen hemelsche en geestelijke engelen 169.

Esse en existere 159.

Europeesche geesten 61.

Eustachiaansche buis 87.

Gedachten worden openbaar in het andere leven 30; hoe zij zich afspiegelen in het gelaat 54; gedachten ontstaan uit genegenheden 95; gedachte en spraak behoorden één te zijn 158; het gevolg van het denken uit het zinnelijke des lichaams 165.

Geest (De) van den mensch is de mensch zelf en is in menschelijken vorm 1.

Geest (Animus) Alle dingen behoorende tot den geest vinden hun natuurlijke uitdrukking in den natuurlijken vorm des lichaams 163.

Geest (mentaal) gedraagt zich naar den inwendigen staat des lichaams 58.

Geesten en Engelen zijn allen uit het menschelijk geslacht 1, 30; de geesten, die bij den mensch zijn treden in al de dingen van zijn geheugen 13; de geesten zijn in de nabijheid hunner eigene aarde 1, 42, 47, 139; geesten van eene aarde zijn gescheiden van die eener andere 86; hun karakter wordt bepaald door hun vorig leven 30; zij worden onderscheiden in betrekking tot hun plaats in het menschelijk lichaam 156; geesten en engelen zien niet de dingen in deze wereld 52, 135; maar zij kunnen ze zien door een mensch die daartoe beschikt is 135; alle geesten zijn in menschelijke gedaante 128; omgang met de geesten in oude tijden

- 158, 160; gevaren van den omgang met geesten in den tegenwoordigen tijd 1; geesten van onze aarde (zie *Aarde*)
- Geestelijke mensch* zijn invloeiing in den natuurlijken 102.
- Geestelijke zin* 33.
- Geheugen* van de geesten van Mercurius 10, 17, 24, 31; van de geesten van Venus 107; geesten treden in het geheugen van den mensch 11, 13; het geheugen der geesten 14, 29; het geheugen blijft na den dood 127, 160;
- Geleerden* in het andere leven 38, 67, 114.
- Geloof* geen geloof bij uiterlijke belijders 39; een gedwongen geloof blijft niet 160.
- Geloofsbelijdenis* van Athanasius aangehaald 159.
- Gelukzaligheid* der engelen ontstaat uit een onderlinge mededeeling van het goede bij hen 15.
- Gemeenschap* onderlinge van alle dingen in den Hemel 15, 25, 36; van menschen met geesten; met den Hemel hoe en wanneer zij gesloten wordt 71; met den Hemel op de planeet Mars 90; uitgeoefend door “draggers” 95.
- Genegenheden* (affecties) Engelen intredende in ’s menschen genegenheden 11; uitgedrukt door het gelaat 54; hoe geestelijke aandoening overgaat in natuurlijke aandoening 163.
- Gerechtigheid* behoort alleen aan den Heer toe 70.
- Gevaren* van onderhoud met geesten 1.
- Gezelschap* Het leven in gezelschap en afzonderlijk 49, 103, 173, 174; een engelengezelschap 171.
- Gezicht* de opening van het geestelijk gezicht heeft plaats door sluiting van het lichamelijk gezicht 165; scherpte van gezicht 140.
- Gezichten* 175.
- God* kan niet begrepen worden dan onder een menschen vorm 7; onbegrepen kan er geen geloof bestaan in God 118; God in menschen vorm is de Heer 121.
- Goddelijke Waarheid* (De) verschijnt in den Hemel als licht 41, 131; alle dingen werden geschapen door de Goddelijke Waarheid 122; de Goddelijke Waarheid uitgaande van den Heer is het Woord 122.
- Goddelijke Eeredienst* (zie: *Godsdienst*).
- Godsdienst* niet mogelijk zonder eenig idee 7; blijft ingeplant in ’s menschen inwendig leven 142; Goddelijke eeredienst op andere aardbollen 7, 130, 141; op Jupiter 65-69; op Mars 91; op Saturnus 98; op Venus 107; op een eersten aardbol 130; op onze aarde 141, 142; op een derden aardbol 153,

154; op een vierden aardbol 158; op een vijfden aardbol 175; aanbedding van God onder een menschenlijken vorm 7.

Goede (Het) wordt gekend uit het booze 77.

Goede inborst waarin zij zich openbaart 50.

Gouden Emuw 49.

Groote Mensch samenstelling van 9.

Hand beteekenis van 94.

Heelal aardbollen in het 2, 3, 6, 26.

Heer (De) is de zon des hemels 40, 170; is de Eenige God 98, 99; wordt gezien in het midden der zon door de geesten van Mercurius, van onze aarde en van Jupiter 40, 170; door de geesten van Mars 91; wordt gezien in de gestaltenis eens engels door de geesten van Saturnus 98.

Heerschappij van het Goede over het booze 170; De twee soorten van heerschappij 174;

Heerschende geesten op Jupiter 72, 73.

Heidenen in het andere leven 118.

Heiligen op Jupiter 70.

Hemel (De) correspondeert met den Heer 5; voor den Heer is de Hemel in gestaltenis van een mensch, genaamd de Groote Mensch 5; onmetelijkheid van den Hemel 5. 168; gelijk op een mensch 9; hoe de Hemel van den mensch verwijderd werd 49; de Hemel het doel der Schepping 112, 126; onderscheiden in twee rijken 169.

Hemelsch en geestelijk Koninkrijk en engelen 169.

Hersenen groote en kleine 88.

Hersenvlies binnen den schedel 95.

Hitte beteekent liefde 41; komt niet van de nabijheid der zon 45; hitte en licht van de geestelijke zon 170.

Hoedanigheid der geesten geopenbaard door invloeiing 50.

Hoeren op andere aardbollen 147.

Huichelarij haar uitwerking op de gelaatsuitdrukking 53; is niet geoorloofd in het andere leven 54.

Huwelijken 178.

Innerlijke (Het) zie onder: het *Uiterlijke*.

Instinct 96.

Instrument (werktuig) en principaal 159.

Intellect (*het*) is in overeenstemming met de opneming van licht 131.

Invloeiing (Influx) openbaart de hoedanigheid 50 is geestelijk 102.

Jezuiten 61.

Jupiter (De planeet) 46-84. Bevolkingen vruchtbaarheid 48, goedheid en wijsheid van de bewoners 49, 62 hun zorg voor de gelaatsuitdrukking 53, 54; hoe zij loopen 55; hun naaktheid 56; hoe zij in bed liggen 57; hun maaltijden 58; hun Eeredienst 65-69; voorstelling van geesten en engelen in den Grooten Mensch 64; hun waarnemingsvermogen 67; gemeenschap van de bewoners met geesten 70-78; kastijdende en onderwijzende geesten 72-78; de engelen van hun binnensten hemel en hun verschillende spraak 80; hoe hun geesten engelen worden 82, 88; hoe zij sterven 84; hun leeftijd 84.

Kaal hoofd verschijning van een 84.

Karakter des menschen, hoe het te kennen is 30.

Kastijdende geesten 72-78.

Kastijding uitgeoefend door geesten 72, 154.

Kennis heeft betrekking op nut 18; is alléén middel 18; Mededeeling van kennis onder de geesten van Mercurius 25.

Kerk verschil tusschen hemelsche en geestelijke 85; de alleroudste kerk was een hemelsche kerk 85.

Kleeding gebruik en misbruik van de 62.

Kloof 128.

Knie 156.

Koninkrijken oorsprong der 49, 90, 174; geestelijk en hemelsch koninkrijk 169.

Koren 61.

Koude 63, 78.

Kristallen 19.

Kwaad (het booze) doet door tegenstelling het goede kennen 77; ieder mensch geboren in het booze 170; al het booze komt voort uit zelfliefe 174.

Laatste oordeel 165-171.

Lammeren beteekenis van 34;

Lampen beteekenis van 33.

Leer wordt geput uit het *Woord* 82.

Lente voortdurende 177.

Letters (zie *Boekdrukkunst.*)

Leven Ieders leven blijft hem bij na den dood 30, 51. Een mensch kan teruggeleid worden in zijn vorig leven 38; het leven zelf vloeit voort uit de liefde 52; diegenen alleen hebben geestelijk leven, die in de hemelsche liefde zijn 96; staat des levens 135.

Lichaam (het) is alleen van nut in deze wereld 123; ziel en lichaam 159.

Licht beteekent wijsheid 41; het licht des hemels 41, 131; het licht dezer wereld is duisternis voor de geesten 135; het licht des hemels verlicht het verstand der engelen 41; maar het is duisternis voor den mensch 135; het licht in het hemelsch koninkrijk en in het geestelijk koninkrijk 169; het licht van de geestelijke zon is de Goddelijke Waarheid 170.

Liefde is het vuur des levens 52; een liefde bevat in zich zelve alle vermogen om te kennen 96; ouderlijke liefde groeit met den graad van afstamming 174; hemelsche en geestelijke liefde 94; huwelijksliefde 163; liefde tot God en den naaste is de bijzondere liefde des menschen 96; waarin deze liefde bestaat 169; zelfliefde en haar wezen 174; de zelfliefde en de liefde tot de wereld bracht met zich de vorming van regeeringen 90;

Lippen taal der 53, 54.

Logica beoefenaars der 38.

Manen (satellieten) 3, 42, 112, 126.

Mars (De planeet) De geesten van Mars zijn de beste van alle 85; spraak en karakter 87; plaats in den Grooten Mensch 88; hun leven 90; hun Eredienst 91; verootmoediging 91; hun lichaam kleeding en voedsel 93.

Materieele dingen trekken den geest omlaag 13.

Medium (Het) tusschen het intellectueele en het gebied van den wil 88.

Menigte van werelden 2.

Mensch (De allereerste) 49; sprak door gelaatsuitdrukking en met de lippen 54, 87; de mensch is naar zijn wezen een geest 1, 123; een mensch, wiens innerlijke door den Heer geopend is, kan spreken met geesten 1; de mensch is naar zijn innerlijke temidden van geesten en engelen 1; hij kan niets zien van hetgeen in de andere wereld is 135; correspondeert (is in overeenstemming met) den Hemel 5, 9; er is geen opstanding des vleesches 159; na den dood is de mensch een geest 47, 123, 160; hij is na den dood in menschelijke gestalte als tevoren 123; hij behoudt na den dood de heugenis aan alle wereldsche zaken 127; onderscheid tusschen mensch en dier 96; hij wordt niet geboren met zijn bijzondere genegenheden 96; de mensch is het doel der schepping 112, 126; hij is bestemd voor den

- hemel 114; hij werd geschapen om in beide werelden te leven 135; de natuurlijke en de geestelijke mensch 102.
- Menschelijke* (Het) Hoe de Heer Zijn Menschelijke Goddelijk maakte 159.
- Menschelijk Geslacht* (Het) is van ontelbare wereldbollen 2 is de kweekplaats des hemels 3, 30.
- Menschelijke Vorm* (De) is de vorm van het Goddelijke 121, 159; de menschelijke vorm van den Hemel 5; van iederen engel of geest 1, 123; Aanbidding van God onder Menschlijken Vorm 7.
- Mentaal* zie noot 45 en zie *Geest*.
- Mercurius* (De Planeet) voorkomen in den Grooten Mensch 11 zucht naar kennis bij de bewoners van 13, eigenwaan 16, 37; gebrek aan oordeelkracht 17; alleen zucht naar kennis zonder nut 6, 18, 101, 139; oogenblikkelijk oordeel 22; vlugge spraak 22, 23; vrijheid om het heelal te doorkruisen 6, 24, 25, 101, 139; volkomenheid van het geheugen 35; onderwijzing van hare bewoners door geesten 35; waarneming 39; lichaam en kleeding 44; schijnbare groote der zon 45; temperatuur van den aardbol 45.
- Milt* 132.
- Monniken* 169, 172, 173.
- Naaktheid* is geen oorzaak van schaamte voor hen die kuisch zijn 56. 176.
- Natuurlijk Licht* geeft geen uitkomst over geestelijke zaken 114.
- Natuurlijke Mensch* zijn karakter 102.
- Natuurlijke* en uiterlijke zin (De) is in het uiterste 122 *Nut* (Het) dient het doel der kennis te zijn 18.
- Onderwijzende* geesten van Jupiter 72-78.
- Onderzoekende* geesten 95.
- Ongeloof* modern 124.
- Ongelijkheid* des levens maakt scheiding 127.
- Onmetelijkheid* van den hemel 5, 168.
- Oog* waarmede het correspondeert 22.
- Openbaring* op Jupiter 65; op deze aarde en op andere 113-122. 136, 155, 175.
- Oprechtheid* heerschte in de oudste tijden 54.
- Opstanding* des menschen 159, des Heeren 159; het geloof in de opstanding 165;
- Oud man* De verschijning van een 76.
- Overeenstemming* des Levens verbindt 127.
- Overeenstemming* van den Hemel met den Heer ezt van ben mensch met de Hemel 5, 156.

Paarden beteekenis van 60, 82; Het Witte Paard 60; 82.

Pallas 38.

Papieren gedrukte 28.

Perceptie (innerlijk waarnemen) van de geesten van Mercurius 39; wordt verzwakt door eigenwaan 62; onderscheiding van het goede uit het booze 77; is verloren gegaan in de Christelijke wereld 158, is zeldzaam op onzen aardbol 169.

Planeten zijn bewoond 3; hun positie in 't volgend leven 42, 86; zij zijn met zichtbaar voor de geesten 105;

Poging en daad 159.

Prediker 157, 158, 161, 162;

Principaal en instrimentaal 159.

Rechts is in het andere leven zuidwaarts 168.

Redeloos dier hoe een mensch wordt gelijk een dier 58.

Regeeringen onbekend andere aardbollen 143; oorsprong van de regeeringen 49, 90, 174.

Reizen 169.

Reuzen op de planeet Venus 108.

Ring van Saturnus 3, 100, 104.

Ruimte en afstanden de oorsprong daarvan 125; ruimte en tijd 127.

Rupsen 79.

Rijkdommen gebruik en misbruik daarvan 62.

Rijtuigen (wagens) beteekenis daarvan 82.

Saturnus (De planeet) aard van de geesten daar 97; aanbidding 98; voorstelling in den Grooten Mensch 102; Zeden en gewoonten 103; ring 3, 100, 104.

Scheepvaart 116.

Schepping het doel der schepping is de mensch en de hemel als zijn woonplaats 112, 126.

Scherpte van gezicht 140.

Schoorsteenveger 79.

Schrijfkunst (De) heeft bestaan op onze aarde van de oudste tijden of 115.

Sferen 64, 148; botsing der sferen veroorzaakt angstgevoel 148.

Slangen 148.

Smaak (De) De gevolgen van het heerschen van het smaakgevoel in het lichaam 58.

Spleen Milt 132.

Spraak in woorden is stoffelijk 17, 54, de taal der geesten 22; der lippen 53, 54; der engelen 54; der alleroudste menschen 54, 87; der engelen van Jupiter 80; van geesten op Mars 87, 95.

Sterren en Zonnen 4, 126; beteekenis der sterren 50, 72,

Swedenborg's bijzondere toestand 1, 124, 125, 126, 135, 165.

Tegengestelden hun nut 35.

Tegenwoordigheid in het andere leven een gevolg van gelijkheid van toestand 135.

Tempels 150, 151.

Toestand (staat) verschil van staat of toestand veroorzaakt scheiding 86; de staat des levens 135.

Toovenaressen 137, 147.

Triniteit 158, 159.

Tweespalt des levens verwijderd 127.

Tijd en ruimte 127.

Tijden (De alleroudste) 54.

Uiterlijke (Het) van het leven wordt gesloten gehouden na den dood en het innerlijke leven wordt geopend 30.

Valschheid alle valschheid komt voort uit boosheid 174; zie ook: Waarheid.

Venus (De planeet) Twee soorten van menschen 43, 106-109; hun plaats in den Grooten Mensch 43, 107.

Verandering van kleur 94; van toestand 125; 157, 164.

Veranderingen in het andere leven 125.

Verbeelding (onderdeel of vermogen) van de gedachte 64n

Verdienste komt alleen de Heer toe 70.

Vereeniging wordt bewerkt in overeenstemming met de sferen 64; voorwaarde voor de vereeniging met engelen 123; met den Heer, hoe zij bewerkt wordt 123, 142; van natuurlijke dingen met hemelsche dingen 156.

Verheerlijking door koren 61.

Verloving 178.

Verontrusting door geesten 61.

Verootmoediging van de geesten van Mercurius 37; van de geesten van Mars 91.

Verplaatsing in den geest naar elders 125, 127, 138, 157, 168; in het andere leven 125, 127.

Verschiĳning van een vlam 21; van een aangezicht 76; van een oud man 76; van een kaal hoofd 84; van geesten en engelen op onze aarde 160; waarom zij nu niet meer plaats vinden 160.

Verstand (het) is het innerlijke gezicht 22.

Verstand en wil 169. *Verwijdering* heeft plaats in overeenstemming met de sferen 64.

Vlam verschijning van een vlam 21; beteekenis 94; vlammend voorwerp 94; vlammende stralenkrans 171;

Vlinders 79;

Voedsel moet bereid worden met het oog op het nut 58;

Vogel 96; steenvogel 94-96.

Vogels beteekenis 33, 94; instinct van de vogels 96.

Voorstelling van voorwerpen in het andere leven 32.

Vrees kan bij iedereen gewekt worden door booze geesten 72.

Vuur beteekenis in het Woord 52; helsch vuur 52; vurige stralenkrans rondom den Heer in de zon 170;

Waarheid (zie: *Goddelijke*)

Waarheden en valscheden voorgesteld door sterren 50, 72;

Wachters 128;

Wedergeboorte 169;

Wereldbollen in het heelal 2, 3, 6, 26; niet zichtbaar in het andere leven 47; geesten bevinden zich in de nabijheid van hun eigen wereldbol 1, 42, 47, 139; waar een wereld is zijn menschen 112; wereldbollen zijn schijnbaar verwijderd van elkaar in het andere leven 135; (zie ook "*Planeten*").

Wetenschappen zijn niet bekend op Jupiter 62; worden alleen beoefend op onze aarde 136; op onze aarde bestaan er middelen om het geestelijk gezicht te openen 62; ook om het te sluiten 63; zij zijn geestelijke rijkdommen 62; analistische wetenschappen 38;

Wolf Christiaan 38;

Wolken 149, 171;

Woord (Het) Op onze aarde waarom het gedrukt is 81, 113-122, 136;

Wonder het grootste wonder 135;

Wijsbegeerte 38;

Wijsgeer (geleerde) 38, 62;

Wijsheid der Engelen is door voortdurende uitwisseling van hun goedheden 15; neemt steeds toe bij de engelen 29; de eerste stap op den weg der wijsheid 37; wijsheid op Jupiter 62;

Zaadblaadjes 79;

Ziel (De) is de geest des menschen en de mensch zelf en is in menschelijken vorm 1; ziel en lichaam 159;

Zin de natuurlijke en uiterlijke en 122; de innerlijke zin zonder een uiterlijken zou zijn als een huis zonder fundament 122;

Zin, de middelste 102;

Zinlijke (Het) 127-148; wordt voorgesteld door slangen 148;

Zon De zon in het Woord beteekent den Heer als de Goddelijke Liefde 40;

De Zon des Hemels is de Heer 40; verschijnt alleen aan de engelen 170;

De Zon dezer wereld wordt niet gezien in het andere leven 40, 42, 105;

Aangehaalde Teksten

		nos.
1 Samuel	xxx, 16	108
Mattheus	v, 37	169
”	xxiv, 30	171
”	xxviii, 18	91, 159
Markus	xiii, 26	171
Lukas	xxi, 27	171
”	xxiv, 39	159
Johannes	i, 1-3, 14, 18,	122
”	v. 37	141
”	x, 30	141
”	xiv. 7, 9-11,	141

*Onderstaande uitgaven zijn mede verkrijgbaar bij:
Swedenborg Genootschap
Nassauplein 29-2585 Den Haag*

Van de theologische werken van EMANUEL SWEDENBORG en over de Leer der Nieuwe Christelijke Kerk, welke daarin wordt geopenbaard en waarmede het Nieuwe Jeruzalem in het Boek der Openbaring, kap. XXI, wordt bedoeld, en de wederkomst van den Heere Jezus Christus, wordt verstaan, zijn thans in Nederlandsche vertaling de volgende verkrijgbaar:

Van het Nieuwe Jeruzalem en zijne Hemelsche Leer, als geopenbaard uit den Hemel, 95 blz.

Dit boekje bevat een biografie van Swedenborg, eene korte verklaring over den Nieuwen Hemel en de Nieuwe Aarde in Opb. XXI en geeft in 23 Hoofdstukken een kort overzicht van de hoofdpunten van den Christelijken Godsdienst.

Over den Hemel en Zijne wonderen en over de Hel naar hetgeen gehoord en gezien is, met Portret en Biografie, geb. in linnenb. 500 blz.

Dit is in waarheid een hoogst belangrijk werk, en wel het meest gezochte van Swedenborg's talrijke werken, dat de onwetendheid aangaande het leven hiernamaals, in de liefde van onzen Hemelschen Vader, komt verdrijven door eene betrouwbare en uitvoerige beschrijving.

In dit boek geeft Swedenborg o.a. mededeelingen: Over den God des Hemels, dat Hij is de Heere Jezus Christus. Over de Zon in den Hemel. Over woning, kleeding en werk der engelen. Over bestuur, godsdienst, spraak, geschriften in den Hemel. Over wijsheid, onschuld en vrede aldaar. Over kleine kinderen, wijzen en eenvoudigen, rijken en armen. Over het huwelijk aldaar, over Heidenen en volkeren buiten de Kerk, die in den Hemel zijn, enz. Hij beschrijft hoe de mensch na zijn dood de geestelijke wereld binnen gaat, maar niet geschikt is voor den Hemel noch voor de Hel, maar eerst komt in eenen middenstaat tusschen Hemel en Hel, de wereld der geesten genoemd, waarmede ieder mensch gedurende zijn leven op aarde in verbinding is, omdat hij reeds voor zijn dood, wat zijn geest betreft, in die wereld leeft.

Vele heerschende dwalingen omtrent den toestand na dit leven worden in dit boek weggenomen. Zoo zien wij bijv. dat engelen en duivels uit het menschelijk geslacht zijn, en eenmaal hier op aarde als mensch leefden. Dat God niemand

door onmiddellijke Genade in den Hemel kan toelaten, alleen terwille van een verstandelijk geloof, noch ook dat God iemand als bestraffing in de Hel werpt, maar dat ieder mensch na dit leven een engel wordt of een duivel, naar dat hij zich door zijne genegenheden, gedachten en daden, d.w.z. door zijn leven in deze wereld, een hemelsch of een helsch karakter heeft gevormd. Niemand kan in den Hemel leven, die niet de natuur van een engel heeft, ook gaat niemand naar de hel, dan alleen hij, die door zijn duivelennatuur, alleen in de hel op zijn plaats is.

Over de Gemeenschap tusschen de Ziel en het Lichaam, 160 blz.

Geheel nieuwe vertaling met uittreksels uit andere werken van Swedenborg, met betrekking tot het onderwerp. Verder brieven, en levensbeschrijving en een overzicht van Swedenborg's groote beteekenis voor de Wetenschap en Philosophie van dezen tijd.

In dit werk beschrijft Swedenborg de geestelijke wereld, waarin alles bestaat uit geestelijke substantie, met hare geestelijke Zon, als de eerste emanatie van God den Schepper, waaruit geestelijke warmte en geestelijk licht voortkomen, welke door de ziel van den mensch worden opgenomen: de warmte als liefde in zijnen wil en het licht als waarheid in zijn verstand.- Deze kleine verhandeling gaf Swedenborg uit in 1769 to Londen in antwoord op eene correspondentie van Imanuel Kant.

De Goddelijke Drieëenheid verklaard volgens de geloofsbelijdenis van Athanasius, 75 blz.

De wetten der Goddelijke Voorzienigheid in de zaligmaking van den mensch, 108 blz.

Hierin wordt duidelijk gemaakt dat de Goddelijke Voorzienigheid den boozen wil des menschen in het geheel niet tegenwerkt, maar hem op allerlei onzichtbare wegen er toe tracht te leiden, het booze in zich te erkennen, opdat hij zodoende in vrijheid en rationaliteit kan worden bewogen die zonden te vlieden, en gevoerd worden uit de hel, waarin hij van zijne geboorte af leeft, van zijne boosheid verlost, en in den hemel geleid worden.

Over Schepping van Dieren en Planten. 40 blz.

Over het geestelijke en het natuurlijke in de wereld; dat in het geestelijke alle oorzaken liggen, en het natuurlijke geen leven heeft. Dat de ziel van dieren genegenheden des menschen voorstellen, en zich daarom in de geestelijke

wereld, in den hemel en in de hel dezelfde dieren en planten vertoonen als op aarde, maar zonder stoffelijk lichaam.

Over de Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid Gods, 30 blz.

Over de realiteit der geestelijke wereld. Ruimte en tijd aldaar zijn schijnbaar. De Heer is het leven van allen. Alles is voor nut geschapen. Nut het algemeene goede en de oorzaak van zaligheid.

Over de Wederkomst des Heeren in Uittreksels uit verschillende werken, 28 blz.

Verklaring van Bijbelteksten, die op de Wederkomst betrekking hebben en aantoonen, dat die komst eene geestelijke komst is, in de openbaring van den geestelijken zin des Woords, en nu is vervuld.

De Leer van het Nieuwe Jeruzalem over den Heer, 112 blz.

Hierin wordt uit honderden bijbelteksten aangetoond: Dat de gansche Heilige Schrift over den Heer handelt, en dat de Heer het Woord is. Dat Hij in de wereld gekomen is om de hellen te onderwerpen en van den mensch weg te drijven. Dat de Heere van Eeuwigheid Jehovah is, en gekomen is om de menschen te behouden. Dat Hij zijn aangenomen Menschelijke door toegelaten verzoeking, en overwinningen Goddelijk gemaakt heeft, door het Goddelijke in Hemzelf, dat de Vader genoemd wordt.

De Leer van het Nieuwe Jeruzalem over de Heilige Schrift, 100 blz.

Dat de Heilige Schrift of het Woord het Goddelijk Ware zelf is. Dat er in het Woord een Geestelijke zin is, tot heden toe onbekend. Dat de leer der Kerk, uit den letterlijken zin moet worden getrokken, en daardoor moet worden bevestigd en dat er door den letterlijken zin des Woords verbinding is met den Heer en gemeenschap met de engelen.

De Leer des Levens voor het Nieuwe Jeruzalem, uit de voorschriften der Tien Geboden, 68 blz.

Dat alle Godsdienst zaak is van het leven en het leven van Godsdienst is het goede te doen.

Dat niemand werkelijk goed kan doen uit zich zelf, maar dat hij boosheden, die door de Wet der Tien Geboden worden gekend, moet vlieden als zonden jegens God, en er tegen moet strijden als uit zichzelf.

De Leer van het Nieuwe Jeruzalem over het Geloof, 44 blz.

Het Geloof is de innerlijke erkenning van het Ware, en dit wordt niet gegeven dan bij hen, die in de “liefdadigheid” zijn. Daarom is het Geloof niet bij hen die valsche leerstellingen aanhangen, en niet bij hen die in boosheden leven, zij, die leven in een geloof afgescheiden van “liefdadigheid”, worden in het Woord voorgesteld door de Philistijnen, in Daniël en in Mattheus door de Bokken, en in de Openbaring door den Draak. Dat Geloof afgescheiden van “liefdadigheid” de Kerk en alles daarvan verwoest.

Over het Laatste Oordeel en de Verwoesting van Babylon, waaruit blijkt, dat alles, wat in de Openbaring is voorzeggd, nu is vervuld; naar hetgeen gehoord en gezien is, 108 blz.

Dat het vergaan van de wereld niet moet worden verstaan door den dag van het Laatste Oordeel; want dat de natuurlijke wereld zal blijven bestaan. Het Laatste Oordeel wordt gehouden over de afgestorvenen in de geestelijke wereld. Het wordt gehouden wanneer de Kerk door haar gemis aan geloof en liefdadigheid aan haar einde gekomen is. Dit is in het Boek der Openbaring voorzeggd en reeds vervuld, door Swedenborg aanschouwd en hier beschreven.

Vervolg over het Laatste Oordeel en over de geestelijke wereld, 55 blz.

Dat het Laatste Oordeel reeds is voltrokken, met bijzonderheden over de geestelijke wereld, en den staat aldaar van verschillende volken en godsdiensten, en over het oordeel, dat zij moesten ondergaan.

Over het Witte Paard waarvan gesproken wordt, in de Openbaring kap. XIX, en vervolgens **over het Woord** in zijnen geestelijken of innerlijken zin, 40 blz. In alle plaatsen des Bijbels waar het Paard is genoemd, wordt daarmede bedoeld het verstand van het Woord Gods, zooals het ook diezelfde beteekenis had in de alleroudste tijden. — Over den geestelijken zin des Woords geeft het tweede deel van dit werkje gewichtige bijzonderheden.

Over de Aardbollen in ons Zonnestelsel Planeten genoemd en **over andere Hemellichamen**. Over hunne bewoners en over de Geesten en Engelen aldaar, naar hetgeen gehoord en gezien is.

Werken van andere schrijvers.

De natuur van den Geest en de mensch als een geestelijk wezen, door Ds. Chauncey Giles, uit het Amerikaansch vertaald door D. Diephuis, 190 blz.

Dit boek geeft eene uitmuntende klare voorstelling over de geestelijke wereld en is een groote hulp, om in den tegenwoordigen tijd van wanbegrip en onwetendheid daarover, in vele dingen tot klaarheid te komen.

Over de Hooge beteekenis der Theologische werken van Em. Swedenborg, door G. Barger.

Met portret van Swedenborg, 150 blz.

Dit boek behandelt de hoofdwaarheden der Christelijke Kerk, en is vooral aan te bevelen voor Bijbelsche Christenen, die omtrent hun geloof de zekerheid van overtuiging zoeken, door middel van verstandelijk inzicht, dat hun geloof ook waar is.

De Swedenborgianen door G. Barger. Uitgave van Kerk en Secte der Hollandia-Drukkerij Baarn, 48 blz.

Beknopte verklaring van het Godsdienstig standpunt van menschen der Nieuwe Kerk.

Redenen waarom Swedenborgianen geen Spiritisten zijn, naar aanleiding van het Spiritisme, een critische bijdrage door Ds. G. Wisse, door G. Barger 104 blz.

Deze brochure bevat 50 blz. uittreksels uit Swedenborg's werken, met merkwaardige gegevens voor het Spiritisme, waaruit de bedriegelijke onbetrouwbaarheid en het gevaar van Spiritistische Seances, duidelijk wordt. Verder wordt aangetoond, dat het dogmatisch geloof aan de opstanding des vleesches, een onwaar standpunt is en dus ongeschikt voor de beoordeeling van het Spiritisme.

De Goddelijke Zending van Em. Swedenborg tot het geluk van het Menschdom, door G. Barger, 64 blz.

Hierin worden vier perioden in de geschiedenis van het Menschdom geschetst, vanaf den Paradijsstaat en den zonderval, tot den diepen staat van boosheid en verval, waarin het tegenwoordige geslacht verkeert, als de gouden, zilveren, koperen en ijzeren Eeuw; en daarna het eindelijk herstel of de tweede gouden

eeuw, die voor het Menschdom zal aanbreken, door het aannemen en naleven van de beginselen van Liefde en Wijsheid, door den HEER, geopenbaard in de werken van Zijn Profeet, Emanuel Swedenborg.

De Vleeschwording, de Verzoening en het Middelaarschap van onzen Heere Jezus Christus, vier lezingen door Rev. Ch. Giles, uit het Engelsch vertaald.

Deze brochure bevat eene uitvoerige beschrijving en verklaring van den Persoon en het Verlossingswerk des Heeren volgens de Leer der Kerk van het Nieuwe Jeruzalem, zooals deze door den Heer zelf aan Swedenborg is geopenbaard. Zij toont duidelijk aan, dat deze Leer, ofschoon zij in sommige opzichten met den letterlijken zin en de schijnbare bedoeling van enkele uitspraken der Heilige Schrift in strijd schijnt, niettemin met den eigenlijken, dieperen geestelijken zin in volkomen overeenstemming is. Dit wordt aan de hand van talrijke Bijbeluitspraken in zeer helderen en levendigen stijl uiteengezet, waarbij tevens duidelijk in het licht wordt gesteld de innerlijke tweespalt en onoverkomelijke tegenstrijdigheden en ongerijmdheden der overgeleverde, tot nu toe heerschende leer der oude kerk aangaande den Persoon en het werk des Heeren.

In 1909 werd opgericht:

HET SWEDENBORG GENOOTSCHAP **voor Holland en België** met het doel om belangstelling in de geschriften van Emanuel Swedenborg op te wekken en te bevorderen, door ieder middel hetwelk daartoe kan dienen.

Inlichtingen en verdere bijzonderheden, ook over **Engelsche, Fransche** en **Duitsche** vertalingen dier werken, worden gaarne door het Genootschap verstrekt.